

Casa

Gab. *B*

Est.

Tab. *3*

N.° *26*

PACIECIDOS
LIBRI DVODECIM.

DECANTATUR CLARISSIMUS P. Franciscus Paciecus, Lusitanus, Põsilimensis, è Societate Iesu, Iapponia Prouincialis, eiusdẽ Ecclesia Gubernator, ibique viuis pro Christi fide lento igne concrematus.

Anno. 1626.

PARENTEM ASSOCIANT QVOT-
quot ex eadem Societate in Iapponia pro
Christo gloriose occubuerunt.

mo

S. PATRI VRBANO OCTAVO
Iapponia. D. & C.

AUTHORE P. BARTHOLO-
mao Pereira Societatis Iesu, Lusitano,
Monsonensi, olim in Conimbriciensi
Academia Primario
Rhetorices Professore.

CONIMBRICAE
Superiorũ permissu. Expenfis Emmanuelis
de Caraylho Vniuersitatis Typographi
Anno. 1640.

Biblioteca da Universidade
S. PAULO

Biblioteca da Universidade
COIMBRA

IVDICIVM MAGISTRO-
rum Societatis Iesu.

*P. M. ANDRÆ M A-
deira in Eborensi Academia Rhe-
torices Primarij, & in Conim-
bricensi Philosophiæ Pro-
fessoris.*

PACIECVM legi per otium: Laudo primum
omnium argumentum, graue, idoneum, il-
lustre, & in quo antiquos longe superat, pi-
um: Quod in summa laude pono, nullum omni-
no in carmen incidet, quod bene tornatum non
sit, nihil inane, nihil exangue: habent omnia
neruos, ossa, sanguinem. Itaque Musæ si latine
loquerentur, non alio vtèrentur sermone, quas ab
Aonio deductas vertice ad Limam videmus, & ita
totas in hoc opere fuisse, vt nihil censoria, sed di-
uina, quod aiunt, virgula dignum sit. Neque, sic
opinor, aureo planè libello tam a critico, quam a
prædatorio vngue timendam est: non sic illi ti-
menda nota, quam rapina. Tandem illi Maro eri-
puit ne esset primus, Maroni, ille eripuit ne esset
solus: Typis mandetur, venturis olim vatibus ar-
chetypus. Conimbricæ, Idibus Martijs. Anno Domi-
ni. 1639.

Andreas M adeyra.

P. M. PETRI PEIXOTO
in Conimbricensi Academia
Rhetorices Primarij, & Phi
losophiæ Professoris.

EPICVM est, cuius tibi gustum præbeo, Lec-
tor, Poema: ni mauiis præiudicium. Re, argu-
mento, opere Heroicum: dispositum rectè,
variatur gratè. Omnia ex lege: nihil contra legè,
supra legè multa. Stat cū historia iusta fictio: hac illa
animata poetica viuit in tabula, parergon nec di-
sides episodica. Fluunt numeri vena diuite, sty-
lo facili, eo tenore versuum, vt si ij Thessala reci-
tentur voce excantare sydera, ac deducere lunam
possint. Quos quiuis legat, speret idem. sudet mul-
tum, ansus idem. Dicam quo Author digito cælū
atingat: Imitator Maronis videri voluit, obtinuit.
Prodeat, neque aut Momi san nam, aut Cruzcæ
Crisim me iudice formidet. Busti ignes sensit ille,
qui passus: lucem in Poemate nos videmus: nec
ille, optior, non videt, & triumphat. Non sibi ca-
nit A spendius: sed deuicto Appollini & Musis:
Frudere illo amice, quisquis es, lector, ac scias
fore vt, sic legas vt eruditos in Aristotele oculos ha-
beas. Illud recipio, futurū studiosis vtilitati, curiosis
oblectamēto, doctis admirationi, Aristarchis cru-
ci, Zoilis tormento. Conimbricæ. 10. Augusti An-
no. 1634.

Petrus Peixoto

P. M. ANTONII LEITE
in Academia Ulyssiponenſi Rhe-
torices Primarij, & in Ebo-
renſi Philoſophia, ac Theo-
logia Profeſſoris.

MONUMENTVM hoc ære perennius ſerio
inſpexi. Neſcio quid humano manu in Pa-
cieide adoravi. Omnia plane egregij Poe-
tæ commendant immortalitate dignum ingeni-
um, ſingularum artium, quaſi vnus tantum, fa-
cundum: ſic enim ille Humanitatem, ſic Rhet-
oricam, ſic Philoſophiam, ſic Theologiam docuit,
ſic modo diuinam ſcripturâ ſacer interpres proſi-
tetur, vt quælibet ſibi omnes curas ſurripuiſſe, alijs
nullam reliquiſſe videatur. Triumphat Paciecus
cognata hedera ſerpente inter viſtrices fortitudi-
nis lauros. Triumphat Societas Ieſu, dum res à ſu-
is ad Europam, ad Africam, ad Aſiam præclare
geſtas æternari videt. Quare monumentum hoc, non
prælo tantum, ſed cedro, imo & cælo digniſi-
mum iudico. Conimbricæ, in Collegio Societa-
tis Ieſu, Kalendis Martijs. Anno Domini. 1636.

Antonius Leite.

FACULTAS. R. P. PRO
uincialis Societatis Iesu.

EGO Simon Aluares Societatis Iesu, in Pro-
uincia Lusitana Prouincialis potestate ad
hoc mihi facta, a Reuerendo admodum. P.
Mutio Vitellesco Præposito nostro Generali, facul-
tatem concedo, vt Paciecidos libri duodecim a P.
Bartholomæo Pereira nostræ Societatis, & in Co-
nimbricensi Academia Rhetorices Professore cõ-
positi; eiusdemque Societatis Patrum iudicio ap-
probati, typis mandentur. Vlyssipone. kalendis A-
gust. 1640.

Simon Aluerz.

CENSURA EORVM A
quibus supremæ Inquisitionis
iussu hoc opus explo-
ratum est.

R. P. D.

R. P. D. Fr. PHILIPPI MOREIRA
in Conimbricensi Academia scriptura Sacra
Professoris dignissimi, & in causis fidei
Censoris integerrimi.

DE MANDATO Supremi Concilij Sãctæ Inquisitionis legi librum hunc, cui præfigitur titulus Paciecidos, authore R. P. Bartholomæo Pereira Societatis Iesu. Et plane dũ iudicium profero malle panegeristẽ, quam censorem agere. Adeo me cepit dulcedo, & pulchritudo poematis, quod Gratia ipsa inhabitant, pariter cum Musis. At quem non capiet pulcherrima pangendi, seu pingendi venustas: tot figuræ, tot lumina, & ornãmẽta, atq. perpetua illa structura & sãper variõ, & sãper sui similis? Certe de Authore proferre lubet, quod de Latina Sirene prodidit Scaliger. lib. 5. Poet. *Splendent gemma in eius carmine, componit mellisa, & nectarea, addit tot venustates, quot verba, coniungit verborum splendorem cum amantissima varietate:* addo (quod raram, & difficile est) severam fidei veritatem cum libera potestate fingendi, idque amico fãdere pietatis. Hinc in toto opere nulla apparet nebula, quæ aut puritati fidei, aut integritati morum tenebras offundat: Imõ plures sunt ignes, qui ad vtramque inflãmẽnt. S. C. In collegio Conimbricẽsi Deiparæ de Gratia. 26. Februarij. 1639

Fr. Philippus Moreira.

R. P. FRATRIS ANTONII
a Plagis, Magistri Emeriti,
& in causis fidei Censoris
integerrimi.

SVPREMI Sanctæ Inquisitionis senatus ius
sui obtemperans, poësim istam, Paciecidos
nuncupatam, liorantz mentis trutina, pon-
deravi. Author est. P. Bartholomæus Pereira Societate Iesu, vir quidem eruditionis notæ, opus
perpolitum, armonicum, castigatum, cultissimi
denique ingenij, factus egregius, ita vt lydio, vt
aiunt, lapide examinatum, nihil non compositū,
non illustre, non æternæ posteritati retineat cõ-
mendandum. Inclyti Pacicei nomen, non fabu-
losi Pindi, vel Aganippes aqua, non ficti Castalij
læca, aut somniantis Parnassi nemore, sed Catho-
lici poetæ, & celeberrimi Rhetorici, sublimis styli
Musæo, ad sublimioris Palladis aras, decantatur,
tãtum abest, vt orthodoxæ fidei, bonisue moribus
disonum, pertractet aliquid. Prodeat igitur inlu-
cem insignis poeta, haud Ethnicis aliorū licen-
tijs, sed Christiano penicillo, suorum facinora,
mitissime depingens; dum enim ita compe simul,
ac Catholice concinit, (vt Ouidianis versibus v-
tar libro. 4. de ponto)

*Carmine sive vinax virgus, expresq. sepulchri
Net itiam sera posteritatis habet.*

Sic cenfeo, sic consulo in hoc Vlystiponensi se-
aphici. P. Francisci Conuentu. 21. Martij. 1639.

Fr. Antonius a Plagis

FACULTAS SUPREMI CONCI-

lij Sanctæ Inquisitionis.

VISIS informationibus typis mandari potest
Paciçidos liber. Vlyssipone. 29. Martij.
Anno. 1639.

Petrus da Sylua. Franciscus Cardo-

so do Torneo. Iacobus Osorio de Castro.

Sebastianus Cesar de Meneses. D. Lu-

donicus de Mello, Decanus Bracharensis,

Primas.

FACULTAS ORDINARII.

IN lucem exire potest Liber Paciçidos Conim-
bricæ. 21. Iunij, 1640.

Benedictus de Almeida.

Mens clarissimi yatis Didaci de Paima de Andrade,
qui regis mandato opus recognouit.

Nihil inueni, quod Maiestatis vestræ obse-
quio inficietur. Vlyssipone. 28. Iunij 1638.

Didacus de Paima de Andrade.

FACULTAS REGII SENATVS.

PRÆLO dari potest hic Paciçidos Liber. Vlyf-
sipone. 7. Iulij 1639.

Ioannes Saches de Baena, Balthasar Fialho.

Taxado namefa do Paço a reis empapel.

VATES LECTORI SVO
S. P. D.

CVM alias sciētias, quò minus scimus, eò plus
veneremur, nescio quo fato hoc vni poeti-
cæ non contingit; sunt enim, amice lector,
non pauci de imperito grege, qui principem artē,
cum assequi nequeant, iuvenilem dicunt, & mi-
nus grauem; in hoc tamen illi palma; cum vel sic
inuiti fateantur, diuinam a deo esse, vt cum nes-
cire illam erubescant, id, quod ingenij culpa non
possunt, prætextu dissimulent despicientiæ. Hoc
amphisylum vt intercludam, non prouoco ad pro-
fanos vates, quos Tullius cum Ennio appellat sã-
ctos; non sacrorum poetarum cum Bellarmino Car-
dinale recludo fontes; satis enim duco centum, &
vltia fuisse Patres, eosque inter, cum Damaso, cū
Paulino, & Nazianeno Gregorio, iustis quidem Poe-
tis, Tertullianum, Ambrosiumque, & Augustinum,
qui ad vnũ õnes diuinæ scripturæ altiora rimãtes,
in sacrã poesim suos nõ deprimi, sed extolli cala-
mos iudicãrunt. Imò & si õnes deessēt, satis profecto
*vnus Vrbanus Pontificis termaximi, Va-
risque clarissimi vel ipsa umbra nominis
sacra poemata regerentur.* Abi nunc longæue
Nestor, & hos ride iuuenes, abi Cato grauissime, &
leuibus his fastum vende, & supercilium. Vnde tam
procul absura ab erubescencia, vt potius ab auda-
cia, & superbia iure mihi esset timendum, si me
sacris vatibus insererem, ea non impellente cau-
sas

*Tullius
pro Ar-
chia.*

*Bellar-
minus
de scrip-
toribus
Ecclesi-
asticis.*

LECTORI

sa, quæ Societati vniuersæ cum sit communis, cō
sobrini mei Pacieci necessitudine propior mihi sit,
& singularis. Hanc Cerbero, si quis erit, damus
offam; nunc ad poesim.

Marone cantamus Chorididascolo, & adhuc
amice lector poesie mea aures non solum tuas, sed
vngues timet; dabis tamen veniam, serius si attē
das, voces non paucas egregie barbaras carmini
esse inferendas, tussim quod affert Musis, & rau-
cas facit; si tandem consideres, opus fuisse mihi
Iapponum res, vt pote remotissimas, explicare a-
deo, vt carmen aliquando reperere videatur ijs, quī
versum cum ad digitos vix sciunt reducere, fumos
tamen venditant Statianos, Lucanique sternu-
tiones sibi putant esse stipendiarias. In reliquis
historiæ dispositionem, varietatem fictionum, sty-
li æquitatem, eruditionem cum perspicuitate mis-
tam, sunt, qui promittant, vel Zoilus ipse com-
mendet. Meum habes de libello iudicium; tuum e-
go ausculto latens post tabulam: legendum tamē
ea lege moneo, Bibliopolis veniam vt des plutimā
poeticique sis memor priuilegij, & immunitatum,
quas Parnassi cultoribus Apollo dedit, ne malo ti- *Plini-*
bi cēsori iratus dicā, quod Alexādro in officinā re *us. lib.*
quēter vētitāti, & imperitē arguēti Apelles dixit. *35. 6.*
Tace mi rex, ridens; pueri, qui colores ferunt. *10.*

Vale

PRÆPONITUR PACIECI

vita vniuersa poesi

facularia.

ON solet in narratione epica rerum series more historico decantari, sed ita interrupta, vt sibi per mille à fractus occurrat, & sæpius venustate quadam obuiam exeat; quod per se magnum, ac pulchrum cum sit, in causa tamen est, vt historicus ordo legenti non pateat, multaque iudicentur obscura, quæ si narrationis ordo teneretur, luce meridiana essent clariora. Solet deinde in poesi nuda historix veritas lacinosissis fictionibus ita circumnectiri, vt quæ sint vera, & quæ fabulosa vix possint discerni. Hinc ego operi vt nestro consulere, Pacieci vitam præmittendam censei, quæ tum rerum, ac temporum ordinem seruando, poesi lucem daret, tum etiam cum in re sacra non liceat ementiri, legentem doceret, quidquid hic non inueniret, poese ornamentum esse, & chlamydis lacinias commentariæ.

Lucem hausit Paciecus in foro Limicorum, quod modo Pótem Limium nostrates vocant. Patreres habuit Graciam Lopesium Paciecam, & Mariam Borgeam a Meiquitta, proauorum nobilitate satis commendatos. Inter puerilia crepundia pietatem
ita

V I T A

ita soluit, vt decimo ætatis anno se Martyrem futurum Deo vouerit; decimum secundum vix excefferat, cum ipsum eius auunculus Ioannes Pererius a Mesquitta matris e gremio abstractum Vlyssiponem abduxit; ibi in Diui Antonij Collegio humaniores litteras addiscenti de Societate Iesu ingredienda animum incessit cogitatio. Communi igitur suffragio admissus, & Conimbricam profectus, pridie calendas Ianuarij anni. 1585. Societati nomen dedit. Egregium sub Vasco Piresio, celeberrimo ea tempestate Magistro, tyrocinium posuit, exactoque biennio, ac votis rite nuncupatis, rhetorisæ, & philosophiæ non vulgari studio insudauit.

Interea inter Graciam patrem, & Paulum Pererium a Mesquitta eiusdem Francisci auunculum lites intercedunt inimicitie, quæ tamen Paulo, ac si grauissimæ forent, magnosteterunt; Cùm enim Pænus, eius mancipium, Graciam per summam fraudem interfecisset, suspicio, quamuis falsa, coniecturam fecit, hoc scelus a Paulo fabricatum esse, eiusdemque imperio perpetratum. Hinc graues Mariæ exorti questus, fratrem suam de eade coniugis accusantis apud regem, atque urbem Portum, & iudices in ea comorantes in lecta, & veste lugubri ad vindictam cum pupillorum grege concitantis; Hos motus, ac germanam iniuria incensam aduentu suo Ioannes Pererius a Mesquitta sedauit, sedataque tempestate facile patuit, illius cordis Paulum in fontem esse, & tam infandi sceleris solum Pænum fuisse authorem. Orphanum

PACIECI

orphani deinde auunculi Ioannis excepti in tutelam, mares in Indiam profecti sūt, faming apud nobiles viros in matrimonium collocatę.

Hęc cum ad Conimbricam peruenissent, Pacie cum nequaquam interturbarent, cum enim per id tempus, schola feriente, ad Diui Iacobi peregrinaretur, Pontem Limium ingressus, & stipem ostiatim emedicans ad viduę matris ostium peruenit, Cumque illa antiqua Francisci sui specie animo perstricta, suus ne esset filius rogasset? Franciscus sermonem aliõ diuertens, eique bene precatus ab ostio continuõ discessit; eodem prorsus modo alias percurrit propinquorum domos, ac tandem ignotus oppido est egressus, vt in Francisco suo Lusitania videret, quod in Alexio Italia demiratur.

E Compostella Conimbricam reuersus proclinare in Indiam cępit, illamque expeditionem et precibus, & lachrymis postulare. Bona igitur cum maiorum venia anno. 1592. ab Vlyssipone in Indiam velificans, non sine belli, & maris tempestate maxima, Goam tenuit. Ibi audita primũ Theologia, literas humaniores docet, concione populos adhortatur, profuitque non parum Lusitanis militibus, quorum se contubernijs commiscebat, a fratribus suis arrepta occasione, qui apud regiones illas primos militię gradus obtinebāt.

Ab India in Iaponiam, cuius cupiditate æstuebat, nauigationem instituit; aduersa tamen ventorum vi delatus in Sinas, in vrbe Machao per annos aliquot in concionibus fuit, & Theologia e docenda

edocenda summa cum laude versatus. Inde Iapponiam ingressus, cum in regione illa amplissima sibi spatium animo videretur, pedes ociari nequaquam passus est, per illa enim sexaginta sex regna, quæ Iapponico imperio continentur, indefessa excursionem Evangelicam præco brevissime intenuit. Interim ad regna Cami ultimis Iapponiæ finibus adiacentia nauigabat, cum repente exorta tempestate, nauis naufragio submersa, parum absuit, quin periret, seruatū tamen a Deo est, ereptumque vndis grande illud caput, quod flammis iam antea destinatum erat. A Cami populis ad Machaum mittitur, collegij acturus Rectorem; quo munere egregie perfunctus, in Iapponiam reuertitur, & Cerquerio Antistiti comes additur; secessus enim senio Episcopus Societatis Superiores enixe rogauit, vt sibi Paciecum, cuius ille virtuti, ac sapientie plurimum fidebat, contubernalem daret, vt Ecclesiæ gubernandæ cum eo partiret curas, & domesticæ familiæ sollicitudinem releuaret.

Admisso in partem curarum Pacieco, non solum Episcopus respirauit, sed etiam Iapponensis Ecclesiæ per duos ferme annos plurimum conualuit. Inuidit malus Dæmon, nec Christianorum felicitatem diu durare passus est; cum enim miserum quendam diu exaret, se iam satis ruinæ, stragisque abunde apud Angliam edidisse affirmabat, nunc sibi vires omnes, & machinationes in Iapponiam esse conuertendas, vt fidem Christianam ab ea funditus extirparet. Eodem sermè tempore

PACIECI.

tempore iuxta Nangasacum, nec non Obama
& in Ceri finibus cum rustici ad pyram construendam arborum truncos diffunderent, intra ligna crucis plurimæ adiuuim expressæ apparuerunt: Hæc prodigia subsequuta est imperatoris Cubosamæ in Christianos inopinata sanities, eoque in dies tyranni tempestas incituit, ut eueris, incensisque religiosorum cænobis, ac Christianorum templis, & ferro, & igne in Christianos a fide ut decerent, sauum sit. Edicto deinde iussum, ut religiosi omnes, & quotquot in Iapponia Sacerdotes essent, omni cum Lyso, & Hispano aduena exulatum irent: quod si in Iapponiam ad Christi legem suscitandam iterum redirent, certo scirent, viuos se fore comburendos, eumque, qui eos domi exciperet, eadem pena cum coniuge, liberis, ac principijs afficiendum esse.

De his Episcopus Cerquerius certior factus, vocato in cõsiliu Pacieco, legatos mittit, qui Imperatorem tum donis, tum precibus, & lachrymis emollirent. Illo tamen in sententia persistente, sexto calendas Nouembris anni. 1614. omnes vniuersa ex Iapponia Nangasacum urbem exules conuenerunt, quamprimum in exilia nauigaturi: Emoritur interea antistes, patresque Societatis e Nangasacuo ad Facundæ oppidum, ut ab eo portam in Sinas velificent, iter faciunt. Non tamen Facundam integri peruenerunt. medio namque in itinere tanto marori impar egit animam Pater Iacobus a Mesquitte, dolorem enim ultra ferre non potuit

potuit senex ille piissimus, satiusque sibi mori duxit, quam superesse ea Ecclesia pereunte, cuius ille ab incunabilis fuerat nutricius. Cum præsertim expeditionē celeberrimam meminisset, qua principes iuvenes, lapponensis fidei primitias cum muneribus, & legatione regia Romam duxit. Acerbum præter alios mærorem ex hoc funere Paciecus accepit, cum Mesquittam auunculum suum, quem vnice diligebat, piscatorio in tugurio, omnique humana ope destitutum emori videret; ei tamen cum, pro tempore, ritè parentasset, cum reliquis nauigauit ad Sinas, tandēque in Machalum delati in Societatis Collegio perhumaniter excepti sunt. Nullæ ibi cum dolore induciæ, non datum afflictæ Lapponiæ obliuisci, donec mutato habitu, alij militari sago, alij mercatorio more, multi nautico in eandam lapponiam reuertuntur. Alios inter nobilis mercator redijt Paciecus, ac per annos aliquot rem Christianam in transuersū actam plurimum iuuit, quod quidem tanto labore suo effecit, vt non solum vestes, ac locos, ne agnosceretur, identidem mutaret, atque in vrbe Sacai inter domorum tabulata angustissimo in angulo annum integrum delitesceret, verum mutato etiam nomine Ignatius à Cruce appellaretur.

Non multis ab hinc annis cum illorum, qui tunc de Societate in lapponia latitabant, Prouincialis crearetur, Episcopi etiam vicibus fungi coactus est; quippe cum Iacobus Valentius Episcopi Ceterij successor ad Episcopatum suum reuocatus fuit.

pius

PACIECI

pius via penetrare non posset. Ecclesie cum omni potestate administrationem in Paciecum transserre diligentissime curauit.

Vtrumque manus obeunti Pacieco certa sedes eligenda fuit, quo ad eum consulendum & religiosi, & Christiani conuenirent, causasque ipse audiret, ac praeceperet quid in dubijs esset faciendum. Ad haec aptius praeter omnibus visum est oppidum Cusinocæum in regno Tacaci, cuius Tonus ob suam erga Christianos pietatem in ipsis inuestigandis, ac puniendis aliquantulum continebat. Quatuor hic ultra annos latebat Provincialis, seque diutius occultare posset, nisi a Chusamono apostata ea hostibus per fraudem proderetur.

A regno Tacaci apud Imperatorem de suis acturus rebus discesserat Tonus, sui que loco tres regno gubernatores substituerat; quorum maximus, Mondus nomine, Christianis erat infestissimus; magni duxit oblatam occasionem apostata Chusamonus, ut sibi Mondum gratiam venaretur. Ad illum ergo Ximabaræ commorantem contendit, seque illi spondet Paciecum traditurum, si velit secum, & armato milite Cusinocæum usque navigare. Mondus delatorem lætus excepit, duosque alios gubernatores quam primum adiit, cumque eis, ac trecentis armatis triplici in nauis ad comprehendendum Paciecum Cusinocæum oppidum inuestus est. Eo igitur ibi capto, tanta erat Mondum rabies, ut ni alij ictus auerterent, ipsum gladio percuteret. Non latuit gubernatores paucissimos eo in oppido

oppido repèriri, qui Christi non boni, ac fidei elientes essent, vt alios ergo a fide detererent, tres, qui religione cæteros præstabant, decollari iubēt, & truncos in mare ægi præcipites: Paciecum vero cum socio, Gaspare Sadamathæo eiusdem Societatis fratre, Petro Rinæo Doiuco, & Christianis nõ paucis Ximabaram perducunt. Ibi reliquis publico carceri deditis, Paciecus in vrbis arce maxima cum Gaspare, & Rinæo asseruatur. Eadem nocte comprehenditur Ximabaræ, atque in eandem arcem coniectus est Pater Ioannes Baptista eorum rector, qui de Societate in regni Tacaci latebris versabantur.

Longissimi operis esset, si narratione vellem comprehendere, quos ibi labores, & quanta eos animi tolerantia sint perpeffi; quas deinde artes se ipsos excrucianti inuenerunt, quo denique exemplo Rinæum ad Societatem ingrediendâ, & ferinos eustodum animos ad Christi fidem amplectendam conuerterunt. Neque hoc absque numinis beneficio, & delicijs, ex nigra enim & vili oryza quæ a custodibus Pacieco ponebatur, si quid superera telectum quidem, & apprime candidû apparebat. Perfregit eorum fama arcis parietes, nec se intra potuit continere; eumque ad publicû carcerem peruassisset, trium Christianorum pectora animium commouit; comperio enim Vincentiû Cadnum, Quisacum Ioannem, & Paulum Ximinguum non tormentis contentos, ac panis, quas subierant, & vinculis, quibus pro Christi nomine

PACIECI

astrikti erant, enixè a Pacieco postulasse in Societatem Iesu admitti, vt vnà cum eo gloriose pro Christo obeuntès triùpharent. admisit ille, nimirum gaudens Societatem suam, amputatæ arboris instar in medijs virescere calamitatibus.

Hæc inter Midsunus Cauachius Nāgasaqui præfectus Tacaci Gubernatores moner, vt si quos in vinculis haberent religiosos viros, aut euangelij prædicatores, eos ad se quā primum mitteret, sibi enim ad eos morte afficiendos a Xagano factam esse potestatem. Obtemperant Gubernatores, & Paciecum, ac Baptistam Iesticiis inclusos, Sadamathæum vero & Rinxæum cum tribus alijs e carcere publico euocatis, clitelis impositos multo cum milite, & armis ad Nangasaquum deferri iubent. Medio in itinere apud Phimum a pauperculo agricola qui forte Christianus erat, domo excepti, ab eodemque, quin barbari satellites animaduertent, tum verbis, tum dapibus agrestibus recreantur; Hinc viam instaurant, iter facientibus Christianus arator venit obuiam, canistrum afferens rusticis opibus satis, vt in pauperie, opulentum. Appropinquabant vrbi, cum P. Balthasarem de Torrese expectantem vident, quem e carcere Omuræ ob eandem causam cum socio Michael e iisdem Societatis fratre ad capitale supplicium Midsunus accierat. Hic mutuis vltro, citroque sermonibus recreati, urbem ingrediuntur, eosque Præfectus cum magistratibus, omnique satellitio ad supplicij locum perducit.

Deucne.

Deuenere tandem ad montem, quem gentes
 illæ sanctum, appellant, utpote tot martyrum
 rogis, & Sanguine consecratum hic tredecim co-
 lumnæ intra metuendâ sepem visebantur, è quibus
 extantes inter alias, quattuor iacebant; toti-
 dem enim Europæi, qui eis alligati mortem pro
 Christo erant subituri, eod die turpiter abiecta fide,
 ad paganorum dogmata, vitæ ut consulerent, trā-
 sierunt; horum vecordiam nostrorum compensa-
 uit constantia; In theatrum enim illud Romanor
 æmulum Amphitheatro, priusquam descenderet,
 Provinciali suo, officijs urbanissime certantes,
 obtulerunt aditum primum, quem ille honorem
 lætus excepit, egregius, scilicet ductor, qui mili-
 tibus suis ad bellum non ite, sed venite dicere cō-
 sueuerat; sequuntur omnes, & Circum, verè Maxi-
 mum, ingressi, in genua prouolati, orationi va-
 cant, alligantur columnis, incensa que circumqua-
 que lignorum strue, & corporibus lente cōcrema-
 tis, dulcia inter colloquia illustres ad cælū animæ
 cōcularūt. His nō exfaturata est tyrāni rabies, cū
 que in Christi milites desuare ultra non posset,
 in nos etiam voluit esse crudelis; Cineres enim in
 mare iussit dispergi, ne vllis eorum Exuvijs dita-
 remur.

Hac via ad superos com parente Pacieco iere
 patres Balthasar de Torres, & Ioannes Baptista;
 hac fratres Gaspar Sadamathæus, Vincentius Cau-
 nus, Petrus Rinæus, Paulus Xinsuquius, Michael

PACIECI

Toijus, & Quisacus Ioannes conscendere. Hæc de Pacieco meo prælibasse satis ad integram poeseos cognitionem. Pro fide gloriose obiit. anno Domini. 1626. Vndecimo kalendas Iulij. ætatis suæ anno Sexagesimo.

De Pacieco honorifice scribitur in compendio Clarissimi. P. Balthasaris de Torres, nec non in vita inuictissimi Marcelli, quam piam æque, peritum, ac fecundum. P. Eusebij ingenium nuper excudit. De eodem meminit maius huius temporis luminare, D. Rodericus a Cunha, Hispaniarum Primas, parte secunda Bracharensis historię, capite quinto supra centessimum.

PACIECIDOS.

LIBRI DVODECIM.

LIBRI PRIMI ARGVMENTVM

E Iapponum finibus eiectus, in Sinas reliquis cum socijs navigat Paciecus: Appellit Machaum, ubi à societatis suæ patribus begnine exceptus, deq; inopinato illo aduentu interrogatus, Iapponensis Ecclesiæ calamitatem exponit: audiunt Sinenses, solanturq; exules & conuiuio reficiunt.

LIBER PRIMVS.

LIMIADEM inuictum flammis, lætèq; per undas
 Regnâtem oceani, & palmam super astra ferentem
 Nō vatum vox vlla sequi, non spiritus audet

Propo-
 sitione
 teris:

Mortalis, Musæq; sacro de vertice lauros
 Deripiunt, odere artem, Phæbumque minorem
 Huic operi, Delphosq; inopes in pleetra fatetur.
 Ipsa sibi officium ingentia facta: Pæceus
 Ipse animos, vatumq; ausus, & carmina frænat.
 Sed mihi tantarum metuenti exordia rerum,
 Vt famæ, vq; omnem desueto in puluere credâ

Iacturam

PACIECIDOS

Iacturam calami facilem, rapit alta morantem
 Causa animū, refugāq. manū: nos sāguinis idem
 Signat auus; iubet ille decus memorate suorum,
 Magnum opus immodico quāuis temerarius ausu

innocentio.

Attenuem, atque oneri fessus succumbat Apollo,
 Ergo iterū hos animos, & iā despecta Camænis
 Pectora Diue Amor in cantus accende, canorā
 Sirenem in spira citharæ, daq; Orphea nostris
 Vocalem fidibus: tua sunt incendia, & vndæ,
 Quas celebros, tua crudelis sunt crimina, Eos
 Nunquam Indos, Sinasq. vltra, totq; alta volaret
 AEquora Franciscus, melior ni Dædalus alas
 Sufficeres, auramq; dares, pennasq; moueres;
 Teq; etiam mortis causamq; reumq; fuisse
 Quis nescit? prius ille tuam ni pectore flāmam
 Conciperet, non igne rogos cōscēderet, altos,
 Non busto arderet, nunquam Iapponicus illum
 In flāmas, cineresq; actum Vulcanus haberet.

Pontifici maximo Dicatione.

At tu, quo primū iactat se terra parente,
 Romāq; Olympiæ iā nūc minus inuadet arci,
 Huc ades o Vibane? tuas reuolutus ad aras,
 Amplexusq; pedes, & res, & fata suorum,
 Atq; rogos, Vatemq; sacrat, nec munera magnis
 Sufficiūt votis, totus cadit hostia Iappon.
 Et tibi quos superum signasti Rector honore
 Gratatur, Lysioq; duci, Socijsq; beatum
 Puluinar, meritasq; aras, & thura repolcit.
 Tu quoq; ab Aonio faciles qui vertice Musas
 Ducis in Hetruscos, pauitanti, & adire timenti
 Da veniam, dubiumq; libens opus excipe vultu,
 Vultu, quo cælum, quoq; indignantia placas

Numina

Numina, & iratos reuocās in fœdera regēs.

Iapponum eiecti regnis, & litore pulsi

lesuada, bello effractâ, lôgoq; vœterno,

Atq; maris consumptam vndis subiere carinam,

Vos sinæ, vestra sq; domos, certumq; potentes

Exilij columen, fideiq; ræntis asylum.

Iamq; dies, noctesq; feris typhonibus actas,

Atq; hyemem ingentem passi, super æquora pinû

Errabant, fessis tandem tær septima primos

Cum montes, terrasq; alta de puppe iacentes

Lux aperit; sinæ in clamant, sinæ arua tenemus;

En turres cælo clatæ, præcul ecce Machaû

Tecta micant, angusta præcul delubra patefçunt;

Inde nouo terræ aspectu meminere relictos

Tot populos, subijtq; animos Iapponia, mæstis

Tâtû oculis distâs, quâtû est iam proxima flâmîs.

Ergo omnes luctum ingeminât, fractiq; dolore

Præscidût funes, atq; vultis lintea malis

Disturbant, nudantq; ræm, nec mirice tincta

Signa, volant suspensa notis, non cornua cantus

A Erca, nou solitos tormenta explosa fragores

Vulcano instigante dabânt: non deniq; plausus

Ille hominum, pelagiq; sonat, quo nautica portû

Turbâ salutato festiua ascendit in vrbes;

Cuncta silent, luctuq; iacent demersa profundo.

Vix nauem aspectu miseram de litore cernût,

Cû nquæ res animos, totumq; ab sede Machaû

Excipit, pueri accurrunt, iuuenesq; senesq;

Affixi baculo veniunt, huc vulgus, & omnes

Huc proceres, properatq; frequens è sedibus altis

Gens Ignatiadum, aduentus vbi prima suorum

Fama tulit, tristisq; inuasit pectora rumor.
 Ut venire, cauo puppis de robore mæstos
 Exponunt socios, ternoq; hinc, inde morantur
 Amplexu, quæ causa viæ? tantæq; rogabât
 Cur lachrymæ? quæ sæua omnes Iapponæ sodales
 Ex toto fortuna trahit? quæ fata per vndas
 Impellunt, cultisq; iubent discedere regnis?
 Illi equidem taciti postquam intrauere pênates,
 Confidunt: vocêq; trahens, gemitumq; profundo
 Pectore, sic tandem Paciecus flebilis, inquit:
 Iapponum cladem ingentem, fideiq; supremum
 Quis narrare diem, verdisq; æquare labores
 Christiadam queat, ó socij? prius æquore Titan
 Merget equos, cælumq; dabit surgentibus astris,
 Quam vacet infâdos casus, gentisq; referre
 Exitium immeritæ, vestrum sed iussa sequutus
 Incipiam, atq; harum reuocabo exordia rerum.

Rex vbi Iappones cæpit frænare superbos
 Imperio Cubosama suo, dat laxa furoris
 Fræna animo, fufasq; irarum immitit habenas:
 Et quantum assimilat factis vitiosa suorum
 Monstra Deum, tantum ille ædes reparare labâtes
 Diuorum, ritusq; suos, arasq; iacentes
 Instaurare iubet, cultumq; reponere templis.
 Interea regnare fidem, Christi q; per omnes
 Imperium videt ire animos, tot regna, tot vrbes
 Totq; illum populos factis, & voce fateri
 Esse Deum, & latê splendescere nomen Iesu.
 E contra euulsas euerti ab sede Varellas
 Conqueritur, Camiosq; trahi superosq; Fotoques
 Sub pedibus, sædari Anuqâ, Xaquâq; tremédum
Queui,

Quem toties auro grauidum, gemmisq; nitentē
 Vix aræ tenuere, sacris modo sedibus ire
 Præcipitem: nulloq; metu, non lege, neq; vlla
 Relligione coli ritus, non multa gementes
 Audiri Bonzos, regum nec iussa vereri
 Iappones, stigiq; Iouis contemnere pænas.

His super accensum pectus crudele tyranni
 Infrendet: ceu cūcta Notus cū turbine vasto
 Rapturus, per prata rosas, segetesq; per agros
 Disturbat, volat inde nemus, furor alta domorum
 Tecta rapit, pelagiq; imas euoluit arenas,
 Inq; vadum allidit nauës, inq; arua volantes
 Præcipitat volucres, cæloq; immurmurat alto;
 Non aliter defæuit hycems, regisq; superbi
 Tempestas, iubet indicî bella horrida genti
 Chritiadum; linquant ritus, quos aduena classe
 Extremo veniens quondam Xauerius orbe
 Inuexit, sua sacra colant, iterumq; priores
 Obseruent diuos, primæuaq; iura parentum.

Ni faciant, ferro pereant, vel corpora dentur
 In cinerem, inq; atras abeant cōsumpta fauillas.
 Tūc quoq; magnanimos pelagi iubet ire per ūdas
 Lusiadas: iubet Ignati discedere prolem,
 Gusmanasq; acies, sacrosq; excedere regnis
 Aurelios, inopesq; tuos Seraphine sodales.
 Atq; alios quoscunq; ferox maris imperat vndis
 Ire sacerdotes, remeent, ait ille, beatam
 In patriâ, exiliūq; graue, & peregrina relinquant
 Regna, suumq; Tagum Lusus, solisq; sepulchrum
 Occidui inuisat, vitreum contendat Iberus
 Ad Betim, vel Sinæ habitent, vel regna Manillæ,

*Cōpa-
ratio.*

*Mittū
tur in
exiliū
adue-
na, re-
ligiosi.
societa
tis, do
mini-
cari,*

*Augus-
tina
ni &
Frācis-
cāni,*

Sive alio quocunque velint transferre penates,
Ipponem exonerent, & quot mala damna tulere,
Tot referant secum, ventis dent vela sinistro
Alite, dent pœnas medio sub gurgite, quales
Ipse Iuit Iappon, fecit commercia postquam
Talibus hospitibus, profugosque in tecta vocavit.
Discedant animæ viles, Iapponis ad oras,
Quos olim exhaustos indignans expuit æquor,
Atq; vnda vomuere: maris fastidia, turpis
Nausea terrarum, rapidis ludibria ventis.
Si vero instabiles iterum male sana cupido
Huc vehat, inq; meos transmittat nauita portus,
Tunc miseris superesse enses, superesse caminos
Agnoscant, sic esse ratum, sic lege futurum
Aeterna, inq; meos mansura hæc iussa nepotos:
Hæc iubet, hæc animo noctesq; diesq; fatigat.

*Ludo-
uicus
Cerque-
rius E-
piscop-
us Iap-
ponensis.*

Hanc ubi longæuus famam Cerquerius hausit,
Multa Deum, diuosque pia cum voce precatus,
Ecquid, ait, vobis me tot seruare per annos,
Quid placitū est superi: nostram si tãta senectam
Exilia, & glādij, flammæque, & vincla manebāt?
Ecquid agam? o Cælū? qua me ratione? quibus ve
Opponam auxilijs: qua factum immane labantis
Imperij, regisq; iras, & iussa morabor?
Quid ves Christicolæ meruistis? quod scelus? ah me
Me, me, inquā, atq; meū, superū rex maxime, solū
Obiectisse caput liceat, proq; omnibus istam
Effudisse animam, & pacem cum morte pacisci;
Ipse prior cultros, flammantesq; imbuat aras
Pastor, oues redimat, noltraq; hac cæde luantur,
Si quas Christiadæ meruerunt soluere pœnas.

Me

LIBER PRIMVS.

72

Me quoq; inūdantē lachrymis, iuxtaq; sedētem
 Pro bello instanti, tanto pro vulnere poscit
 Auxiliū, medicamq; manū, lachrymisq; profusus,
 Immerita me laude ferens, sic vocibus inquit.
 Huc ades o rerum columen Paciece ? penates
 Qui nostros, animumq; regis, quiq; arbiter vnus
 Es curis, fidoq; soles in rebus egenis
 Consilio referare viam, portumq; saluti :
 An ne audis vocem horrēdā, tonitrūq; per vrbes
 Quo tonuit Cubosama ? ferum placare leonem
 Quis poterit prædæ intentum ? nō dona, precesq;
 Sufficiēt, vox nula hominū, lachrymæve monebit;
 Dic precor, & si qua via sit, mihi pāde, sequemur.

Ipse hæres, dubiusq; animi vix prodere quidquā
 Audebam: reuocō mentem, & sic ora resoluo.

Quis ne, adeo euētu in misero dabit optime præsul
 Digna satis responsa tibi ? quis flebile cladis
 Exitium, pænāsque huius satis explicet ? Eheu ?
 Exigua in nostros pelagi sunt æquora fletus ;
 Si tamen in dubijs vlla est sententia rebus,
 Consilioq; locus, superis ē sedibus omne
 Auxilium, è cælo tantis optata periculis
 Est quærenda salus; tempus nunc ire per aras,
 Auersamq; dei mentem, magnæq; Parentis
 Implorare oculos, superiorumq; agmina votis,
 Flectere, & oblatis cumulare altaria donis.
 Tempora fores referent, passim fumantia dentur
 Thura focis, pateantq; adytis sacraria, & omnes
 Longa sacerdotum pedibus nudata per vrbes
 Pompa fleat, mistoq; sonent suspiria cantu.
 Dēt homines squallētē humeris pro murice saccū

8 PACIECIDOS.

Pro gemmis cinerem capiti det femina; collō
 Dent funes pueri infantes, materq. tenellum
 Infantem abstineat mammis, vagitus in auras
 Conscendat, gens nulla dapes, non flumina libēt
 Quadrupedes, tristetq. hominū pia sydera luctus.
 Namq. licent magnopretiosa piacula: testor
 Diue tuos oculos Dauid, tua flumina: testor
 Te cinere aspersum numerosæ Niniuis alte
 Regnator, ciuesq. tuos, his artibus iras,
 Emissamq. polo cladem, monitusq. tremendos
 Vicistis, Ionamq. vrbi serale minantem.
 Nec tibi chare pater solum expugnanda supersit
 Numina, majus opus: lachrymis lētādus acerbis
 Est nobis Cubosama: caput decoratus oliua
 Legatus contendat iter, pacemq. tyrannum
 Exposcat, veniamq. auro, gemmisq. reportet;
 Inuia fulgenti patuerunt Tartara ramo.

Audijt hæc senior, fieriq. ex ordine cuncta

Imperat, atq. viæ largo cum munere legit

Septem oratores, quorum pulcherrima fandi

Copia, consiliūq. ingens, nec plurima fronti

Canities, vultusq. graues, moresq. seueri

Defuerant, quales posset suprema vereri

Barbaries, precibusq. daret quæcunq. reposcent,

It Linus, clarusq. Arbes, iudexq. Trifemus

Septē! Et Pauli genus inuictam Velocius heros,

legati. Atque Hanno, atq. Lices, atq. alto sanguine Alexis.

Hi picturatum chlamydem, sceptrumq. superbū

Et magnam solido ex auro, gemmisq. coronam,

Dona ferūt, munusq. addūt, quod Persia quōdā

Formarat, regum sublimē insigne suorum;

Scilicet

Scilicet elata regnantem e rupe Leonem;
 Cui dentes, vnciq; vngues adamante rigescunt,
 Chrysolithus linguam incendit, geminiq; pyropis
 Scintillant oculi, fufis crispantur in aurum
 Colla iubis, regale caput diadema coronat;
 Iuxta humiles, mitesq; agni, ceruice reflexa,
 Securi victoris heri pietate recumbunt;
 At tauri, & tigres, vrsiq; lupiq; rebelles
 Sternuntur, fremituq; iacent, atq; vngue crueto;
 His donis elati, animis constantibus ibant
 Sublimes in equis, circum de more ministri
 Multi adeunt, tristesq; horrēt nigro ære cateruæ.
 Dum pergunt, instantq; vijs, penetralibus altis
 Aurum inter, lectiq; ostrum Cubosama quietē
 Accipiens, dulcem captabat pectore noctem;
 Cum fera Durities, regum o Constantior? omne
 Præfidiū, magnūq; decus Cubosama Fotoquum
 Salve, ait, & nostris faciles da vocibus aures;
 Ad tua septeni veniam, pacemq; precantes
 Legati tecta accedunt, quos Præful, & omnes
 Cum Lachrymis lysij mittunt, & munere largo;
 Heulyfij? timēo lysios, & dona ferentes;
 Quis homines, magniq; Dei placantur, alienæ
 Quis portæ, inuictæq; arces, atq; alta patefcunt
 Mænia; cælestes, ipsumq; Acheronta refringit
 Hic aries, non ille sono, non viribus vrget:
 Spontē labant, faciemq; auri fulgentis adorant.
 At tu, cui pelagi cunctæ, terræq; parantur
 Diuitiæ, radiantq; auro tabulata, pyropos
 Cui plantæ, Gangisq; terunt, Indiq; nitores;
 Tēnere opes, rex magne aude; Clemētia pectus

Nulla

Nulla tuum flectat, mens non tibi fluctuet, vna
 Esto animo, regi satis est dixisse, nec vltra
 Cónsiliam mutare licet: sic magnus ab alto
 Xaqua petit, Camiijq; rogât, lachrymisq; precâtur.
 Dixerat, & saxum Rhodopæa ab rupe recisum
 Immittit cordi, pectusq; euincit ahenis
 Tercentum vinculis, nodisq; rigentibus vrget,
 Nec mora, discessit, Bârathriq; aufugit in vmbra.
 Durior at saxis, ferroq; immanior ille.
 Deseruit lectum, & solita magis æstuat ira
 Improbus, iniectumq; rotat sub pectore saxum.
 Iamq; oratorum se se cõmitatus agebat,
 Cumq; propinquassent muris, arcemq; Fucuni,
 Regalesq; aditus, & regia tecta subissent,
 Ante pedes, regisq; thorum tot sæua iubentis
 Procumbunt, largoq; irrórant pectora fletu;
 Tunc grauior, seniorq; alijs cum supplice questu,
 Lugubri in veste, & ramo præcinctus oliuæ,
 Dona offert, regi q; humilis sic fatur Alexis.
 O Rex, qui gētē hâc magnâ, imperiûq; gubernas
 Sexaginta vltra regnis, totidemq; coronis
 Magnificum, & sceptris superas regalibus annos;
 Vt noiti, sedem stapilem Clementia regum
 Pectoribus figit, petit hæc altaria, tẽplum
 Hoc colit, hîc agnos, & thura benigna reposcit.
 Hæc olio incendi, fusos potare cruores,
 Et pœnis hominum pasci, regnantibus esse
 Turpe, ferumq; docet: placidum, & regale, iacēti
 Ignouisse, precesq; pijs audisse precantum;
 Sed tibi præ cunctis, regum mitissime, pectus
 Molle dedit, tenerosq; animos Clementia, nulli
 Irasci,

Irasci, cunctis nimium prodesse volebas.

Quæ modo Circe animû, & cælû mutare serenum

Intendit? depone iras Pater optime, genti

Christiadum pacem antiquam, veniamq; rogamus,

Nam Deus iratus cælum, terrasq; sonoro

Sæpe ferit tonitru, magnos sed fulminis ictus,

Dum miseret, nostriq; piget, placatus in Ossam

Euibrat, in Rhodopen, inq; alta Ceraunia mittit:

Ecce tuis, Cubosama, leo, quem supplice dono

Apposui plantis, regnantum infigne, iacenti

Dat veniam, atq; agnis ignoscere mitibus vltro

Gaudet, at exertas obstantum in pectora falces

Fert détû, atq; vngues taurorû ostentat in armos.

Tu melior, rex magne, tuis da fædera pacis,

Hanc Præsul, lysijq; omnes, hanc oppida, & vrbes

Iapponum, hanc cæli deprecant Numina pacem.

Hæc inter tacitus perstat Cubosama, cateruis

Bonzorû accinctus: tigres ceu Caucasus horrês

Mille inter, pardosq; atq; agminâ sæua luporum

Stat surdus, temnitq; imbres, aurasq; sonantes

Incaßum, & tota saxorum mole resistit.

Non lachrymis aditus in saxea corda profusis,

Non precibus patuere: aures obturat, & vnâ

Hanc vocem tandem euomuit: firmata manebût

Quæ iussi: faciles motus mens regia, & iras

Nõ capit: abscedât lachrymæ, nõ munere flectôr.

Dicenti acclamant Bonzi, plauditq; nocentum

Concilium, applaudit Brenes, turpisq; Sonilus,

Atq; Atus, Fenusq; loquax, regemq; ducemq;

Sæpe vocât, magnoq; ipsû pro munere adorânt,

Decliuës caput in terram, pectusq; voluti;

Et neq;

*Compa
ratio.*

*Compa
ratio.*

Et neq' ius mundi, nec fæderis vlla verentes
 Sacra, oratores regali ab sede tumultu
 Eijciunt, totaq' iubent ex ire fucuno.

*mori-
 tur E.
 pisco
 pus Ce
 rqueri
 us.*

Vix Nangasaqui fama hæc peruenit ad urbem
 Cum bonus antistes producere longius annos
 Abnegat, atque oculos, fessumq' à clade futura
 Auertens animum, renuit superesse dolori:
 Nec tardum expectare ensom, flâmasq' morâtes
 Sustinuit, magnumq. nefas, Iapponia, duxit,
 Te pereunte, mori solo non posse dolore.
 Scilicet ille tuus Cerquerius occidit, ille,
 Quem tibi tam licuit multos habuisse per annos.
 Pastorem baculo insignem, pariterq; tiara
 Pontificem, virtute ducem, pietate parentem.
 Occubuit, cælumq. aliquas pacturus adiuit
 Inducias, veniamq. luis cum fædere certo;
 Sed fæcunda nimis cum sint hæc prælia cælo,
 Et palmas auctura poli, componere fædus
 Astra negât, bellumq. iubent differre per annos.

Interea sacras diuûm pulsata per ædes
 Funereos dant æra sonos, circumq. iacentem
 Stant famuli, viduamq; replent plâgoribus aulâ.
 At nos egregium vittis, claraq; tiara
 Induimus corpus, membrisq; nitentia circum
 Ornamenta damus, stratisq; thoroq. superbo
 AEdæ super media, tectisq; exponimus altis:
 Irrumpunt aditus, vi fit concursus, & omnes
 Procumbunt, sacrosq; pedes, dextramq. benignâ
 Perfūdât lachrymis, perq; oscula mille fatigant.
 Nec minus ad iustos celebrandæ mortis honores,
 Cuncta viri properant, funusq. educere certant.

Hinc

Hinc, atq; inde acies procedit cœrea longis
 Flāmarū ordinibus, sequitur quos magna canētū
 Pōmpa sacerdotum, cantus vox turbat egenum,
 Quam tristes comitantur anus, pueriq; gementēs,
 Nostrorum proceres humeris subiere feretrum,
 Pone vr̄bis primi incedunt, cunctiq; coronant
 In luctu cum plebe patres, & templa frequentes
 Ingressi, tabulata super pōsuere parentem;
 Hic cantus, & thura focis, hic sacra per aras
 Plurima, queis magnas placamus præfulis v̄mbrās;
 Mandamusq; pio tumulto, veniamq; precamur;
 Et mitram, baculumq; super, clarumq; notamus
 Longæuo nomen: titulumq; Inscribimus vr̄næ:

*Iapponum antistes iacet hic Cerquerius, orbis
 Seruat facta, animum celū, Iapponia corpus.*

Vix sua pontifici celebrarat iusta sacerdos,

Atq; ossa in tumulto, delletaq; membra quierāt,
 Cum fera sacrilegi properantur iussa tyranni,
 Implentur clamore viæ, puppesq; paratæ
 Exulibus, volat ignis edax per templa, per aras,
 Perq; sacras diuūm, perq; ipsas Virginis almæ
 Effigies, Christi; rogis temeratur imago,
 Vt socios tolerare suo discrimine pœnas
 Excitet, & saeuas doceat frigescere flammæ.

Has superum clades, euerisq; templa sequuntur
 Mille hominum cædes, quas inuidiosa vetustas
 Suspicit, atq; alia recolent ætate minores.
 Namq; animis Christi lex sacra in gentibus hæret,
 Pectoribusq; immota manet, constantibus ausis
 Vna omnes spondent superi seruare Tonantis
 Iura, petuntq; animam tenues efflare per auras,

Ante

Ante fides quam te violent, in prælia fortès
 Incendit Deus ipse viros, dat robora, & iras
 Inspirat, vigor inde animis, & mortis honoræ
 Dulce sacrum, blandiq; ignes, mitesq; catanæ.
 Coniuge pro rapta nescit deflere maritus,
 Proq; sorore soror, generoso in funere patres
 Natorum exultant, paruiq; in cæde parentum
 Non trepidant nati, faciles discrimine nullo
 Hinc puer, ide senex, iuuenisq; hinc fæmina collū
 Dat gladijs, perimunt flammæ, qua deficit ensis.

Nos varia exilia, & diuersas quærere terras

Mittimur: ex toto socij Iappone requirunt
 Nangasaqui urbem, namq; hinc cõscẽdere naues
 Iussa monent, pelagoq; nonas exquirere sedes:
 Sed cum forte rates magno hoc in littore nullæ,
 Non mali, non vela forent, Sasiogius illinc
 Immanis nos ire iubet, portusq; Facundæ
 Quærere, non paucas illic superesse carinas.

*P. Ia-
cobusa
Mesq-
uitta.*

Ergo iter aggredimur, fessusq; ætate Iacobus,
 Atq; viæ, & magnis tot iam mæroribus impar,
 Occidit, inq; antro, quo se piscator ab vndis
 Ferre solet, superis se se expectantibus addit:
 O nimium felix? hominum cui prendere quondã,
 Piscariq; greges licuit? non retia tandem
 vitasti? atq; hamos inter pater optime cælo
 Præda iaces? sterileq; beas extinctus arenas?
 Te mare vicinum, te flumine laga remotus,
 Fleuerunt venerande senex, Frenosima mouit
 Magna apicem, & sũmis gemuerũt collibus orni-
 Te quoq; deiectis mærentia floribus arua,
 Vrbs Omuræ, fontesq; pij doluere Firandi:

I bone

I bone Mesquitide, cui cum Iappone cadente
 Coniigit oppetere, & fidei superesse negatū est.
 At nos hunc iussas Facundi littoris oras
 Venimus, amplexiq; solum, terrasq; supremūm.
 Effati, pelago nauem, turgentia ventis
 Vela damus, lachrymisq; oculos, atq; ora querelis.
 Sed quantum fluctusq; pij, remorataq; vela
 Concessere oculis, ventasq; indulsit, ad vrbes,
 Templaq; respicimus, quæ iam fumantibus altē
 Lucebant flammis, quæ tanta incendia voluat.
 Causa patet, maduere genæ, vox gutture clausa
 Deficit, & magno quatiuntur pectora motu,
 Sed cum pressa dolor soluit suspiria, ad astra
 It gemitus, multoq; augemus Nerea fletu.
 Intonsi montes, rupesq; & saxa querelis
 Respondent, gemituq; altē fracta vnda resultat,
 Hos questus, vocesq; inter, lachrymasq; cadētes,
 Plorantum ex oculis crudelia carbasa sensim
 Iappone eripiant, vrbesq; ignesq; recedunt.
 At nunquam nostris, dum vita afflictā manebit,
 Ex oculis lachrymæ abscedent, ex corde dolores.
 Illinc digressi, ventis iactamur, & altis
 Vndarum cumulis, subeunt pallorq; pauorq;
 Atq; necē instantem pelago dum cernimus, ignes
 Cur nobis, blandosq; rogos Cubosama negari
 Conquerimur, nautæq; enses Iappone sub ipso
 Exoptant, bustumq; pati, puëriq; catanas
 Exposcunt; præsens semper crudelius vrget
 Corda labor; mortis minuit distantia vires.
 Attamen has superis tandem aspirantibus vndas,
 Ventorumq; poliq; iras, animosq; profundi
 Vicimus

Vicinus, & vestros tenuit ratis anchora portus.

Talibus attoniti dictis, fixiq; dolore

Sinen Cuncti oculos, atq; ora Patres suspensa tenebāt;

ses Pa Et quanuis trcito frænare in pectore questus

res ex Vix possint, ne queantq; oculos cohibere fluêtes;

ules so Dissimulant, altoq; premunt sub corde dolorem.

latur. Horum inter primos facundior ore Gyronus

Exilio ciectos socios, fideiq; labores

Solatur, meliusq; iubet confidere rebus.

Posse deum mutare animos, vel colla superba

Perdere regnantum, consternere fluctibus æquor

Vndosum, & tantas nutu placare procellas;

Sæpe etiam aduersis succedere prospera, vernum

Post hyemem tempus, solem post nubila, pulsa

Nocte diem radiare, sequi post bella triumphum.

De spinis prodire rosas, frondere sub ipsa

Falce nemus, cæloq. novos protendere ramos;

Quin etiam steriles prodesse incendere campos,

Vt votum superent messes cultoris auari,

Ditior & flauos Cereris terat area colmos.

Sic Graios seruasse fidem, constare cruore

Romulidæ cæmenta vrbis, Petriq. penates

Ossa super, cæsosq. artus consurgere diuum;

Non aliter tantum ditari altaria sacris

Reliquijs, Stephanum saxi crepitantibus, igni

Laurentum, gladio Saulum, pharetraq. Sebastum

Deberi, superesse suas Iaponibus aras.

Hac vice sermonum tristes depellere curas,

Deiectosq. animos, & spem firmare cadentem

Intentant socij hospitibus, nec plura loquuti,

Consurgunt, epulisq; parant componere mēsas;

Para

Pars curare dapes, pars fiammā inducere ahenis
 Decertant, tenebrasq. alij, noctemq. ruentem
 Vincere, & incensis oleum diffundere lychnis.
 Hi violas miscent, alijsq. fragrantibus herbis
 Accelerant pedibus latices, pars maxima lectos
 Consternit, centumq. thoris accommodat ædes.
 Tunc equidē angustos nimium creuisse penates,
 Crediderim, laxauit Amor, sub pectore gratum
 Hospitium, sub corde darent, si tecta decissent.
 Accubere omnes, primæq. ad fercula mensæ
 Assurgit Vates, cæliq. è vocibus vnā,
 Exposcēs te Virgo Parēs, Musa inclyta, chordasq;
 Et pleclrum variatum astris, dat carmina sacris
 Hospitibus, similiq; beat conuiuia cantu.

Phæbe Thyestes hinc iam obliuiscere casus, *Cærus*

Atq; olim auersos stellata adfræna iugales *conui-*
 Iunge iterum, mensasq; animo depone cruentas; *ualis.*
 Te vocat hæc: placida hic inter conuiuia fratres
 Tercentum aspicias, queis vnū est pectus, & vnus
 Corde amor, atq; animis late pax aurea regnat.
 Tuq. etiam flammis, vastoq. crepta profundo
 Gens superum mensis, epulisq; accumbere digna,
 Has ne temæ dapes, non hic tibi pocula Circes
 Effera, non Progenes timeas hinc fata, Lyæas
 Non Lapithum rixas, Peleptæq. damna, nec ensē
 Distriētum, & Siculi minitantem in colla tyranni.
 Nullæ hinc insidiæ, nostrum lux vnica, nulla
 Fraus, vbi regnat amor; ille hæc dat fercula, cōdit
 Ille dapes, spargitq. sales, miscetq. sapes.
 Regifici cedāt luxus, quibus inclyta Dido,
 Post patræ cineres, incensaq. pergama, & vndas

Troianum dapibus regem, sociosq; fugatos
 Excepit, diuesq; ostro regina locauit.
 vosq. etiam patere insignes, vos cedite mensæ,
 Quis olim Alcinoüs deiectos æquore Graios,
 Ductoremq. Ithacum, magna inter testæ vocatos
 Expleuit, cunctosq. dapum monstrauit honores.
 Maior in hac mensa decor est, nam fuluus iaspis
 Si desit, nulloq. abacus ditescit in auro,
 Si niueum non iactat ebur, nec gemmea lucent
 Fulchra thoris, si Bacchus abest, victusq; laborat
 Exigui, pelagusq. negat, montesq. polusq.
 Has ornare dapes, inopemq. inuisere mensam,
 Vos illam o socij, vestra hæc præsentia ditem,
 Cæfareamq. sacramq. facit, dapibusq. beatos
 Ambrosiæ inspirat succos, & nectaris haustus.
 Ergo agite, & mæstas animo depellite cæras,
 Namq. deus meliora dabit, facilesq. per æquor
 Iaponum ad populos, placatiq. ocia regni
 Concedet reditus: quod si se se ostia claudant
 Cuncta maris, duretq. ferox in cæde tyrannus,
 Sedem quam incolitis, vestra est, nolite grauari.
 Dixerat: assurgunt mensis, gratesq. Tonanti
 Persoluunt, cunctiq. vno simul ore frementes,
 Excipiunt vatem plausu, & amore secundo.

F I N I S

LIBRI PRIMI.

LIBRI SECVNDI
 ARGVMENTVM.

ANGELVS Iapponia custos apud Deum a-
 git de instaurāda fide, illū Deus solatur: pro-
 mittit in Iapponiā reuersurum Paciecum, ut
 fidem tueatur: a Sina multis cum socijs muta-
 to habitu in Iappo niam nauigat Paciecus:
 Nangasaquum appellit, & ab eo portu in Iap-
 ponia regna deriuantur.

LIBER SECVNDVS.

Nterea magnum vitrei super au- *Dei cū*
 rea regni *Angeli*
 Sydera concilium superum regna- *lis con-*
 tor habebat: *cilium.*
 Aligerumq' acies sublimi ab sede *futuros*

Euentus, rerumq' vices, & fata docebat,
 Quæ neq' fas homini, non vlli agnoscere diuū
 Ante lſcet: tanta deus hæc caliginē mersit.
 Hic aderant queis terra subest, quiq' ætheris alti
 Tecta regunt, pelagiq' vndas, qui corpora frænāt
 Ignea, & astriferos contorquent viribus axes:
 Hic roseo qui sole dies, qui sydere noctes
 Ire iubent, iustosq' orbi dāt mensibus annos;
 Hic quibus humanæ seruandæ est gloria gentis,

Europæq; , Asiæq; manus, quiq; Afra tuentur
Regna, ducesq; tui felix America, pulchro
Ore pares, æuo similes, fertisq; decori
Adstabant roseis, & versicoloribus alis.

Cumq; humiles iam multa deû cõsulta rogassêt,
Clarior & Phæbi radijs, & flore rosarum

*An-
gelus
Custos
Iappo-
nia*
Gratior, in medios se se pulcherrimus infert
Iaponiel, regna illa datum populosq; potentes
Cui regere, atq; animos seruare, & reddere cælo;
Is flammæ effusus cinem, pectusq; decorum
Inuoluens lachrymis, alis tegit ora, Deumq;
Ter capite inflexo, ter curuo poplite adorans,
Sic ait è folio facta est vbi copia fandi.

Magne Parens, scis ipse, tibi celare potestas
Nec quidquæ est Iaponiû; res cõsiderè inignes,
Iesuadas ire exilio, scuire catanas,

Et tua sacratis turbari altaria templis;

Quo tandem patiere? ruet quorsum iste tyranni
Impetus, & tantum iuris Vulcanus habebit?

Tanta ne Xaueri subeunt te obliuia? totq;

Villelæ perijisse vias, perijisse labores

Credendum? Sic illa mei facta inçlyta Cõsmi?

Sic lachrymæq; , precesq; Frois, sicq; alta Ioannis
Fama? Valignaniq; decus? vix orta, repente

Cuncta cadunt? tenues heu sic resoluta per auras

Conspiciã? primosq; rosas marcescere ad austos?

Parce precor, gentesq; audi non digna ferentes;

Quin potius regem, & Bonzos extingue, Varelas

Verte solo; pudor est Amidæ quod sâguine festo

Aræ adeo exudent, multoq; in thure vaporent

Limina, quæ melius flammis absumpta perirent.

O numen.

O numen terris æquum? Rex omnibus idem,
 Da pacem, regnumque tuis, dirumque scelestis
 Supplicium, & meritas soluant cū sanguine pœnas.
 Ne dubitet mēs cæca hominū, terras ne gubernet
 Cura dei, mundique artus diffusus in omnes
 Rector eat, factis hominum qui consulat æquus:
 An potius superū mensis, cœloque potitus,
 Nil terras meminisse velit, mortalia casu
 Ire sinat, tot damna pio, tot lata nocent i
 Permittat, cœlique piger terat ocia regnis.

Nec plura his: numē cum sic: fidissime custos

Ne pete lapponum me pacē accersere regnis:
 Cædibus his, flammisque fides decoratur, & aræ
 Impletur numerus, vacuique sedilia cœli:
 Hoc poscit palma illa fores, quæ maxima nostras
 Denfat, & auratis ramorum frondibus vmbat:
 Namque recuruatur, pendētia sceptrā, coronasq;
 Haud tantas sufferre potest, nec tendere ramos,
 Quæis lapponum acies, victriciaq; agmina felix
 Ornabit, prius ante meos quam cernere vultus:
 Aut liceat sedem hâc clarā, gemmisque nitētē
 Visere, & æternū templum immortale subire;
 Ne tamen in tanto lappon discrimine rerum
 Succumbat, pereatque fides, in regna pœccum
 Ire iterum magnum, populosque intrare iubebō:
 Cui si forte daret similem tibi Lysia tellus,
 Tunc Camij curæ exiguæ, non Xaqua timendus,
 Non Bonzi, nullusque labor Cubosama fuisset.
 Hunc tamen Ignatiquæ acies, fortisque iuentus
 Dustorem accipiet, perque æquora vasta sequenti
 Fumantes lapponum vrbes, & regna reuisent.

Atq' iras Cubosamæ inter, rabidasq' catanas
 Oblitent validi, mitte hos è corde timores.

Hæc ait, ingeminat superû domus aurea plausus.

Dum sacra Iapponum Custos arcana Tonantis

Accipit, & celsa rebus bene consulit arce;

Iam Phæbe instanti reuolutos axe quaternos

Explerat menses, at non implere Paceci

Sina animû, comitû ve potest releuare dolores;

Omne graue officium est, atq' illætabile semper

Cor mæret, stimulat curæ, geminusq' perennat

Fons oculis, viuumq' hæret sub pectore vulnus.

Nulla tui Figen subiere obliuia: Ijendum

Ora sonant, Omurâ inclamât, Vosq' arua Firâdi

Sæpe vocant, oculusq. illas se vertit in oras,

Atq. illuc lachrymas mittit, suspiria cordis

Exci Quo tendunt, ventiq' ferunt, referuntq' dolores.

tatur Sæpe etiam in medijs se se Iapponia somnis,

a Iap Flammam inter, strictosq. enses, curuata catenis

poniâ Obijcit, infelix simulachrum, è fronte reuulsû

ut in Sordescit crinale aurum, sordescit amictus

sua re- Puluere, cæsaries squallet, ceruixq. recumbit

gna re Denudata ensi, facies semiusta, cicatrix

uertâ. Plurima, perq. humeros vulnus, per colla, per artus

tur. Quam mutata? abijt peregrini gratia vultus,

Vlla nec antiquæ remanent vestigia formæ.

Iamq. videbatur questus miseranda per vmbras

Fundere, desertam se, & defensore carentem

Corruere in peius, Christi dare terga phalanges,

Cum Bonzos caput irarum, succendere regem

Aspiciant, semperq. nouis, ducente Barathro,

Cædibus hanc belli molem crudescere in horas.

Cumq

Cumq. dei nullos videant superesse cohorti
 Ductores, sed cuncta graui submersa dolore
 Affligi, inq. dies retro deiecta labato;
 Dent dextram miseræ, pudeat perijsse virorum
 Tantorum, perijsse tuos dux magne labores
 Xauei, amissoq. omni rectore carinam
 Liaquere, luctantem pelago, cæliq. ruina;
 Nec non Thesalias Phæben, pallentiaq. astra
 E cælo quondam potuisse abducere vates,
 Et traxisse animos, arenatiaq. ossa sepulchris;
 Maius inesse sacris pondus, miramq. trahendî
 Virtutem precibus; Sinarum regna relinquunt,
 Iam placeat reuocare gradus, iterumq. reueriti
 Iappõnem: petere hoc lachrymis è carcere fidum
 Christicolam, è flammis extrema voce puellam
 Hoc petere, hoc raptos pueros ex vberè ad ensè,
 Atq. senem, petere afflictam se, hoc poscere diuos.
 His curis incensi animi, depulsus & omnis
 Corde metus, non arua ausus neptunia tardât
 Iesuadum, non vlla horrent incendia, eamus
 Vna omnes, vox vna omnes conclamat, eamus;
 Nec mora, certatim dextra exultante videres
 Sacratos mutare habitus, insignia gentis,
 Aptare, & varias Iapponum inducere formas.
 His pelagi placuere vices, variumq. marinæ
 gentis opus: legit iste manu tractare rudentes;
 Hic nautam, hic vigilem reddit, ratis induit ille
 Rectorem, dubiosq. Euros ediscit, & astra,
 Et premere; & fufas puppi demittere habenas.
 Has Xistufq., Senusq. artes, & candida Costæ
 Mens simulat, cuncti malos condescere in altos

*Reuer
 tuntur
 in Iap
 ponia*

*Nau-
 ticam
 simu
 lant.*

Excubijs, velique sinus expandere gaudent;
 Ergo noui Typhes auris felicibus Argo
 Ducite, & insultū iā nūc premat æquora numen.
 Multos castra ruuat, fictique horrenda Martis
 Arma sequi, ferroque artus armare rigentes;
 Hi galæ rutilant cristis, his purpura inundat
 Ex humeris, fuitatque super thoracas ahenos;
 Hunc magnas simulante in iras, hastamq; vibrare
 Aspiceres, ensemq; alios, & tela moentes
 Irroere, & fauos minitari cuspidis ictus;
 Mille modis pugnam, & belli simulachra ciebant.
 Quos inter Sôusa effulgens flagrantibus armis
 Irradiat, Saulusque nitet, Siculumque Ioannes
 Aere tegit pectus, torquensque hastæ superbit.
 Nec non Marte satus, ferroque infractor ipso,
 Elboreæ gentis notum decus, inclytus ibat
 Borgius, atque animo pugnas bellator obibat.
 Ite duces, Martesque sacri! Iapponia dextras
 Has petit, hæc Barathri formidant bella manipuli.

*Alij
 mer
 catore
 a pro
 fiten
 tur.*

Ast alijs quæstum magnas simulare per vrbes
 Est animo, variasque foris exponere merces
 Sub pretio, Sic clarus Aues, Sic Florus, & Hebes,
 Sicque alijs gaudent commercia fingere latis
 Porticibus, mensuræ artes, numerosque requirunt.
 Hic ego diuinos cælo descendere ab alto
 Mercurios centum aspicio, dent sydera faustum
 Mercatum, & pretium felix vsura rependat.

*Mer
 cator
 em in
 sist.*

Horum inter primos ibat præstantior omnes
 Liniades, non ille genis, non vertice flauos
 Abradit crines, humeros Iapponica vestis
 Exornat, manicasque inter dat sibi collo

Auratum

Auratum pretiosa ensem, fidoque catana
 It lateri indiuisa comes, sandalia plantis
 Auro inspersa micant, vittisque rubentibus ardēt.
 Fert capiti umbellā elatam, Phæbumq; retorquet
 Ardentem, remouetque auras hinc, inde flabello.
 It Lylius mente, atq; animis, at cætera Iappon.
 Multi etiam ex socijs geruli sub veste frequentēs
 Accedunt, dextraque illum, læuaque secuti
 Exportant onera, atque humeris venalia vestāt.
 Talibus Ignati proles ignota potentem
 Mercatorem opibus, quæstuque, & merce superbū
 Insimulat; (proh diues Amor!) sed cordis egestas
 Aurata sub veste later, pax læta sub ense,
 Subque umbella ardens animus, crudele flabello
 Sub blando flagrum, roseo sub murice setis
 Horrida zona premit: vestis sic gratius omnes
 Virtutum gemmæ fuluo absconduntur in auro;
 Haud poterant aliter Iapponica regna Pacecum
 Cernere, sic hominum radiantia lumina Phæbi
 Cum nequeant perferre oculi, tegit ille nitentes
 Aurata sub nube faces, vultusque decoros
 Occulit, & nebulae circum diffundit amictus;
 Dumque oculi grato dubitant errore planetam
 An ne alium; Lunæ ve globum, solem ve nitētē
 Aspiciant, ignotus abit, conditque nitores,
 Et fugit ad nubes, & Sic cupit ipse videri.

Dum cuncti ad nauem læto molimine tendūt,
 Exit, & extemplo se se venientibus offert
 Dulcis Amor vitæ, quo nil mortalibus ægris
 Gratius esse solet; frontem diadema coronat
 Sæclorum variatum annis, lustrisque retextum.

*Paci-
cons.*

*Com-
para-
tio.*

*Amor
vita*

*Pacie
cum*

Picta herba

*cur ne
in Iap
poniā,
& mo
rtē ibi
para
tū re-
uertā
tur.*

Picta fluit vestis, circumq; supraq; virescit
 Flore amarantheo, medioq; in pectore fulget
 Auro inscripta salus, gemmisq; insculpta coruscat.
 Nec non & vitę Paradyfi ab cespite rorum,
 Arboris æternę fructus, simulataq; poma
 gestabat manibus, Parcę queis fila scuerę
 Extendi, falcesq; tuas Libitina, tuosq;
 Ferales infringi arcus, & tela ferebat.
 Viuaci ceruo inuehitur; per pectora, & armos
 Qui phialas, multoq; scyphos medicamine plenos
 Portat, Apollinę dependens cornibus herbę;
 Fert alas, pedibusq; Euros, per corpora totum
 Fert Argum, vitę quo magna pericula velox
 Effugiat, mortisq; arcus præuertat, & vngues.
 Accedunt famuli, longaq; in veste trecenti
 Circumstant medici, quibus est incōmoda vitę
 Obseruare datum, tristesq; expellere morbos
 Corporibus, membrisq; graues auertere pestes.
 Sic graditur vitalis eques, quem Nestor, & omnes
 Quotquot sollicitas vitam extendere per artes,
 Sartoresq; sui, regesq;, ducesq; potentes,
 Atq; senum curuatę acies, pro munere vitę
 Immenis æquant spatijs, cęciq; per omnes
 Delicias, plaususq; breues, & vana sequuntur
 Gaudia, cęlestum immemores, sortisq; futurę.
 Ille vbi Iesuadas properare ad littora vidit,
 Constitit, & tali remoratur voce Pæccum.

Quo Frācisce viam, quo tendis callide gressū?

Quam ve fugā meditaris? iter cōpescce, gradūq;

Atq; animi ardores, si qua est prudentia, fræna.

Non ne satis fuerat Iysiam iuuenilibus annis

Linquere?

Linquere? & Indorū tot vasta per æquora gentes,
 Sinarumq. intrare vrbes toto orbe repostas?
 Non ne satis quondā Iapponum regna tot ānos,
 Atq; superba pati Bonzorum pectora, & iras
 Regnantum, semperq. animum, mētēq. referre
 Afflictam, fessamq. extrema per omnia vitam?
 Si te Iapponum cæli clementia ab igne
 Incolumem eripuit, quis te furibunde per vadas
 Ire iterum cogit, sæuosq. accire caminos?
 Viuit adhuc Cubosama, rogiq; est en sibus idem,
 Est rigor, est carcer, vigilesq. & ferrea compes
 Nectit adhuc, manicæq. premūt, cędūtq. catanæ.
 Ergo verte gradus, melioremq. indue mentem:
 Vel tēdet si tantum animæ, fastidia vitæ
 Site tanta tenent, comites crudelis in istos
 Quid furis? in talem? properas sæuire iuuentam?
 Hanc gentē? has acies æquū est deperdere? pēdes
 Ipse nefas, superisq. dabis pro crimine pēnas.
 Nil tibi dulce domi? nihil officiosa moratur
 Sina? nihil sedes toties habitata Machai?
 Pergis adhuc? vanis heu quid verba irrita ventis
 Effundo? scopulosq. rudes, & athena precando
 Flectere corda paro? furias simulauit Vlysses,
 AEacidesq. habitus quondam mutare viriles,
 Fæmineam gestare colum, nec ducere forti
 Pensa manu erubuit, Trojæ ne bella viderent,
 Mectoreosq. enses, Paridis nec tela subirent:
 Tu tamen ad bellum præceps, funusq. recurris,
 Diuinosq. habitus, & sacra insignia mutas?
 Heu mercator abis? vitæ diuendere florem
 An ne cupis? Mundus paruo mercabitur, Eheu?

Merces ipse tui? medio te finge laborum
 Mercata, quantum cerne hæc commercia lucri,
 Quid pretij referent, quantique liceberis ignes?
 Ne tunc pæniteat fas hinc conuertere gressum,
 Exue mentitos habitus, redeamus in urbem.

*Fides
 Pacie-
 cū ne
 hosti
 succū
 bat ho
 reatur*

Viderat alma Fides dura hæc certamina ab astris
 Utque ducem, gentemque suã seruaret, & hostẽ
 Frangeret audacem, radiantes impulit alas,
 Descēditque, equitemque graui sic voce repressit,
 Non ego te vitæ memorem, sed mortis Amorem,
 Vilis Amor? fragilis vita hęc promittitur, herbis
 Quæ fidūt, breuiter marcēt: medicamine nullus
 Sanus eget; ceruum aligerum, phialasq. scyphosq.,
 Nec non vitales Paradyfi quærere fructus
 Atque herbas semper, tristesque Machaonas ire
 Consultum, & celeres tanto mercarier annos
 Quis velit? haud tanti facienda est vita; recede
 Hinc procul, atque tuam tecum Galene fugacem
 Fer vitam: ille satis viuit, qui morte decorã
 Emoritur.

Tuque age, tu terris ingens, ingentior vndis
 Vir Limee, tuo qui nunquam pectore Amorem
 Hausisti, aut timidis reserasti vocibus aures;
 Te bello inuictum vicino in littore puppis
 Expectat, vocat Auster, aquæ infestnūtur, & õnis
 Lataturque, leuatque animos Iapponia tanto
 Aduentu, aræ Amidæ trepidāt, multusq. Varelis
 It pauor, atque metu desudant tempora Bonzis.
 Surge altis Paciece animis, cælo auspice cursus,
 Et cæptas molire vias, stimuletque fodales
 Francisci exemplum, cuncti non deside passu

Te duce per terras, pelagusq; ignesque sequetur;
 Nec diuim pudeat sacrata in praelia vestes,
 Et solitos mutasse habitus, nam martia quondam
 Ingentes animos, vestesque induta viriles
 Per medios hostes regina Semiramis iuit,
 Et crines galea pressit, multosque cadentum
 Per strages turmale fremens deiecit in Orcum;
 His Ithacum factis, his saeuum damnat Achillem
 Vertice mitrato, mentitoque aspera Teucrum
 Bella habitu fugientem, & Trojae fata morantem,
 Audiit, & cerui calcaribus ilia pulsat
 Victus Amor, pennisque celer fugitiuus amenos
 Contendit campos, vbi Gaudia ficta, breuesque
 Deliciae, & pigri posuere cubilia Somni.
 Nec minus auratis caeli super aurea pennis
 Astra Fides, solemq; super formosa subibat;
 Quam bonus intratē clarum Paciecus Olympū
 Suspicit, & tali remorata est voce sequutus.

O superis dilecta Fides, summique Tonantis
 Maxima uatarum, tali pro nuuere grates
 Quis tibi persoluet? generoso pectore cuncti,
 Deuicto, vt cernis, vitae pereuntis Amore,
 In quascunque velis mundi properabimus oras;
 Tu vel Hyperboreos tractus, vel quaerere Nilum
 Ignotum, aut Lybiae gregibus concessa draconum
 Regna, vel Hircanos iubeas habitare recessus:
 Hic domus, hic patria est: quas nos modo mittis in vndas
 Imus, & in flammis, iussis paremus ouantes
 Dina tuis, foueas vota haec ingentia, nostroque
 Assists operi; sacratoque omine firmes
 Hanc nauem, & tandem optata tellure reponas.

Hæc

Hæc ait, & puppem comitum stipante cohorte
 Intrat onans, fluctusq̄ salis rate fulcat eosdem,
 Iapponi proram intendens, impellit euntem.
 ÆEolus, & vasto pinus cita gurgite fertur.

Ast vbi conspexit tenebrarum ab sede profūda
 Rex Amida illusos astus, atq̄ irrita Amoris
 Tela, nihilq̄ sibi fraude hac prodesse, carinæ
 Bella timens, casusq̄ graues, cædemq̄ futuram,
 Cōqueritur, rabidusq̄. Euros, atq̄ æquora dānat.
 Inde pio questu, & precibus sub nocte rogales
 Vrgentem incudes, fulmenq̄, ignesq̄ trifulcos
 Tundentem, & rigidos stimulantē voce sodales,
 Vulcanum aggreditur, tristici. hæc voce precatur.
 Fabrorum decus Ignipotens, flāmæq̄ furentis
 Regnator, rerum afflictus, pressusq̄ ruinis
 Ad te confugio, & supplex tela ignea pesco.
 Ipse vides, Vulcane, vides quot vulnera, quotq̄
 Iesuadæ quondam strages Iapponæ sub alto
 Ediderint, quantoq̄ illos Cubosama labore
 Expulerit, nostrisq̄. ferox eiecerit oris.
 En iterum naue insultant, vastumq̄ per æquor
 Iapponem exquirunt, legem, ritusq̄ repulsos
 Important, Romæq̄. Deos inferre laborant.
 Discute fulminibus, submersamq̄. obrue puppē,
 Da lateri sæuos ignes, & redde Paceco
 Quos cupit, & pœcit medio in Iapponæ caminis.
 Vel rabiem, cunctosq̄ simul Vulcane furores
 In me verte ignis, peream, mea templa ruinis
 Subuerte, exure effigies, nomenq̄. superbum,
 Atq̄. Amidæ decus antiquum præcul exulet aris.

Finierat: lachrymis, præcibusq̄. accēsus amice

Annuit

Annuit Ignipotens : vilesq. è pectore dixit,
 Discedant questus, nã rex tibi magne quid optes
 Inculcare fatis, fatis est ; rex annue, nutus
 Accipiam, faciamq. libens, nec iussa morabor.
 Dixerat, & fulmen nigris fornacibus atrum
 Abstulit, immanem quod nocte Pyracmona tota,
 Quodq. fatigarat Brontem, tot sulphuris ignes,
 Tot picis admistæ nexus, tot pondera nubis
 Addiderant, austrique animas, ferriq. rigores.
 Vtq. rubente manu, fabricatum Mulciber ignem
 Corripuit, rabidus sæda caligine cæcam
 Conscendit nubem, curritq. per aera magnum,
 Atq. vbi veliuolo sacratam gurgite nauem
 Conspexit, lætam velis, & flantibus austris,
 Constitit, inde serox agitato turbine fulmen,
 Terq. , quaterq. manu valido cum robore versas,
 Atq. metum, sonitumq. addens, atq. ætheris iras,
 Deijcit, insignemq. ratis seuo igne magilstrum
 Corripit Amonum, piceasq. exturbat in vndas.
 Vt clauo, & certo viduam reitore carinam,
 Nutantemq. vadis, errantemq. æquore vidit;
 Cocyti ad sedem properat, casusq. gementi
 Fert Amidæ lætos, & tristia pectora mulcet,
 Nil metuat lysij nomen, nil bella Paceci,
 Non illam optatas puppem Iapponis ad oras
 Venturam, iam fluctu immergi; atq. ignibus vri.
 Talia iactantem Cocytius accipit heros,
 Inferni exultant proceres, & lætior vnus
 Ante alios Amida assurgit, Claudiq. retortos
 Ante pedes, sædam multa ferrugine dextram
 Excipit, atq. atris carbonibus oscula libat:

Nec non & Fabro Camij, vanique Fotoques,
 Et Chaos, & Phlegeton, latèque obscura profūdi
 Stagna lacus, circumque omnes plausere camini;
 Successuque operis tanti, cessare gementi
 Incudi, fessisque datum Cyclopibus octo
 Festiuos agitare dies, & parcere ferro.

Vana tamen miseros spes hæc delusit, in vndis
 Namque ignes periere, natatuque æquora vincēs,
 Post fociū lachrymas, insperatamque salutem,
 Amons sacram ad nauem sub nocte redibat,
 Clāmantem agnoscunt socij, puppique reducūt
 Demissum tractum per funem, animataque tātō
 Munere læta cohors grates perfoluit Olympo,
 Amissosque animos, & frigida membra natant i
 Amono reuocant victu, veterique Ilyæo;
 Atque ratem, atq̄ nouo clāuum de robore firmāt.
 Carbasa dissoluunt austris, atque æquora verrūt.
 Tunc Amaldus ouans, citharaque in signis eburna
 Cōcinit, & puppi felicia sata precatur.

I ratis! I Fidei nūquam expugnabile castrum!
 Quā timet Ignipotēs, cedūt cui spicula Amoris!
 I pelagi insolitum numen! tibi gurgite toto
 Ancillentur aquæ, choreas hinc, inde marinæ
 Intexant Nymphæ, hæc funes, atque illa rudētes
 Conuertat, soluantque sinus, & lintea preñdant;
 Ipse tibi abiciens, dextræ decus omne, tridentē
 Neptunus clauum inflectat, tibi lilia Tethys.
 Det circum, spargatque rosas, & temperet æquor;
 In puppim cælum adspiret, det phæbus eunti
 Ore dies, noctisque regat tibi lumina Cypri
 Diua potens, Helenæ veniant in carbasa fratres:
 Proh

Proh quas ducis opes? quas fers super æquora mæces?
 Non equidem Tharsis quondam locupletior ibat,
 Non Ophir pretiosa ratis, licet illa metallum
 Ad Solyman ferret, regum quo maximus aras
 Extrueret Salomon, templique attolleret ædes.
 I felix, expande alas? maiora Tonanti
 Tempa instaurabis, superisque altaria pones.
 Ergo celer portus, Iapponaque littora prende,
 Nam te iam stellis insertam grandibus æther
 Expectat, Superique polo clarescere in alto
 Tot radijs, facibusque iubent, quo lucida multum
 Inuideat, solitique ignis iubar occulat Argo.
 Sic canit, & festo propellit carmine nauem.

Iamque ad conspectum chari Iapponis, & oras
 Adnabat puppis, passim strata oppida vastas
 Cum cæpere oculis venientum ostendere clades;
 Christiadam desertæ ædes, habitator in vrbe
 Rarus adest, cultorque deest morientibus aruis.
 Nec non semirutis diuim fulgentia tectis
 Tempa iacent. grandesque tegunt altaria sylvæ,
 Graminaque: effolis errant armenta sepulchris:
 Non aliter rupto quam si pro fœdere reges
 Arma duo, magnasque acies, & regna tulissent
 Se se inter, geminusque furens exercitus armis
 Arua per, atque vrbesisset, latèque superba
 Cuncta iræ, ferroque ferox, flammæque dedisset;
 Tale solum, sic regna iacent tumulata ruinis.
 Aspectu in misero, tristi de pectore magnos
 Dant socij gemitus, ingens ferit æthera clamor,
 Nereidesque imo senserunt gurgite questus;
 Ipse caput quassans, yndantique ore Pæceus

*Cõpa.
 ratio.*

Talia singultans suspiria fundit ab ore.

Merge caput roseū, Phæbe auree, merge sub ūdis,
 Lucētesque abscōde faces, pro luce tenebras,
 Proque die noctem obscuram fas reddere nostris
 Est oculis, ne tecta hominum, ne cernere magni
 Tempa Dei, & cladis magna hæc vestigia possint.
 Quem prius incuset nescit mens fessa dolore;
 Te solum hac in cæde querar Cubosama? Nerone
 Sæuior, & græcum doctus superare Sinonem?
 Hic Trojam, ille suam flammis incendere Romā
 Est ausus, tu regna, vrbes, fora, templa cremasti?
 Non sic ardentem memorant incendia taurum
 Eructasse, altoque agros, atque oppida Cretæ
 Incendisse rogo, & flammæ superasse Chimææ.
 In cælum quid bella mōues Briaræ? trifulcum
 Fulmen adhuc superest? dextræ si facta perennē
 Nulla tibi famam spondent, si laurus honores
 Denegat, hac scelerum facie, nomenque furore
 Aeternare, & velle hominū nece viuere; turpe est.
 Si tamen hæc animum subijt dementia, famæ
 Sat minus irarum est: fatis olim Herostratus vnā
 Dianam temerare rogis sibi duxit, vt omnis
 Famam æui, æternūque darent incendia nomē.
 Sed tu mille Dei, superūque altaria mille
 Incendis, tu mille cruces, delubra que mille,
 Et quidquid pia turba colit das impie flammis.
 Quæque sacerdotes habitarunt limina sacri,
 Atque altas diuorum ædes, serpentibus atris
 In foveam, volucris in nidum, in præsepia tradis.
 Quadrupedi; proh caula feris datur aula Tonātis?
 Hec conuerte manū? sat iā Cubosama laborū est;

Parce

Parce ire, ferroque, effuso parce cruori;
 Parce igni, & tantis Aethna exundare caminis;
 Dú queritur, vultusque fluit liquefactus in imbres
 Paulatim assurgens, terrasque inuenta, vocantes
 Nangasaqui oram zephyro adspirante, carina
 Conscendit, diuesque sacra stat merce tumentis
 Oceano, atque vndas late despectat, & urbem.
 Iam tunc descédens fessis sol fræna quadrigis
 Emoriens obscura dabat, de montibus vmbra
 Lapsa cadit, donec terras nox abstulit atra,
 Conticuitque vndis Tethys defessa diurno
 Excursu, & tacito requierunt marmore pisces
 Sopiti, totumque suus sopor occupat æquor.
 Non austri, non vlla hominû, non vlla volucrû,
 Non pecudum vox vlla sonat, iam sônus auris
 Sederat irrepens curis, & soluerat artus,
 Perque foros nautæ, socij per transtra quietem
 Captabant, solus somnos accire Paccus
 Abnegat, aut vasto caput adclinare rudenti;
 Atque vbi stelligeras conuersæ noctis habenas
 Conspexit, tacitamque urbem, ripasq' silentes,
 Exiguum è magna dissolvens naue phaselum,
 Remigat a pelago, propeque illabitur oris;
 Diffusam tergo rorem, & stilantia guttis
 Ora, comasque gerens, & frigora plurimâ noctis;
 Utque solum, & sacras tenuit iam victor arenas,
 Fufus humi, terramque pijs amplexibus arctans,
 Jam te, ait, o felix teneo lapponia? nunquam
 Demittam, tuque ipsa tuum suprema Paccum
 Accipias, viuum teneas, seruesque sepultum.
 Inde solo assurgit, lictusque explorat, & omne

Cōparatio.

Urbis iter, tutosque locos, & littora postquam
 Iam secura vider, nec quem superesse, morari
 Qui possit, vel nosse suos sub nocte sodales;
 Ad nauem properat, sociosque è pontibus altis
 Lintribus acceptos op tata exponit in vluā.
 Emicat in littus sacratum è puppibus agmen,
 Lætanturque adeo reduces, vt roscida pinnis
 E cellis prodire suis examina credas
 Hyblæum raptura thymum; cū cerea dactor
 Castra mouet, luditque fanis egressa iuventus;
 Quos vbi lapponiel subeuntes littora vidit,
 Aduolat, & pandens pennata volumina cunctos
 Alarum in gremium, flammataque pectora cogit;
 Et fore se spondet comitemque, ducemq; periclis,
 Præsidiumque, aususq; ingens tutamen in omnes;
 Discessit, solisque instar dedit ore nitores.
 Illi exultantes, præsentique omine firmi,
 Hinc diuersa petunt, & littora nota relinquunt,
 Obscuri in nebulis, & peplo noctis amicti.

FINIS

LIBRI SECVNDI,

LIBRI TERTII

ARGUMENTVM.

Narrantur Pacieci munia apud Iappones: Emoritur Cubosama: eius filio Xoguno imperante Prouincialis creatur Paciecus, & loco Episcopi Valentij Ecclesie Iapponensi gubernator praficitur. A Chusamono apostata accusatione defertur ad Mondum regni Tacaci gubernatorem: proditor à Mondo lubenter excipitur, & de captando Pacieco ambo decernunt.

LIBER TERTIVS

OSTQVAM Littoribus cessit Lime-
ius heros,
Nocte sub obscura promissi ad rura
Tacaci
Contendit, gentesque sibi, parti-
taque regna

Intrat, & optata tandem hac in sede quieuit.

Nunc calamum solitæ vires in facta Pacieci

Deficiunt, moresque timet manus ire per õnes,

Atque viri in gentes animos, studiumque, viasque,

Et quantos Iapponie tulit memorare labores.

Ah quoties raptæ exesa, nemorumque cavernis

*Munia
que ap-
ud Iap-
pones
Pacie-
cus obi-
bat.*

*Compa
ratio.*

Ieiuno sedet ore dies, quotiesque per agros
 Pernoctat, regisque enses euadit, & ignes?
 Ceu cum exulta seges sitientibus æstuat aruis,
 Dat cultor fluum vndantem, riuoque sequenti
 Temperat, & latè morientes suscitatur herbas;
 Sic urbem nocte ingressus, per tecta suorum
 It latitans, reuocatque vndis cælestibus agros;
 Ille scelusque, dolosque audit, soluitque fatantes;
 Ille & nocturnas imis penetralibus aras
 Excitat, effatusque sacrum dat fercula mensis,
 Diuinamque animis cererè, ploratque, doletque,
 Non solum nunci panis sub nube latere,
 sed tenebris, & nocte deum se absconderè; verus
 Quod solem effugiat sol, lux a met ipsa tenebras,
 Et vix arte feros queat hac vitare tyrannos.
 Hic pactam iuueni sponsam, tædasque iugales
 Consecrat, vndantem pueris nascentibus illi
 Dat fontem, sacroque artus insignit oliuo.
 Hinc fugit, inde alios, numis hos, vestibibus illos
 Lætus adit, placatque iras, & iurgia, lites
 Dissipat, infomnis morituris assidet ægris.
 Nec non & multos Plutonia castra sequentum
 Edocuit reuocare gradum, atque errantia retro
 Vela dare, & rectas cælo conuertere proras.
 Non semel horrentes tenebroli carceris vmbra
 Inuisit, fædasque intrat sub nocte cavernas,
 Quis sacra pro lege senes, iuuenesque catastis
 Impositos, cippique alios sub pondere pressos
 Cernit, & implicitis validas pendere capillis
 Et trabibus matres, circumque, infraque puellios
 Reptare, & matrem, matrè iam uoce ciere
 Extrema. Conspicit

Conspicit immensam turbam squalore cubantē
 Obsceno, ferrumque inter, funesque iacentem.
 Hæc videt, atque fame cunctis fugisse colorem
 Ex vultu, fugisse oculos, mediaque natantes
 In morte aspiciens, manibus sua iam ferit ipse
 Pectora, iam lachrymat, iâq' oscula mille catenis
 Impendit, sociumque ardet se adiungere vinctis,
 Fertque dapes miseris, sōtemque, & vocibus ōnes
 Solatur, ceditque foras, iterumque latet ras,
 Mōtemque, foveasque petens absconditur vmbriis.

Sic alia ex alijs felix mercator obibat

Munia, sic animos gaza permutat Olympi;
 Ut tamen in plures facta hæc extenderet annos,
 Quærētumque manus fugeret, eademque paratā,
 Hanc Pietas illi, Circe ingeniosa, figuram
 Abstulit, atque alias, aliasque inducere formas
 Iussit, & ætherei Protheum formavit Amoris,
 Nulla Iouem toties ausa est mutare libido,
 Qnanuis ille aries niueo stet vellere pexus,
 Seu taurum referat, cygnum siue induat album,
 In que sinum Danaes cælo cadat aureus imber;
 Nec solum variat notos Paciecus amictus,
 Verba etiam, & socios, vrbesque, & tecta subinde
 Mutabat, cæli diuinitus transfuga, noctesque
 Antra per, & sylvas, perque inuia tesqua iacebat.
 Illū etiā, vt perhibent, te xit nox annua quondā,
 Cum pressus tenebrosa inter tabulata Sacai
 Delituit, donec bis sen os Delia menses
 Expleuit, faciemque polo duodena nouauit.
 Cumque inde exisset, soliti caligine palci
 Vix oculi perferre diem, solisque negatam

*In vr-
 be. Sa-
 cai per
 annū
 latuit
 inter.*

Vix lucem, radiosque pati didicere nitentes;
 Sic animi quondam infracti, fortisque, tenaxque
 Propositi, fideique adamas Athanasius enses
 Effugit, latuitque patris sub mole sepulchri
 Viuus adhuc; (cinerum felix habitator, & hospes
 Umbrarum?) puteiqu: alto sub fornice duxit
 Afflictus vitam in tenebris, dum saeuus Arii
 Sectator petit in caedes, militamque tiaris
 Fert plebem, totumque haurit Constantius orbem.
 Nec metus illud erat, quo te Paciece labores
 Crediderim metuisse: latens sic Maximus olim
 Distulit in tantem Pænum, pugnasque refugit,
 Scilicet vt magno tempusque, morasque trophæo
 Crescendi, spatiumque daret: discedite velox
 Consilium, rapidusque ruens in prælia ductor;
 Cunctando vicisse, genus sublime triumphi est,
 Atque mora fregisse hostem, & superasse sededo.

Interea plures cursu soligneus orbis

*Mors
Cubo
sama.*

Explerat, vitæque annos Cubosama supremos,
 Exiguam vitæ regnum est; quæ deinde sequatur
 Non taceam; tu quæ infandos sub nocte profunda
 Iuno deos, hominesque premis, vos Tartara pænis
 Fæcunda, ingentesque lacus memorate tyrannū
 Quo plausu excepit Pluton, quantoque locauit
 In folio, hospitijque huius celebrate dolores.
 Vix animam infandam nigri famulatus Auerni
 Multa reluctantem, nimiumque exire timentē
 Conspxere, atque artus tandem, & frigida mēbra
 Linquentem, miseræ nodos, tractusque catenæ
 Cum mille iniiciunt, impactisque vnguibus vrgēt;
 Hic terra ingentes aditus patefacta recludit,

Antraque;

Antrâque, & obscuros in Tartara pandit hiatus;
 Descendunt infernæ acies, rapiuntq; per vmbas
 Plorantem Cubosamam, & iam sua facta gemētē.
 Cumq; propinquarēt piceî Phlagentôtis ad vnda,
 Iam Pluton, regesque alij, quos flamma coronat;
 Incenditque manus sceptrû, & saturata caminis
 Purpura circumdat, ripa vltiore sedebant.
 Hic Nero, Busirisque ferox, Phalarisque cruento
 Aspectu horribiles, fictisque applausibus omnes
 Te regem, miseram regem, Cubosama nefandas
 Intransentem ripas, & flumina rauca tuentem
 Irrident, cunctiq; alto clamore salutant.
 Interea regem vt tantum transferret ad ignes;
 Ferratis veterem contis, & remige cymbam
 Componens, dat vela Charon, sed lintea retrô
 Vertitur, monstrûq; horrens, & crimina, & ausus
 Territa cymba fugit, contis at nauita contra
 Impellitque, Amidamq; vocat, Xaquâq; retudât
 Vt remum, auxiliumq; ferant, & flumina vincât:
 Occurrût, subiguntque ratem, regemque tremētē
 Accepere suum, proramque ad cæcula vertût;
 Excedunt ripis, medio sed flumine tandem
 Impar cymba oneri, scelerum sub pondere pressâ
 Mergitur, immensûque ruens petit acta profundû,
 Quæ toties fontes animas, & facta nocentum
 Vexerat; infelix animi Cubosama? sub imo
 Aeternum iaceas fundo, sub gurgite nigro
 (Si te vndæ patiâtur) atrox det cymba sepulchrû:
 Te quoque terrarum ingens, & cômune Barathri
 Naufragium, magna testetur voce per vmbas
 Amisâ iam puppe Charon, clamatque bisformes,
 Quæ

Quæ scyllas, Hydræq; greges, quæ plurima mōstrā
 Excipiunt nigris inferna pālatia tectis,
 Te solum renuisse, tuas nam Cerberus ingens
 In pænas, Titij vultur, rupesque Promethei,
 Tres Furia, Harpyiæque forent, & Tartara egena.

*Patri
 Cubo-
 sama.
 succē-
 dit xo
 genus.*

Dum Iouis inferni regnum Cubosama subibat;
 Iam patris diadema sui Xogonus habebat;
 Vtque deum manes, infelicemque parentis
 Cædibus, & magnis effusi sanguinis ymbra
 Placaret pateris, regnique exordia lætis
 Sumeret auspicijs; sceptrique insigne superbum,
 Ardet, & indomita iubet implacabilis ira
 Seruentur mandata patris; tunc grandior igni,
 Bonzorūque odijs patuit locus; omnia latē
 Christiadam, gentesque piæ crudelia vestri
 O flammæ, durique enses in iura vocantur?
 Cum regis meliora noui, regnique vicissim
 Mutati sperare licet; tunc ferrea surgunt
 Tēpora, tunc grauiora manent; tūc prima tyrānus
 Efferus hæc sceptris dat fundamenta futuris.
 Nec pudet insanum quod se regnante la cessat
 Tēpestas tanta infantes; adiungere pænas
 Intentat, patrisque addit cruciatibus heres;
 Et quos non belli factis, non pace gerendis
 Impius æquabat, furijs agitated iniquis,
 Sic vititijs præstabat auos, feritate parentem.

*Muti
 usvita
 leschus
 genera
 lis soci
 etatis,*

Hæc videt ab Romæ septena Mutius arce,
 Mutius antiq; gentis Romana propago.
 Principe quo primum condens gens aurea seclū,
 Aeternum spondet lustris volentibus æuū;
 Nec mirum est, veterum nam quis felicior illo,
 Iesuadum

Iesuadum imperium terris extendit, & astris?
 Hoc duce conscendit meritas Ignatius aras,
 Xauerique decus, Borgaque ingentiâ facta
 Templâ colunt, Gonsaga tibi solemnâ mittunt,
 Et Kostcæ æthereos Polonia soluit honores.
 Ille etiam extinctos lapponum in sinibus olim
 Ioannem, Didactumque astris, Paulumq' sacrauit,
 Et pia thura dedit, lacrisque insignibus auxit.
 Is modo Brasiliçæ palmas, & facta cohortis
 Clauigero memorat Patri, det poscit honorem
 Diuinum, & tandem meritis altaria ponat.
 Maeste Parens, diuûm nimium sæcunde? darêtur
 Si tibi, quæ petimus longissima sæcula? nostrum
 Quis foret Indigetum numerus! maiora paterent
 Templâ, locusque aris, simulachris ara deesset.
 Hæc astris: nec terræ vnquam te regna minorê
 Accepere; tuis vexillum Andradius heros
 Extulit auspicijs, perque inuia regna Tibeti
 Intrauit, cæloque vrbes cum rege subegit.
 Nec non & terræ steriles, atque arua Potentis
 Infæcunda olim, te nunc cultore feraces
 Promittunt messes, felix quas dextra Casellæ
 Mandauit fulcis, cælestique amne Ioannes
 Irrigat, & falcem iam nunc supponit aristis.
 Te quoque Seltanum primo ductore reductum
 Vidimus, Ignatique acie, baculoque potentis
 Alfonsi, Almeidaæ verbis, & robore Rasci,
 Ethiopasque, Tigresq' suos, Gallasque rebelles
 Ad sacra Romani Patris mandata trahentem.
 Nec minus & Sinę te ditia regna parentem
 Agnouere, vident quales super æthera palmas
 Terrarû

Cuius
 in gu-
 bernâ-
 do feli-
 citas.

Diui
 qui eo
 regnâ-
 te con-
 secran-
 tur.

Studet
 gentiâ
 cõuer-
 sioni.

Potê-
 tis ar-
 ua.

Aethi-
 opia

Terrarum victor pelagique remensor aquarum
 Palmerus referat, Sinamque attollat in astra?
 Sed qualis, quantusque pius Iapponis in oras
 Vittellefcus ades? Gallus, Germanus, Iberus,
 Lyfiadæque, Italique ònes, cūq; India, & orbis
 Cum totus sit cura tui, Iapponica nunquam
 Excidit ex animo clades, semperque videris
 Romæ inter plausus, tractas audire catenas,
 Flammaram ingentes crepitus, ictusque catanae,
 Et fidei exitium regem furiale minantem.
 Tutari auxilio socios, vimque addere fessis
 Vt posses, columeque dates, in iura Pacei
 Iesuadas, quotquot magno in Iappono laterēt,
 Ire iubes; effusa vt tempestate labantes
 Francisci suffulta humeris, Prouincia gressus
 Contineat, firmetque gradus; tenerūque parētis
 Ad pectus caput adclinet, respiret, & auras
 Fessā trahat, gremioque artus afflicta reponat.
 Ergo Patris huc verte animos Muti inclyte? blādos
 Huc etiam conuerte oculos, & conspice quantus
 Scepra regat, tractetque datas Paciecus habenas.

Fit Paciecus ab episcopo valentio Ecclesiæ Iapponen-
 Vix regni auguria, & primos attollere fasces
 Magnanimi Ignati decus ingēs, inclyta proles
 Cæperat, atque suos vix prima ad iara vocat;
 Quando oneri se iungit onus, maioraque fortes
 Fata humeros, grāde que petūt noua muniavires.
 Præsul ab Europa, Lyfiadæque ex vrbe profectus,
 Oceano emenso, terraque Valentius oras
 Intrarat, Sinæque vrbes, & testa Machai.
 Nec mora, cum robur, validoq; è nomine fortes
 Ostentare animos, generosaque pectora capiti

Non

Non illum gladij, non vnda obiecta, minaces
 Non flammæ impediūt, cupit ire, aurasq; ratesq;
 Explorat, tentatque aditus, atq; inuia regna
 Iapponum superare, suumque ab cæde laporum
 Defensare gregem, pectusque opponere flammis.
 Sinæ stant contra felicia fata: morantur
 Hunc sibi pastorem, ventosque, piasque carinas
 In sua vota trahūt, contrariaque æquora tollūt;
 Ille instat, contraque notos, fluctusque morātes
 Sæpius ire parat, Iapponumq; ostia quærit,
 Insihitque vijs, semper tamen irrita votis,
 Semper inaccessos tentarunt linthea portus:
 Ergo optata diu cum iam via nulla pateret,
 Hanc tibi, iam cedens, Paciece Valentius omnem
 Dat curam, absentemq; gregē tibi mādāt, amoris
 Depositum, pignusque sui, reparare cruehtam
 Ut eadem, sparsumque volis componere ouile.
 Hæc te supremū expectāt, hoc te vocat ingens
 Curarū pelagus? pænarum sceptrā? laborum
 Imperium diues, rerum, & fulgoris egenum?
 Tu ne cede oneri, firmo sed pectore acerba
 Aggredere, atque animo dubijs ne defice rebus
 Magne parēs, suppone humeros, gāudeq; per õnes
 Ire noñe Alcide cæli super astra labores.

Ergo ingens subiit pondus, tenuitque ruentē
 Iapponem, Christi q; fidē, ceu maximus Atlas
 Sustinet cælum, & nutantia sidera firmet.
 Quid memorem fracti bello, pænisq; subacti
 Quod robur, quantosque nouo ductore manipli
 Concepere animos? qualis depressa malorum
 Pondere læta caput claro Iapponia cælo

Extulit

sis gra-
 bernæ
 cor.

Com-
 pra.
 tio.

Extulit, & quanto deterfit lumina fletu!
 Hoc duce quot palmis, quantisq̄ euecta trophæis
 Exultat, qualisq̄ enses contemnit, & ignes!
 India non vnquam tantum est elata Pacci
 Ense sui, magno quanuis Edoardus in orbe
 Fulguret, & lauros vitæ cum mensibus equet.

Principio sedem stabilem, populisque regedis
 Opportunâ, hominesq̄ habilẽ seruare latebris,
 Limiades tot regna inter, totq̄ oppida, & vrbes
 Perquiri, placet ante alias fidiissima semper
 Gens Cosinocæi, minus hîc furiosa tyranni
 Imperia, immanes gladij, flammæq̄ nocebant.
 Hîc sibi secretosque lares, habitandaque tecta
 Constituit, causisque locum delegit habendis,
 In dubijs vt certa daret responsa petenti,
 Audiret, regeretque suos, & iura doceret.
 Huc Bungi innumerae gentes, quique arua Firandi
 Lata colunt; hûc Tamba, Figen, Faxima, Miacus
 Conueniunt, Omijque vrbes, populique Macusæ;
 Huc fontes qui Iaga tuos, qui flumina potant
 Oari, lataque habitant in valle Curames;
 Quique Omurâ, Fingûq̄ tenêt, quos Arima felix,
 Et quos Namgati læto tulit vbere tellus;
 Quique Amanguci montes, collesque supinos
 Ascendunt, quos bella diu, quosque arma Cerûgæ
 Dura tenent; toto descendit culmine Nara,
 Qua Xaquæ templum infanum, maiorq̄ Colosse
 Effigies, aræque gemit sub pondere tellus;
 Non desunt qui fida tuos Congoxuma campos
 Inuertunt rastris, & te Saxuma superbis
 Qui populis, magnisq̄ auctâ centû vrbibus ornât
 Huc

Huc quoque regali properat Briffonus Ijendo,
 Obami fluxere acies; venit alta Fucunus
 Socamique, Gotique patres, & clara Fitides;
 Atque alios, aliosque omni ab Iappone videres
 Confluere, & populis sub noctem vndare penates
 Delphica non tantas olim cortina trahebat
 Commotas ab sede vrbes, nec certior vnquam
 Reddidit obscuris oracula Phæbus in antris.

Quattuor hic totos ductor Limeius annos

Impositum tractabat onus, contraque superbos
 Xoguni motus, irasque audentior ibat;
 Ac velut euerfæ puppis bonus arbiter, vndis
 Quam premit insolitis, & turbine versat Orion,
 Assurgit, tollitque animos, clauoque fideli
 Incumbens, vario flexu declinat aquarum
 Pondera, vela legit, tonitrusque, ignesq. trifalcos
 Despicit, & pelagi, cælique obnititur iræ;
 Sic pater aduersis cum fluctibus ira tyranni
 Vinceret, & Christi geminatis ictibus anceps
 Imperium pulsaret hyems, obsistit, & vrget
 Hinc clauū, ide manus validū premit altera remū;
 Vix quicquam pelagique minæ, ventique sedebāt,
 Christiadum cum fessa ratis, sub prælide tanto
 Ibat orans, fluctusque atros inuicta resectis
 Sulcabat velis, fideique potentibus armis;
 Inuenere viam tunc fata aduersa: Paccō
 Inuidet, & velis bellum mouet aura secundis.

Namque vbi fumantes Vngæi montis in auras
 Surgit apex, piceasque mouet torren tibus vndas,
 Infernasque aperit fauces; vocat omne Fotoquā
 Confusum, Camiosque Erebi Xaqua excitat âtris.

Conueniant

Cōpa-
ratio.

Inmō-
te vn-
gæo de
Pacie
co com

*prehē
dendo
Iappo
num
dij cō-
sultāt.*

Conueniunt vmbraē informes, Abagon, & Vllō;
 Chrifonos, primusque nigræ ferruginis author
 Ferrenus, Borcandus, Auon, Taricanta, Faredos;
 Roncharonque loquax, nasoq; immanis Abeno,
 Et Tiffon, fumique parens Fumafus, & Vftoa;
 Hūc quoque Curuaſſus, gibbum qui tergoe mōtis
 Inſtar habet, mentoque ſolum propiore ſalutat;
 Hīc & Achamonus cui centum ingentia ſamāt
 Tempa aris, Chromiuſq; focis, & thure ſuperbus,
 Atque Oros, toruſq; Fenus, triſtiſque Niſfranus,
 Crinibus hirsuti, furuiſque in veſtibus adſunt.
 Venit Onolinus, cui ſe Bonzaius addit,
 Nominis ille author Bonzani, & gentis origō,
 Tuque Varellaſi, cuius ſe dextra Varellas
 Prima ſolo fundaſſe ſacras, & cantica iactat,
 Atque preces, ritusque deum docuiſſe priores.
 Huic comes horrenti concretus frigore corpus
 Hæret Achus, triſtiſque Monos, & pallidus Iro,
 Iro ſenex, longoque artus cōtactus amiſtu,
 Quo nidum, & centum poſuere cubilia mures,
 Horribilesque alij properant; ornata colubris
 Colla, humerosq; gerūt, rigidis hirsuta Ceraſtis
 Barba riget, ſulphurq; oculis, flāmæ ore reluēt.
 Sic poſtquam ignitis excepiſe ſedibus omnes,
 Rex Xaqua, horrēdum ſonuerunt gurgite fluctus
 Sulphurei, timuere orni, rupesque vetuſtæ
 Conuentum, & rigidi fugerunt valle Leones;
 Tunc nemorum dū cūcta ſilent, rex ipſe tremēdo
 Sic ferus è folio miſerandis vocibus inquit.

Heu Lyſiam in ſelam? & regnis cōtraria noſtris
 Regna Tagi: felix nimium Iapponia Luſi

Si nunquam

Si nunquam nostrum tetigissent carbasa littus.
 Quid tibi nobiscum est, nostri fax prima laboris
 Xauseri? nosque, o nunquam delebile semen
 Vellelae, Cosmique genus, tot lustra, tot annos
 Sic iuvat infectare? iuvat deperdere honores
 Valignane meos? atque hos è sede paterna
 Pellere, & externum templis superaddere numen?
 Sic factum: tumulis iam nunc requiescite, vobis
 In Xaquã scelus omne licet, miserosque fotoques;
 Nam postquam è busto, vestrisq. ex ossibus audax
 Est ortus Paciecus, cunct nostra omnia late
 In præceps, vastisque ruunt deiectaruinis.
 At vos o Camij? vos, numina pigra, Fotoques
 Ocia tanta iuuant? miseri non cernitis, vt iam
 Nil ritus patrij superest, nullusque Varelis
 Sacratís celebratur honos, non cæsa recumbit
 Hostia, non festis altaria dia coronis
 Circundât, non vitta ædes, non frondibus ornât,
 Non epulæ, victusque manent, non gloria Bôzos;
 Quid nobis superi restat? lex vana triumphat;
 At nos indecores somno torpemus inertí,
 Omnibus eiecti templis, atque omnibus aris.
 Post regis Cubosamæ iras, atque aspera nati
 Xoguni imperia, & pænæ genus omne, Pæceus
 Regnat, regnet quãdo hæc vos nil cura remordet.
 Lætus ego patriosque lares, nostrique Sionis
 Tempa adeã, nõ me, sed vos labor iste grauabit.
 Hæc ait, & montis ferit ardua culmina scepro
 Cum lachrymis, & triste gemês obmurmurat ore,
 Tunc vulgi motus, anceps sententia, ferueat,
 Dissensuque alitur rumor, sed grandior annis

Atque habitu, fumoque, sopori feroq. galero
 Horrendus, passuque grauis de sede Foroquus
 Roncharō, baculo assurgens, longūm excreat alta
 Cum tussi, ac regem sic tandem affatur amicū.
 Parce metu obscuri spes o fidiſſima regni,
 Umbrarumque decus Xaqua? obliuiscere gentes
 Antiquæ patriæ, obliuiscere templa Sionis,
 Noster eris, nec Xaqua tuos mutabis amores.
 Namq. tuo iactant si se regna alta Sionis,
 Ex ortu, celebratque aris gens patria honores,
 Iapponum tibi, rex superum, nō regna minores
 Perfoluent, præſensque nefas deuota piabunt
 Christi adum tercentum animis; opponere cōtra
 Non se Xaueri dextra imperioſa, nec vllus
 Se Valignanus, non Organtinius vltra
 Audebit, non Cosmus habet tot corde furores,
 Cuncti umbræ exiles, & vitæ lumine caſſi.
 Quique alijs peior, cunctisque audacior vnus
 Nos regno, & patrijs tentat depellere templis
 Limaus, meritas ſoluet rex optime pænas.
 Namque ferox animi, & tales mihi natus ad vſus
 Est miles (Diuique precor ſeruate per annos)
 Chufamonus, Christo inſenſus, mūdique profūdi
 Certus amor, fraudisq. potēs innectere quidquid
 Sive homines, ſeu magni audēt componere diui;
 Alecto nutrice dolos, artemque nocendi
 Edidicit, ſimulare fidem, technasque paratas
 Protegere, & læto mortem prætereſcere vultu.
 Is Lyſium audacem, ſociosque in vincula tandem
 Immittet, compeſce animi rex magne dolores.
 Aſſenſere omnes, cunctique hinc, inde profanas
Porrexere

Portexere manus, vultu rex Xaqua fluentes
 Deterfit lachrymas, læto & clamore Paccetum
 Chufamono mandamus, ait, sic curia Divum
 Hæc ingens, sanctusque iubet, sancitque senatus;
 Tuq' operâ da magne senex Roncharon, in hoste
 Ut tuus insurgat miles, ne tempora lentus
 Differat, in nostras Lylium, sociosq' carenas
 Detrudat, patriaque ingens tellure repellat
 Dedecus, & nostris accedat cladibus ultor.

Si faciat, laudes illum, & spolia ampla manebunt,
 Nâ bene apud memores curâ hæc, & facta reponet.
 Hæc postquam firmata manent, evanuit omnis

Nigra cohors; phæbo cum redeunte, recedit
 Montibus ex altis cornuorum exercitus ingens,
 Antiquum ad partem, lacereque cadauera prædæ

Hinc mille insidiæ, bellûque immane Paccet

Exortû, fraudisque õnes, quas monte Fotoquû

Vngæo iurata cohors prædixerat, artes.

Non ultra Lysio fas est latuisse tyrannos,

Non habitus, non sylvæ illum, solitæ ve domorû

Servarunt latebræ occultum, pax nulla Tacaci,

Non Cofinocæi fiducia texit amoris.

Hic Barathro stimulatæ fidem de pectore sacrâ

Exuerat fax illa hominum, fax impia Auerni

Chufamonus, turpesque deos, & vana priorum

Sacra iterum, multos iam detestata per annos,

Induerat, Iudamque imis conceperat omnem

Pectoribus, similesque viro fabricauerat astus.

Inter Christiadas is magno nomine quondam

Floruerat, (sed fati ah vis inimica?) Paccet

Qui toties fidum comitem se ostenderat, hostem

Præstitit,

*Cõpa-
ratio.*

*Chusa
monus
Pacis
ci pro-
ditor.*

Præstitit, abiciens vultuque, animoque pudorem;
 Cumque Fide, humanæ fidei ius perfidus omne
 Deposuit, non ille senis Röcharonis actus
It furtis; vls maior agit; calcatis auribus
 Chusamonū instimulat, magnæ sic prodidit arcis
 Vincta auro Tarpæia fores, sicque impius auro
 Threicius miserum Polydorum obtruncat; inausū
 Crimen auaritiæ nullum est: his excitus alis,
 Infanoque auri tandem compulsus amore
 Chusamonus testis egreditur, noctisque per umbras
 It tacitus, gressusque mouet, qua mænia, & vrbes
 Clara Ximabaræ cælo fa stigia surgunt.
 Hicque superba petens præfecti culmina Mōdi,
 Ingentes portarum aditus, atque intima lætus
 Ingreditur, solioque adstans sic incipit ore
 O decus, & nostræ præses, spes vnica gentis,
 Iesuadum exitium, Diuūmq; accerimus vltor;
 Sis felix, pronamque meis da vocibus aurem;
 Grande tibi, certumque fero dux Monde deorum
 Consilium, quo fama poli vltra sydera, & vltra
 Terrarum metas vigeat tua; perstet in æuum
 A Eternū, & nostros decorent tua nomina fastes.
 Si præses generose tuas peruenit ad aures
 Paceci Lyfij nomen, qui præsidet aris
 Christiadam, inter pres legis, summusq; sacrorū
 Antistes, gentem hanc nostras ditione per vrbes
 Qui regit, & tacitas populis dat rector habenas;
 Hunc modo si nostris faueas conatibus, aula
 Si facilis tanto nobis pro munere semper
 Hæc pateat, largusque inopem si iuueris auro,
 Ne dubita, prodam ipse lubens, per fædera sacri

Iurō Amidæ, iuroque mei per præsidis annōs,
 Per caput hoc, de xtramque; suis latet ille tenebris;
 Ad Cosinocæi turres, fraudisque, meique
 Securus, fugiet nusquam, namque ipse notavi
 Sæpe domum, comitesq' viri, nostrosq' penates
 Ille adiit, mense accubuit, notissimus ore,
 Atq' habitu, in laqueos veniet, fraudesq' paratas.
 Ergo age Iapponum dux o' fortissime gentis,
 Huc omnes conuerte iras, nec talia Monde
 Nostra ante ora feras, magno succurre pudori,
 Vre domos, absume artus, vasta omnia ferro,
 Atque istis scelus infandum tandē abijce regnis.

Audijt, & folio Præses descendit eburno,
 Amplectensque virum, læta sic voce profatur;
 Te ne ego narrantem accipio, te vera ferentem
 Chusamone? hæc nostras, hæc inquã lætus ad aures
 Verba refers? fauceam poscis conatibus? omne
 Præstabo auxilium, noctesque, diesque patebit
 Anla tibi, facilesque aditus; his in super aurum,
 Argentumque addam, patriam tibi de xtra redibit
 A Ere grauis, totum hoc, totum pro munere regnū,
 Hoc solium, sceptrumque darem, si dona fuisset
 Hæc propria, & nostris Iappon seruiret habenis;
 Sed te pro meritis spes non illudet inanis,
 Dona equidē te magna manēt, queis prodiga regis
 Xoguni, superūmq' manus tua facta rependent.
 At patriæ Indigetes? præsentia numina? Diui
 Antiquæ gentis? læta hæc mihi nuncia quantæ
 Lætitiæ, quantique simul sunt causa doloris?
 Cum vanum aspiciam vulgus, gentesq' profanas
 Post hominem ligno affixū, post dogma scelestū

Ire omnes, dare terga deis, contemnere regum
 Iussa: senem audacem nostras impunè per vrbes
 Iura viris, legesque dare, & ferre omnia diuos?
 Quæ regum est pietas? quæ tanta incuria Dairi?
 Cur Bonzi tacere? duces cur tela, viriles
 Cur acies torpere sinunt, & castra vagari?
 Cum diuos, lapsumque suo de culmine cernant
 Imperium, externosque viros regnare per vrbes
 Nostrorum ferro, & perisulo sanguine partas?
 Iuro deos scelerum ultores, patrumque meorum
 Adiuro cineres, nostris me talia nunquam
 Passurum regnis; rabidas super æquoris vndas
 Ibo, ibo hospes, erit sola hæc mihi cura, scelestos
 Perdere Lusiadas, nostrumque adiungere, quisquis
 Hos sequitur, scelus expendet; à cæde calentes
 Non patiar frigere rogos, ensesve coruscos,
 Nec desueta sinam ferrugine hebescere tela.
 Leraæam hanc Hydram sæcundo vulnere semper
 Crescentem, semperque animos in cæde nouatè,
 Alcidaæ in morem perstat dare pabula flammis.
 Sed tantum irarum non hæc tibi tempora poscunt,
 Tu potius noctem hanc mecum requiesce, paratæ
 Sunt epulæ; non Chaina aberunt, stratûq; ministri
 Consternent, quo membra viæ defessa labore
 Optatos capiant somnos, & crastina primùm
 Cum radijs Aurora suis detexerit orbem,
 Ipse legam iuuenes, fulgentiaque arma, parabo
 Ipse rates, ingens præda est, maria alta petemus;
 At modo languenti cælo cadit ore Diana,
 Iamque soporiferos distillant humida rores
 Astra, thorosque vocat, somnusq; irrepit ocellis
Sis

LIBER TERTIVS.

51

Sis felix, facilemque tibi dent sydera noctem.
 Dixerat, & famulis præeantibus ordine longo,
 Exijt, inque aliud se se penetrale recepit.

F I N I S.

LIBRI TERTII

LIBRI QVARTI

ARGVMENTVM.

*Mondus de Pacieco comprehendendo cogita-
 bñdus noctem ducit in somnem: luce prima cū
 duobus alijs gubernatoribus, armata acie, &
 proditore Chusamono nauigat Cosinocum:
 ibi Paciecum cum Gaspare Sadamathao E-
 iusdem Societatis Fratrem, & Christianis plu-
 rimis, comprehendunt, è quibus tres decolla-
 ri iubent, reliquos cum Pacieco deferunt Xi-
 mabaxam, & carceribus includunt.*

D 4

LIBER

IX. noctem, & primos libarant
 lumina somnos,
 Cum placidam extemplo cura
 importuna quietem
 submonet, & tacita Mondū sub
 nocte fatigat.

Ludit imaginibus mens ipsum illusa per umbras,
 Mille animo secum species effingit, adire
 Nunc cursu, veloxque putat clamare fugacem
 Post hostem; prensare manu, vinculisque tenere;
 Jam timet elapsū, cupidasque euadere prædā
 Possē manus, timet egregij euanescere facti
 Grande decus, posuisse moras iam pænitet, & se
 Inculcat, nunc vana hospes mendacia falsus
 Nunciet, insidijs ve pareat sibi damna veretur.
 Et modò Xogni spondet sibi præmia regis,
 Vel pænas, læthumque timet, nisi fata secundent
 Hoc iter, inque suas Lusus det colla catenas;
 Heu fugis? exclamat, fugis, an Paciece teneris?
 Talis ad auroram superest labor; impia somnos
 Lumina detrectant solitos, scelerisque parati
 Supplicium exercent curæ; conuertitur omnem
 In partem, leuat ora, caputque hinc, inde volutās
 Erigitur plenus rabie, suspirat, anhelat,
 Ac tandem fessos artus, & membra, resedit.
 Sic alio, atque alio curarum voluitur æstu,
 Sicque thoro variat, sic fluctuat ille, fæselo
 Ceu pelago in magno, vento surgentibus undis
 Iactetur, tristemque serat sub remige noctem;
 Nam curæ vltices magnæ in penetralibus aulæ

*Cōpa-
 ratio.*

Nutritæ

Nutritæ associant dominos, interque superbum
 Lecti aurum, roseumque ostrum cōponere nidos.
 Nocte solent, circumque aures mussarè iacentum.

Ecce autem primæ Auroræ sub lumina, & ortus

Sera Quies tandem redimita papauere multo
 Et teneros dea blanda ferens in vincula funes;

Aduenit, & fessum duro luctamine Mōdum

Aspergens ramo, dat circum tempora Lethen;

Atque artus prendit fessos, & lumina amica

Nube tegit, curasque abigit, somnosque reducit.

Iamque rotis clarum pulsabat Phæbus Olympum,

Et pacem cum nocte datam, fædusque labori

Ruperat, atque artes iterum, pensumque diurnū,

Innumerasque operum curas indixerat orbi.

Iam cultor repetebat agros, piscator in vndas

Ibat, oves pastor, lætique armenta bubulci

Ducebant, iam plaustra sonant, iam ferreus vrget

Aera faber, solitoque vijs vrbs ipsa tumultu

Constrepat, & vario plateæ clamore resultant.

Ipse tamen stratis Mondus resupinus in hæret,

Horrendo stertens somno, namque acrius illum *alecto*

Presserat, afflictosque artus sopor altus habebat.

Non tulit hanc faciem ternarum prima sororum *Mon*

Alecto, ruit ignitis è sedibus, atramque *dæx*

Intorquens tædam, lecto supe rastitit ardens; *ciat*

Inde caput quassans, & sibila multa frementem

Canitiem, voci obstantes post terga colubros

Reppulit, & Mondum rabidis sic vocibus vrget.

Siccine tranquillo, sic Monde ignaue sopore

Sæcla trahis? vigilat, miserā me in nostra Pacecus

Damna, iacet Mondus, somnoq' indulget inertis?

Scilicet,

Scilicet, ista tibi retulit mandata Fotoquum
 Chufamo nus? proh Xaqua? tuis hē cladibus vltor
 Quantus adest? heu ductor iners? exurge, ne fādā
 Cur gentem hāc vltā pateris requiescere? sōnos
 Rūpe, morasq; thori, sume arma, adiūge cōhortes,
 Et celeres conscende rates, deperde Pacecum,
 Hoc debetur adhuc nobis caput; ite feroces,
 Tuq; duoque alij comites; nec plura, iacentem
 Percutit, & valida m quassat per tempora tādā;
 Olli somnum ingens rupit dōlor, ignea magnum
 Tāda rogam cordi affixit; fremit arma, repente
 Assurgit, testisque furit, tandemq; quiescit.
 Ut cessit rabies, testo interiore fideles
 Alloquitur famulos dictis, iubet arma parari
 Plurima, florentesque acies, ternasque carinas
 Remigio, ac velis aptent, cunctisque latenter
 Imperat hęc fiant; secreta silentia semper
 Prod:esse; insanumque nefas vulgare per auras,
 Quid tentes; creuisse vmbri, magnumq; latebris
 Consilium: Heu noctis quantū cupis impie? turpi
 Nil tutum sceleri est: tegitur, semperque latere
 Crimen amat: gaudet virtus formosa videri.
 Impia crudeles celerant dum iussa ministri,
 Nulla quies Mondo, currensque per ōnia præceps
 Nil putat esse actum, dum quid sibi restat agēdū;
 Egreditur testis, pelagique ad littora secum
 Fert geminos sceptri comites, nam regna Tacaci
 Tres æqua tunc forte duces ditione regebant,
 Pro rege absentī, Mondus, Misamonus, & Altes,
 Tres Batatiri furia, quorum præstantior auro
 Mondus erat, famulisque potēs, & crimine major.

Ventum

Ventū erat ad littus, toruo cū lumine Mondus
 Magna, ait, o socij vrget res, mora parua periclo
 Est grandi, celeres primi conscendite naues;
 Non vacat hīc nōstri cursus disquirere causas,
 Dicam alibi, comites facti non esse pigebit
 Vos tanti, properate gradum; vix dixit, vterque
 Conscendunt, iungitque idem vestigia lætus.
 Inde alij subeunt, ardet prior ire, per omnes
 Irruere, inque ratem saltu se se arduus infert
 Proditor, insultansque alta de puppe trophæum
 Victrici attollit dextra, subiere trecenti
 Experti bello Iuuenes, Sēsiphēnus, Iemon
 Atq̄ Siphō, Sezenus, Achō, Mathimonus, & astus
 Inuentor, scelerumque ingēs fabricator Afōdus,
 Nec se disparibus miscet Frontonius armis,
 Acroni veteris proles, quem Rosnus, & Ales
 Associant, pluma insignes, atque ære decori;
 Ponē ferox sequitur Franus, cui sæua cruore
 Dextra mader patrio, matrisque, & cæde sororis
 Exundat, fratrisque furit per colla Nugali;
 Grande domo exitium, & cognati sāguinis hostis.
 Nec non irradians clypeo, galeaque comanti
 Glaius egreditur ductor, cui robore dextra
 Insignis, magnæque artes in bella; feroces
 Incedunt Bronusque parens, natusque Timōdus
 Atq̄ Atto, atq̄ Senos, atq̄ ardēs cæde Triphinus.
 Currit & Hibales, iuuenum fortissimus vrbe
 Qui fuit in tanta, cui se non obuia ferret
 Armato generosa acies, tot vulnera lato
 Edidit ense ferox, tanto se funere iactat.
 It quoque Densamonus, clarū qui sanguine Mōdū
 Attingit

Attingit patrio, it Zonus, Granassus, & Imon,
 Brenusque, Sinifesque ambo, quantusq; per vrbe
 Riualis, & quantus adest sicarius, audaxque
 Impostor, mixtoque furit listore satelles,
 Hi ferro cuncti splendent, seu læthifer arcus,
 Sanguineæque humeris hastæ, seu fistula pendet
 Aerea, sulphureis flammis grauidata, liquatum
 Ingenti strepitu plumbum paritura per auras.
 Ast alijs sæuæ patrio de more catanæ
 Horrificant, rigidusque manus exasperat ensis.
 Proh viles animæ? nimiumque ignaua nocentū
 Concilia: o semper timidum scelus? armat in vnū
 Tot gētes, totq; arma caput dux Mōdus, in vrbes
 Ceu bellum inferret, vel castra in fensa subiret.
 Vt pelagus tenuere rates, nec conscius ire
 Nuncius ad Lysium poterat; quo sine moueret,
 Occultasque viæ causas cognoscere Mondus
 Dat tandem socijs; optata in vincla Pacecum,
 Christiadæ gentis patrem, magnumque deorū,
 Exitium, regni pestem, furiamque, trahendum;
 Atque vt digna pijs aspirent omnia votis,
 Chusamono soluant grates, Camiosque precētur,
 Dent lætos ratibus ventos, atque æ quora placēt.
 Hæc vbi dicta hilares circūm dant cornua cantus,
 Dant litui, plausere acies, genuere carinæ
 Sub pedibus, plausumque ferūt ad littora fluctus,
 Duri etiam venti scelerata in carbasia blande
 Adspirant, nec duri vndas impellere remi
 Erubuere, silet mare, splendent sydera, puppes
 Rectam iater fluctus credas, celeremque sagittam
 Assimilare; fauet quid non tibi Monde? sed istud,
Non

Non fauor, ira est; qua citius te perdere ad vnū
 Conspirant venti, remi, mare, sydera, puppes.

At bonus interea curarum fluctuat vndis

Limniades, secum tacita dum mente volutat,
 Quo se Chusamoni tandem hæc absentia vertat
 Quidnā iter hoc, cursuq; parēt? quid querat & vibē
 Quid ne Ximabaram contendat perfidus, an se,
 Iesuadaeque, gregēq; Dei Mōdo imprebus omnē
 Detulerit, latebrasque sero patefecerit hosti?
 Ergo artesque, dolosq; viri præsentit, & alta
 Sollicitat sub nocte Deum, magnamque Parētem
 Implorat, superosque, sināt neu perdere gentē
 Christadam; seruentq; fidē, vnū se hostibus, vnū
 Dent letho, reliquos supera tutentur ab arce.

Sic noctē vrgebat lachrymis, precibusq; trahebat.

Vix hæc, cum celeres tenuerūt littora puppes,

Expositæque acies pagum obsedere corona.

Tunc Mondus ruit ante alios truculentior omnes,

Impellitque aditus, tentat tabulata, domorum

Rimatur latebras, vestigatque intima tecta;

Sedulus vt multo cum legērit arua molosso

Venator, iam certa tenens vestigia cerui

Aereas inter rupes, & saxa latentis,

Insistit, foneasque intrat, rupisque meatus

Inspicit, & syluas indagine fessus oberrat.

Talis erat species Mondī, sic milite sæuo

Explorans tectum omne furit, prædamque petitā

At vidit, propere inuadens, defixus in heret

Colla super, Lyfijque artus; ceu toruus ab alta

Cum sylua, campisque fremens se totus in agrum

Fert lupus infontem, rabie; cui cæca furenti,

Atque

Cōpā.
ratio.

Cōpā.
ratio.

Atque fames rigidis exertant dentibus ora;
 Inde manu feriens, eadem mucrone minatur,
 Et faceret, ni alij accurrât, ictusque retardent.
 Ferrum abdit, sed voce ferit; clamatque scelestû
 O ductor? Barathrique imis è faucibus ortum
 Iapponi, Lyfiæque nefas, fæcunde repertor
 Technarum, totiesque habitus, totiesque locorû
 Mutator, iam nulla tui fallacia, nullæ
 Præstigiæ ve, doli ve, meas ars nulla catenas
 Illudet, cupis hanc Protheu variare figuram?
 Sic ne sub immotis præsepibus, vt mala tactu
 Vipera te abscondis? coluber consuetus in vmbra
 Pestem inferre gregi, bobusque aspergere virus?
 E latebris tandem extractus Paciece teneris
 Hac dextra, nunquam effugies, desiste moueri
 Mercator, quæ sita diu commercia reddam.
 Sed mihi quas superi grates? quæ dona repêdēt
 Vngæi proceres? tanto pro munere princeps
 Quæ nobis Xogune dabis? quæ digna sequentur
 Præmia? tam multos præda expectata per annos
 Decidit in casses, inque hæc tua retia venit.
 Expugnat sic cuncta labor; non irritus illi
 Conatus, vicere lacus, rabidumq; Barathri
 Cuostodem Herculei traxere in vincla labores.
 Nec minus accensi tanto Misamonus, & Altes
 Successu exultant; charisque amplexibus arctant
 Chufamonum, socialque acies, victricia cuncti
 Tempora circumdânt ramis, palmamque triumphî
 Dant Mondo, tu victor io? tu prima Fotoquum
 Gloria, proclamant, nostri tu maximus æui
 Ductor eris, spondet sacros tibi Dairus honores,
 Mansurasque

Manfurasque tibi Iapponia confecrat aras.

Hinc iterū tentare domos, cunctasque latebras

Inspicere, obscurosque locos penetrare, latētē

Lyfiadæ comitem tūc Sadamathæa tenebris

Aspiciunt, feriuntque humeros, & cana iacentis

Ora senis, dantque inde manus, & colla catenis;

Rinxæumq; addūt, quo nunquam Doiucus alter,

Vel sermone fuit melior, vel clarior actis.

Inde hilares prædam ingentem deducere ad oras

Contendant, celeresq; mouēt ad littora gressus;

Tunc quoque Christiadū cōcurrūt vndiq; gētes,

Imbelles nuptæ, puerique, atque ægra senectus

Mista viris, passim effusi post terga sequuntur

Cum lachrymis, vincitq; pedes, atq; ora Magistri

Ante sui, magnos deducunt pectore questus;

Quos vbi captiuum circum deflere parentem

Tergemini videre duces, ingentibus ardent

Acti odijs, sæuosque animis hausere furores;

Nec mora, principibus circundant colla catenis,

Constringūt post terga manus, rabidæq; cohorti

Committunt, vigilique iubent custode teneri.

Nec vinclis vesana fames saturata nocendi

Placauit rabiem, læuo stat corde cruenta

Cardē feros satiare enses, respergere pagum

Sanguine, & horricos populis inferre timores.

Ergo suis, acuant scelerata in vulnera ferrum

Imperitant, dextrasque parent, Christiqliētes

Dēt ternos gladio, & numerū cū nauibus æquent;

Haud secus, ac iussi faciunt, totidemque sub ense

Compellant, magni teneant quod iura Paceci,

Obseruent, tradantque alijs, quod Dia Tonantis

Iussa

Iugis-

latur

Chris-

tiani;

tres

Iussa colant, nec vana Deum præcepta capessat.
 Ast ubi magnanimi Simeon, Quie monus, Aquita
 Insignes pietate viri, tria pectora celo
 Debita, cognorunt, se tanta in fata vocari,
 Se signari oculis, vultus non gaudia mutant;
 Non tardo venire gradu, non lumina fletu
 Dedecorant, humiles ve trahunt è corde querelas;
 In medium progressi alacres se quisquis ad aram
 Prouoluit, non tela timent, non damna catanæ;
 Quin & vinclosum depressas pondere Cælo
 Attollunt cum voce manus, traduntque paratam
 Cervicem, gladiumque, ictusque, & vulnera poscunt.
 Annuit, & rabido furibundus corde fatelles,
 Mucroni ingentes dissoluit feruidus iras,
 Vulnificam attollit dextram, truncataque ferre
 Ora solo, abscissi que artus luctantur arenâ.
 Accurrunt puerique orbi, viduæque maritis
 Vxores, gemituque polum, terramque mouentes;
 Colla loco, & tepidis cervicibus ora reponunt.
 Vix illæ extremam cæcorum in morte legebant
 Ore animâ, & tremulis claudebant lumina palmis;
 Cum miles, licitorque ipsas diuellere certant
 Coniugibus, longe exturbant, & corpora nodis
 Adstringunt, ducique iubent, vinculisque teneri.
 Hinc iterum in cæfos, defunctaque corpora diu
 Inuecti, lacerant artus, & sacra per oras
 Colla trahunt, raptimque maris super æquora mittunt;
 Heu! fluitant artus, it cælica gaza per vndas.
 Sensit, & elata Siren caput extulit vnda,
 Indignansque virum crudelia fata, scelestos
 Arguit, & tales lachrymans dedit ore querelas.

Sire-
 nis cæ-
 tus.

Impia

Impia gens? terris cur inuidiosa suorum
 Mēbra sinu excipere, ac tumulo mādare paterno,
 Et seruare decus, nomenque, atq' ossa negasti?
 Proh demens? quæ tanta animis infania? calū
 His aperis, terramque negas? pugnancia factis
 Cerno tuis, eadem nunc das, nunc tollis honores,
 An te sæua cohors cædis iam pænitet huius?
 Atque maris vasto credis sub gurgite crimen
 Abscondi, & mutos præstare silentia pisces?
 Si tacitas tumuli voces horrescis in æuum
 Victuras, scriptumque nefas in marmore busti,
 Major inest pelago sonitus; fusosque cruores
 Nullæ undæ extinguet, scelus hoc nõ eluet õnis
 Oceanus, quin ipse reos vos criminis huius
 Arguet infectos testatus sanguine fluctus.
 Dumque dies æstu, noctesque ad nota recurret
 Iustora, præcisos artus, & pignora terris
 Ostendet patrijs, rauoque in murmure dicet:
 Prodigia gens cædis, solius auara sepulchri.
 Hæc ait, & Thetidi, Nymphisq' sororibus omne
 Fert crimen, totoque ciet lamenta profundo.

Ast vbi Limæus conspexit funera ductor,

Crudelesque obitus, alienæ munera fortis
 Inuidit, lachrymasque inter sic ora resoluit.
 Fortunati omnes, non sic per tela, per enses,
 Tergeminos memorant generosi Martis alūnos
 Irrupisse animis, bullanti vt casside lymphas
 Exciperent, tantisque emerent pro cædibus vnū
 Regnatori haustum: (saperi, fit regia quanti
 Vna sitis?) vobis maior victoria? non vos
 Bethlemicos sarices, sed fido è corde cruores

Aethereo offertis regi, quos prodigus ille
 Non temnes effundet humi, sed prouidus auro
 Excipiet, stellisque vrna splendente recondet.
 Felix? ab nimium felix? modo fundere vitam
 Hoc ego si possem fatis, vobisque per astra
 Ire comes, tantoque simul gaudere triumpho?
 Dura acies, cur ista mihi, cur ianua laethi
 Non patuit? prohi Monde alijs solum effere? nobis
 Ignaue, imbellisque animi? destingue malignos
 In me enses, cur tela negas o caedis auare?
 Vos ego, vos socium fulgentia lumina, manes
 Teltor in occasu vestro: me vocibus vllis
 Non vnquam, lachrymis ve ista mernisse, nec astu
 Crudelem veniam, atque ingratae munera lucis;
 Ferrum oro, magnoque habeam pro munere ferrum.
 Sic ait, & lachrymis manantibus ora repressit.

Labentem in luctus tunc Sadamathæus amantem
 Excipit, & tantos solatur voce dolores;

Chare Deo, & superis iam nunc superaddita virtus,
 Quid gemitus, quid verba moues? atatosque profundis
 Incassum fletus: longi te vasta profundi
 Arua manent, vrbesque aliae, grauioraque bella
 Expectant, non fata Dei immutare precando
 Præsumas, mortem ve optes accire morantem.
 Parua, manu facili; turris generosa, ruina
 Non quacumque cadit; tantus non deficit vna
 Cæde animus: plures iam nunc Mors sæua pharetras,
 Atque novos arcus nostra hæc in pectora quærit.
 Mors grauior, quæ lenta venit: properantia nullos
 Fulmina dant ictus, feriunt, vbi tarda morantur.
 Hæc satis indultum ferro est; Deus impare gaudet
 In numero;

In numero; hinc ternū gladius dat magne Paece,
 Aque olim socijs, teque ipso ardente nouenum
 Nangasagū ignes, fecundaque flamma repēdet.
 Iamq̄ modo o Triados nunquā violabile nomen,
 Terna tibi hęc capita, & ternas rex maxime diuū
 Ecce tuas damus ante aras pro morte futura
 Primitias, tu rite sacrum cape sanguine fœdus.
 Hęc inter pelago ex alto dat buccina cantus,
 Disturbatque moras omnes, & classibus austrōs
 Nunciat in puppim latè aspirare vocatos.
 Tunc cuncti petiere rates; raptimque Pacecum
 Captiuas ductantem acies, nec dura catenæ
 Vinclo recusantem, sed fletu, & voce petentem
 Adduxerē; dolor nouus hinc, atque alta in anentum
 Vox cælum, terrasque ferit, pelagusque remugit
 In longum, & toto fleuerant æquore Nymphæ.
 At furibunda cohors nūc hos, nunc increpat illos,
 Affixasque manus, atque oscula plurima, & arctos
 Dissipat amplexus, te horum de matre reuellit
 Infantem, te casta raptat consorte maritum,
 Atque alios magnoque duci, claroque magistro
 Hærentes, ferrum intendens clamoribus arcti,
 Non potuit perferro moras Paciecus, & ipsos
 Carnifices, Mondūque iurat; sacra agmina blādē
 Amouet a plantis, vultū, precibusque repellit
 Obstantes; nauem ascendit, vincloque sequitur
 Inde acies; pelagi magnis de fœta periculis
 It mater, fortesque viri, puerique, senesque,
 Sarcinā nequaquam grauis accessura carinæ.
 Iamque foros, remosq̄ inter per trāstra sedebāt
 Cum reliqua ad naues certatim turbā rebat.

Christi adun, patriam exosi, campi que relictis
 Immemores, simul ire placet, multisque querelis
 Ipsæ iam matres, faciès quibus horrida quondam
 Visa maris, puerique simul, pauidæ que puellæ
 Orabant similes primi transmitters cursus,
 Tendebantque manus subeundæ puppis amore,
 Ast insana cohors armis procul arceat arena,
 Dissoluitque rates, plausuque, & voce frementi
 Exultant, dant vela notis, dant cæcula remis.

Tûc desiderio, & lachrymis Franciscus obortis

Salve, ait, o tellus semper mihi grata? fideles
 Vos latebræ, vosque afflictis firma anchora rebus,
 Gens Cosinocæi, grândis mihi cura valete?
 Dulces reliquix supero gratissimâ cælo
 Pignora: quos veluti nutritrix studiosa, labores
 Inter, & insidias, hostiliaque agmina foni
 Sedulus, optatoque sinu tuli, & vbera pressi
 Ad mea, supremum tandem mea cura valete.
 Corpore cedo, animo nostro vos defero, & õnes
 Vos mecum hac naui, flâmisque, & carcere habebõ;
 Quæq; ego sum firmum toties expertus amorem,
 Expendam, reddamque vicem, celebrabitur orbe
 Vestra fides, dum terra rosas certabit, Olympus
 Sydere, dum refugo Nerei circumdata ponto,
 Ostendet sublime caput Iapponia terris.

Sic illi memoratè oculisq; animisq; sequuntur

Discipuli è terris, hi solo in littore, fletus
 Ingeminant, superant alij fastigia rupis,
 Et quanuis caligo maris, cælumque refusum
 Impediant oculos, fugientia lintea visu
 Dulce sequi, patriisque moras ex poscere ventis

Non

NON cēssant, celsaque ratē de rupe salutant.
 Horum inter lachrymas, gemitus longæua Felinē,
 Illa caput pagi, templique acerri ma custos,
 Extulit; & tali remoratur voce carinas.

*Feli-
nes pij,
ques-
tus.*

O prædatrices naues? o lintea cordi
 Exoptata meo? o funes, animique catenæ?
 Hanc senio excelsam, carie, rugisque vetustam
 Cur fugistis anum? tot si rapuistis ad ignes,
 Hæc sunt apta rogis arentia membra; minusque
 Vos tenue hoc corpus, exanguia que ossa grauaret.
 Ergo iterum remos, velamque aduertite naues,
 Atque horū, atque mei tandē miserescite, cūctos
 Hinc ferte, aut Monde vnum nobis redde Paccū,
 Redde, vel in lachrymas, tātosque effūdare ætus,
 Naufragium vt possim sicca hac in rupe vereri.
 Cui sacram dux magne aram, diuæque Parentis
 Effigiem linquis? nos quis commissa fatentes
 Audiet, & sacris pascet cerealibus? vndæ
 Vos ego per tenues Zephyros, per mollia posco
 Ocia, Sirenum per, vestra obliuia, cantus,
 Per quod dulce mari est; precibus cōcedite, vel iā
 Excipite hanc miseram, meque his exoluite dānis.
 Sic ait, atque niues capitis nudata verendas
 Aspergit lachrymis, & largo puluere sædat,
 Nec cessat magnos sociorum incendere luctus,
 Donec ab aspectu naues iam longius æquor
 Abtulit, & multum nebulae suffudit ocellis.
 Hic miseræ premit ora dolor, vix attrahit auras
 Pectus hiāns, fesso quærit suspiria corde,
 Deficiunt; quærit gemitus, vocesque; supersunt
 Iam nullæ; lachrymas quærit, non inuenit; ergo,

Heu quid miror, ait, maneat si nulla doloris
 Signa mei: nobis quod fata inuisa negarunt,
 Hoc lachrymæ, gemitusque mei, vocesque, dolorque,
 Promerueri, ratem simul ad sociare Paceci.

E contra plausum ingeminant, ternique triumphat
 Prætores, iuuenumque manus, & nautica læto
 Turba sono, choreisque vacant, nullique ferèdos
 Mille iocos miscent, caprisque illudere certant.
 Non adeo Heros Typhea naue per æquor
 Exultasse reor, pretiosum vestibus agnum
 Cùm traherent, flerètque inopes sua vellera Colchi,
 Non tam læta olim redijt super æquora puppis
 Thesea cum patrias reducem portauit Athenas,
 Denictis Cretæ insidijs, tauroque biformi.
 Nec minus æquoræ puppes crescentibus austris,
 Cærule profcindunt rotis, & plurima pandunt
 Lintea, pulsati feruent sub remige fluctus.
 Utque Ximabaræ tenuerunt littora terræ,
 Chirilligenas septos armis, acieque tulerunt
 Ad sedem, tristesque umbras, queis illa solebat
 Vrbs fontes seruare reos, vinculisque tenere.
 Hæc tamen infano visa est custodia Mondo
 Apta fugæ, nec fida fatis, cui credat iniquum
 Lusadem: non ista, inquit, pallatia tanto
 Hospite digna reor, turres, arcemque petamus,
 Centum ubi sunt vestes, æternaque robora ferri
 Ostia circumdât, non tot cecidisse labores
 Incassum patiar, vestros non sedibus istis
 O Camij: non Xaqua tuos committere honores
 Auderem; contende Senos, i Frane, petamus.
 Ergo illum, sociosque ambos, Petrumque, senèque.

Fert

Fert Sadamathæum, qua se fortissima tollit
 Arx muro, cæloque caput vicina recondit.
 Carcere tunc clausi, primaque in sede relicti
 Christigenæ, vt socios, discedentemque parentē
 Conspexere, trahunt gemitus, & pectore latē
 Suspirāt, replentque domos, plateamque querelis,
 Ceu teneri cum angusta agni intra septa reclusi,
 Balatu reuocant matres; quas lactis auarus
 Separat, inque aliud pastor deducit ouile,
 Ast illæ retro passim ceruice reflexa,
 Responsat gemitu natis, oculisque tenellos
 Respiciunt, gressumq̄ mouēt, qua lumine toruo,
 Latratuque canes, & contis rector adurget.

*Cōpa-
ratio.*

Arcē vbi peruenit, septus subit agmine Mōdus
 Sublimem ad turrē, sūmoq̄ in culmine ternos
 Abscondit, solemque arcet, cæcatque fenestras,
 Dat vigiles, datque arma loco, postesque reponit
 A Eratos; nullumque sinant contingere limen
 Christiadam de plebe iubet, sed cuncta teneri
 Imperat, & vinctes, figique repagula portis,
 Cernere ne quis eos, victum ve immittere possit.
 Inde ferox animi metuenda voce Taqueam
 Hortatur custodem arcis; iuuenilibus, inquit,
 Magne senex opus est animis, vigilantior ipso
 Esto Argo, Hesperidumq̄ astu devince draconē.
 Namque tua prædam ingentem fidissime custos
 Arce tenes, quæ iussa damus seruare memēto;
 Sint quanuis austeræ; piæ, placidumque putabis,
 Esse ista cum gēte ferum, non plectore magnum
 Crede nefas, sæuæque deis cum morte piandum.
 Idem Altes, seniorque iubet Misamon us, at albū

Ipse caputque, fidēque suam, Camiosq; Taquæ
 Adiurans, dextramque leuans furiosus, ahenas
 Has clauēs contestor, ait, ferrumque, magistris
 Me fore perfidiæ durum magis, ærea namque
 Corda, manusque mihi, non auxiliaribus istis
 Est opus, hand tantæ præses virtutis egemus;
 At maneat; iuuenumque licet sic tuta quiescāt
 Cuncta armis, non ipse tamen, non Mōde labori
 Concedam, cunctis adero; fidusque Taquæ
 Est lateri Oblodus, cuius tremefacta superbo
 Arx ipsa, & muri nutant cæmenta latrati;
 Nulli homines, se nulla acies opponere telis
 Ausa fero, subdetque illi tria Cerberus ora.
 Ite duces læti, vos hæc nil cura quietos
 Solliciter, seruabo hostes, arcemque tenebo.
 Atque illi responsa seni tam fida benigno
 Gratantur vultu, & meritis sua præmia ponunt.
 Ac tandem læti, perfecto munere, cuncti
 Optatas petiere domos, fessique labore,
 Dant epulis, somnoque artus, & corpora curant.
 Hos vbi successus rerum, Lysiumque sub alto
 Carcere ductorē, tenebrosa é nube Fotoques
 Consipexere, hilares saltus, cantusque dedere;
 Omnis io, clamant, discedat planctus, honores
 Ara ferat? lætisque vacet frons nulla coronis?
 Vicinus, O memori tandem exaudita piorum
 Vota polo? curatis adhuc pia sidera terras.
 Vngari quam dextra cadunt consolta senatus?
 Chusamono ingentem palmā, Stygiæq; paludis
 Intextam conchis, limoque, algaque palustri
 Dat Xaqua, & vallum nigranti ex ilice sertum;

Ipse

Ipse inter proceres barbæ, capitisque totondit
 Informem syluam, ipse habitus, & tristia liquit
 Pallia, festinoque humeros ornauit amictu
 Roncharon, baculum abiecit. sistroque sonanti
 Primus inie cantus, choreasque educit in orbem.
 Ast olli chlamyde oblonga, tarda que senecta
 Genua labant, trahiturq. solo cum pōdere vasto,
 Illum & labentem cuncti, & risere vocantem
 Auxilio socios, cænoque, fimoque iacentem
 Immundo, vestesque luto, barbamque trahētem,
 A miser, & saltu disce insultare Pacæco.

FINIS.

LIBRI QVARTI.

LIBRI QVINTI
ARGVMENTVM.

*Recluso in arce cum socijs Pacioco, in eandē
vinctus perducitur P. Ioannes Baptista, eorū
Rector, qui de Societate in regno Tacaci ver-
sabatur. Rinxeus in Societatem adscribitur;
narrantur eorum facta, quibus custodes per-
moti fidei Christianæ audiunt documenta:
conuertitur vnus, alij & si fidem non audeāt
profiteri, Paciocum tamen, & socios officio-
se colunt.*

LIBER QVINTVS.

NUNC age deformes vmbra, atq̃
antra Sibyllæ
Qui quondam toties intrasti Del-
phice, mecum
Nunc precor horrentem hanc ar-
cem, nunc carceris huius
Angustos aditus, latebrosaque tecta parumper
Ingredere, & vanos è corde expelle timores.
Hic fidibus noua fama tuis, hic gloria plectro
Nunquã aliàs concessa datur, nunc prodigus õnes
Prome artis, citharæque modos, vocisque reflexæ
Da cantus, & pande orbi spectacula de nris
Parietibus, tectique huius de mersa tenebris;
Quæque

Quæque patent superis, & quæ miratur ab astris
 Defixo Deus obtutu, cognoscere Deli
 Da terris, ecquid non alta silentia rumpis?
 Audiat Eridanus facta hæc ingentia, cultor
 Miretur Rhodani, Miriusque agnoscat, & Indus,
 Corpora, non animos, vinciri: altamque Pacem
 Virtutem, medias inter regnare catenas.

Ergo Franciscum, cui non sua Lyfia, & omnis
 India, non Sinæ, cui non Iapponia, cuique
 Non tellus, non vnda maris, non sufficit orbis,
 Iam locus in media vallatum cratibus arce
 Detinet angustus, pænis satis amplus, & ipsi
 Grator, & Cyri longè spatiosior aula:

Vix ille obscurasque domos, metuendaq; cæta
 Intrarat, magnus cum tota clamor in vrbe
 Auditur, strepitusque sonant sub nocte profunda,
 Gens excita graues depellit pectore somnos,
 Accurrunt puerique leues, grauidique senecta
 Ante fores stant inde senes, atque inde capillis
 Incomptæ matres, cunctique cubile relinquunt,
 Visendi elati studio, turbaque sonanti,
 Vt venire, vident indigna sorte catenis

Oppressum, ferroque manus post terga reuinctu
 Baptistam, quem sæua cohors, Bonzique nefandi
 Arma inter, tristesque faces in vincla trahebant.
 Ille arcem ingressus tædarum in luce Pacem
 Agnosceus, sociosque suos, pro talibus, inquit,
 Quas grates rex magne poli tibi soluere dignas
 Sufficiam: fallor: vel quæ me fata catenis
 Diue parens iunxere tuis: proh dulcia nobis
 Vincula: proh felix nimium lux illa, paternam

Quæ

Conij-
 citur
 in vin-
 cula.
 P. Ioa-
 annes
 Bap-
 tista

Qua fugi Italiam, Brixanaque rura reliqui,
 Illa etiam felix, dulces qua liquimus oras
 Lufiadum, ditemque Indum, felicior illa,
 Qua nos Iapponum venientes in sula quondam
 Excepit, felix hæc iam magis omnibus una,
 Qua nos vnus amor tandem coniunxit, & idem
 Carcer habet iunctos, atque yltimus ignis habebit;
 Limiades natum amplectens ter brachia circum
 Dat collo, sicque inde refert; hic ne in clyte nate,
 Hic te ego Baptistæ referentem vincla Ioannis
 Conspicio: venias felix, tanti hospitis ipse
 Aduentu, comitesque isti lætamur, & arces
 Exultant, iam nosce tuos, Rinæius ille est,
 Hic Sadamathæus, nostris Brixane periculis
 Accedis, tantæque feres commercia palmæ.

In so- Audijt, atque oculis lachrymas, atq; ore ruborẽ
ciera- Rinæus trahit ingentem, dum carcere, & isto
re ad Dum se humilem, indignũq; loco, mistũq; beatæ
mitti Iesuadum cernit genti, niuæque phalangi.
tur Protinus è superis lapsam penitusque receptam
Pe- Intus alit flammam, pectusque, caputq; decorũ
brus Telluri adfusus, Lysium sic voce precatur.
Rin Magne parens, cui scepra dedit Loiola per vrbes
xans Iapponum, Socijsque probos adiungere, fontes
 Abijcere, in reliquos ne se se aspergere virus
 Incipiat, sanumque pecus contagia lædant.
 Has ego per lachrymas, perq; immortalia magni
 Xaueri te membra rogo, da magne rivali
 Militiæ, adscribique tuis Paciæce maniplis;
 Loiola posco patrem, posco agmina Ieli;
 Non mihi degeneres animi, ne temæ paratas
 In flammæ

In flammis, bellumque ingens me ferre sodalem;
 Quod si tot latis quondam, rebusque secundis
 Addere me socium, tecumque afferre solebas,
 Cur modo me partem in inagnam, sortemque laborum
 Vna ire optantem, lethumque subire volentem
 Despicias? Franciscæ meis precor annue votis;
 Est etiam hic iuuenis lucis contemptor, & omni
 Sanguine qui, læthoque audet mercariæ istum,
 Et nec sic bene credat emi, quo tēdis, Olympū.
 Talia Limiades memorantem, & digna petentē
 Eleuat, amplexuque tenet, numeransque fuorū
 Ordinibus, venias, inquit, fortissime miles,
 Exiguamque manum votis ingentibus imple.
 Non tales, non parui animos, non fortia pedam
 Pectora Rinxi, nostro te nomine signo,
 Iesuadamque sacro, nostrumque insignibus yltro,
 Militiæque addo signis, & fortibus armis.
 Dant circum socij amplexus, lætique sodalem
 Excipiunt, tacitumque agitant sub nocte triumphū.
 At ego nunc quales dura hac in sede labores
 Pertulerim, magnosque adūs, & facta sub auras
 Efferrem, si tanta daret mihi fessus Apollo;
 Singula complecti nequeo; tot fulgurat aëtris
 Hoc cælum, & tantis laudum surgentibus vñdis
 Obruimur, factū ex tantis quodcunq; relinquam
 Maius erit, sed summa legam, calamoque gemeti
 Parcā malla.

Ergo Ximabare crudelis in arce Taqnea

Exercet rabiem inuinctos, atque omne catenis
 Tormentū adhūngit; mīnistras hīnc, inde satellites
 Stat gladijs, furit ore famēs, clamoribus aures

Surdescunt

Pacifi-
 ci, & so-

ciom

facta

in car-

ceris.

Surdescunt, sunt nulla oculis cum nocte quietis
 Inducie, dat strata solum durissima membris,
 Et capiti inclemens dat pulvinaria robur.
 His tamen in pænis virtus pulcherrima vires,
 Occultosque animos haurit, ceu pondere palmæ
 Imposito cū saxa premūt, tunc pulchrior arbos
 Assurgit, ramosque hominum, Diūmq; triūphos
 Ornatura leuat, fructusque, & brachia tollit.
 Quid memorē qua sorte dies, quo ve ordine lunas
 Prætereunt: qua lege solent componere curas:
 Mane oculos cælo affigunt, latèque per horas
 Ante Deum effusi lachrymis, cum supplice quæstu
 Det cælum, faustamque suis vitam hostibus orant,
 Nil graue, nil durum verbis, non probrâ retorquēt
 Opprobrijs, sed mella fluant expressa labellis,
 Os placidum, suaves oculi, blandusque seueræ
 Frontis honos, & verba deum spirantia vanos
 Componunt iuuenes, atque ora procacia frænât.
 Est vna, atque eadem semper seruata, periculis
 Mens, mūdoque animus major; spes fixa, vereri
 Non hominem; non dāna, dei, sed, av (sa, tremēdi,
 Atque poli monitus solum consueta timere.
 Vix requiem tortor fessus dat, cum sua quisque
 Corpora sic flagris cædit, ceu cum hoste proteruo
 Bella gerat, nec saua manus, nec verbera cessât,
 Extremus donec spirans fugit halitus ore,
 Dextris lora cadunt, & sanguine testa tubescunt.
 Præterea afflictis nulla est industria rerum,
 Non lecti, non vlla dapum, non veste tuendi
 Corpora, sola artus crucianda est cura, modosq;
 Mille sibi in pænis mens est commenta laborum.

Vos quoque Francisci plante, vos scruped montis
 O rubri tot saxa pedes, totque aspera dumis
 Confraga, qui quondam fessi superastis? Olympo
 Qui toties gressum, & vestigia tanta sacrastis;
 Vt merito aeripedis vobis fama inclyta cedat
 Palladij, subdatq; ne fuis Cyllenius alas?
 Vos, inquam, has pœnas, atq; hæc inuêta tulistis,
 Et cum tempus erat fessis requiescere, vinciant
 Quando gradus, & tecta vias angusta negabant,
 Durior, & solum ferus in sua damna Pæccus
 Vos nudat, sæuæque niui, cælique rigori
 Exponit, cum brumâ ferox exasperat annum
 Frigoribus; candentque albis tecta arua pruinis.
 His longè grauiora cupit, veniantque minacés
 Suspirat per membra enses, in colla bipennes
 Descendât, in corda hastæ, pectusque catanæ
 Diffindât, sitit vada immergi, atq; ignibus vrsis
 Pro fidei titulis, & libertate suorupi.
 Hoc largo exposcit gemitu, fletusque profunde,
 Sed lachrymis crudescit amor, viresque resubbit
 Sopitas, vitreaæ cœu lymphæ aspergine crescit,
 Attolitque animos, æsusque irascitur ignis.
 Idem omnes simul ardor habet, seluosque furores
 Custodû, viuasque neces, & quidquid acerbû est,
 Exhaustere auidi, & læta sic fronte tulere,
 Aeger vt exultat post longa incendia febris,
 Cum videt impleri vitreis sibi pocula lymphis,
 Atque ori impatiens sitibundò apponere fontes
 Exardet, manibusque tenens se proluit ipsa
 Crytallo, donec flamma est extincta medullis.
 Hæc videt, & miseri frêdent regnator auerit
 Ductorem

Cōpa-
 ratio.

*Amor
Cupido
dineus*

Ductorem inuidtum, formidatamque Barathrō
Oppugnare arcem, noctesque, diesque fatigat,
Ut faciat, Venerem supplex exposcit, Amorem
Ut mittat, certum his telis, dextraque Pacecum
Deuinci, sociosque simul riderē cadentes;
Annuit, & magni charum Ignipotens alūmnam
Accelerat mater, pennasque, & tela ministrat
Ignea, fulgentesque habitus, atque ora decorat.
Protinus in somnis, media sub nocte iacenti
Se Lysio dat cæcus Amor, per tempora myrto
Crintur Paphia, facie lasciuit, & ore
Dulce rubet, blandeque oculos deiectus honestos
Temperat inducto rosei velaminis auro.
Alba cadens humero, multisque incensa pyropis
It vestis, gemmisque linus irrugat Eois,
Flagrantes volitant alæ, niueumque pharetræ
Pendet ebur, fert læua arcus, fert dextra sagittas.
Utque propinquauit, salue dux optime, salue
Limiades, dixit, quid vincula dura? catenas
Quid pateris? lætosque annos sub carcere perdis?
Hæc potius cape dicta memor, nostrisque quiesce
Consilijs, Paphiæque audi præcepta parentis.
Te magnæ tædæ expectant, thalamicque iugales,
Si vanam de corde fidem, Romanaque linquis
Iussa Patris, natam Mondus tibi seruat Helinam,
Quam sibi Egeus ductor, quam Thaca Firandi
Tonus amant, Omuraque petit formosus Afilles;
Namq; oculis Phæbū obscurat, natat ore venustas
Lactea, bella rosas dispergit gratia vultu;
Cæsariemque impexam inter corda aurea pēdet,
Atque oculi, vincitæq; manus, gaudentq; teneri.

Mille

Mille humeris flores, chlamydēq̄ nivalibus aptae
 Auro intertextam, mediumque, imasq̄ per oras
 Se diues latē effundens micat India gemmis,
 Insuper, & generis decus immortalē, vetustos,
 Iactat auos, proxuosq̄ ducū de sanguine cretos,
 Atq̄ Bonū, atq̄ Anidā, primaq̄ ab origine regū
 Innumeram sobolem, si vera est fama, recenset.
 Da victas Franciscē manus, hac arte potenti
 Perdidit inuictos Sanson de vertice crines.

Quique tuum Goliathe manu truncaſſe ſuperbie
 Grande caput, telo hoc cecidit, noſtraq̄ pharetra
 Vicinus Alcidem, quem non Iunonius anguis,
 Quem non mille fere, terni Geryonis arma,
 Antæusque ferox, non ſaxa immania Caci,
 Non caſus domuere alij, non flamma Chimæra,
 His periit flammis; telo hoc, atque arte ſubgi
 Ipſe hominesq̄, Deosq̄, feras, & marmora, viacā
 Te quoque, & inuictō non ſic pugnabis Amore.

Has poſtquam reſidēs Pacieci in pectore caſto

Acceptit voces, indignūmque auribus hauſit

Mundities, cygnis, atque ipſis purior aſtris,

Exiit, & turpem verbis caſtigat Amorem,

Sæue Amor, & ſemper vanis Arge impie rebus

Cæce Deo, & ſacris talparum maxime iuſſis;

Proſice tela manu, penasque, atq̄ ora venuſta;

Quæ mentiris adhuc, iam iam deponē, Barathro

Te genitore ſatum, natumque a nocte profunda

Novimus, hos habitus, mentitosq̄ exue vultus.

Non pudet effretumque ſenem, viresque labore

Exhaustum, iuuenum obſcænis inuadere curis?

Quem non florentis primæus corporis ardor,

*Caſti-
 tas re-
 tundit
 Amo-
 rem
 pidine
 1110.*

Nulla Vè nus, nullique thori flexere iuuentæ;
 Hunc, quando iam sanguis hebet, nimioq' rigore
 Membra iacēt, frigentq' effata in corpore vires,
 His curis commune malum præueterere tentas?
 Dumque times vigilam, sōno timidissime pressū
 Aggrederis? sic parua cohors Pvgmæa laceffit
 Sopitum Alcidem; sed non tibi Cypria lætos
 Cantabit reditus, victoque ex heste triumphos,
 Cum dormit Lysius, vigilat: mens cādida nunquā
 Est oblita sui: nunquam generosa niualis
 Castra pudicitia somnum agnouere: Pæceus
 Est somno maier, medioque sopore triumphat.
 Hæc ubi Mundities diuino ex ore resoluit,
 Lemiadæ albentes dat circum tempora flores,
 Atque super stratam manibus dat lilia plenis,
 Insternitque domum castique in corda Pæcei
 Labitur, atque sinns inter se Diua recondit.

Ast Amor in socios dextra indignante sagittas
 Conuertit, speratque sibi meliora supremo
 Incurfu, furit ille atrox, atque improbus ira
 Virtutum radios vitiorum inuoluere fumo,
 Atque auro sordes miscere, lutumque præina
 Intentat, castique animis immaniter instat.
 Illi autem contra plures in prælia vires,
 Maioresque animos, inuictaque pectora casti
 Sufficiant, turpique ferunt certamine palmas.
 Cæcus ut incassum vidit celsisse laborem,
 Utque remitti arcus sensit, penitusque sagittas
 Extingui, & viduam vix iam superesse pharetrā,
 Confugit ad plumas, pennata volamina pandit,
 Perque arcem victus, tectumq' per omne sonoro
 Cum

Cum strepitu reuolat, latebroſaq. limina Auerni
 Aduolat infrendens, ceu cū iam luce propinqua
 Triftis ad obſcuras fugiens it noctua ſedes.

*Cōpa-
ratio*

Illum vbi non palma inſignē, nō fronde decorū
 Laurigera, ſpolium non victo ex hoſte trahentē,
 Sed fluxum, fractumque arcū, pharetrāq. ſagittis
 Exhaustam vidit mater, lachrymantiaque ora,
 Victus ait, ni fallor, ades mi nate Cupido,
 Cede feris, lachrymasque puer depone, Cythèra
 Nunquam ego, non myrti lucos, Cyprū veſubibo,
 Hos mihi ni ſoluat caſus, & facta Pacecus;
 Ite ſenes, duri chalybes, & neſcij amorum.
 Dixit, & exacti natum in fortuna belli
 Narrantē auſcultat; lachrymasq. abſtergit ocellis.

Hęc dum victores diuino Marte gerebant,

Egregij ſenſim tenebroſo in carcere mores,

Atque animi patuere faces, & neſcius vmbrae
 Effulſit virtutis honos, rigor omnis, & omnes
 Conceſſere minæ, ſtudia in contraria vertit
 Se carcer, vigilesque animos poſuere feroces.

Iamq. Taquea minax, Niemon, Sezenus, Amatō,

Atque Siphon, toruusque Ollon, & ſæuus Iemon

Elle pares ſuperis memorant, quos ante rebelles

Xogunō, infidoſque deis, & monſtra vocabant

Eumenidum partu Barathri formata reſeſſu.

Non dictis parere negant, ſtant nutibus omnes

Propenſi, imperioque agiles, nec dona, nec vllū

Prætereunt genus officij, releuare dolentes,

Quo poſſint, triſtemque viris lenire laborem.

Sic homines mutare valent, ſic flectere ſenſus

Humanos exempla ſolent Circea, rigentes

Non rupes, aut saxa cauant tam molliter vnda,
 Non chalybem indomitū duris fornacibus ignes
 Acrius expugnant, rigidum non viribus ullis
 Fortius hircini superant adamanta cruores,
 Non adeo in tenues electrum regnat aristas,
 Attrahit aut ferri pondus magnetica virtus;
 Imperiosa mouent animos plus facta: profundi
 Cede maris numen mulcens Delphinas Arion,
 Vocalesque abrumpe fides, tuque abijce plectrū
 Thebarum decus Amphion, ad mœnia cantu
 Saxa licet, scopulosque feras è monte reuulsos;
 Cede Orpheu, cithara quanuis te fama leones
 Indomitos domuisse ferat, cantuque canoro
 Extraxisse Erebi miserando è carcere manes;
 Namque operi vox maior inest, & longius ille
 Auditur sonus, hunc rupes, arbusta, feræque
 Nouere, huic Barathri informes patuere recessus,
 Vos ego, vos testor Rhodopœa è tigride natos,
 Vile satellitium, iræque, rabiesque Taqueæ,
 Vosque alij excubiæ, vos saxa immania, rupes,
 Non homines, vestrumq; manus, atq; effera testar
 Facta, reluctantesque olim sub corde furores.
 At nunc iam molles animos, & cerea corda
 Induti, Lysiumque senem, sociosque catena
 Pro veteri, proque ære graui religastis amore
 AËterno, & triplici viaxit Concordia nexu.

Hæc videt, & vigilum miratus facta Pæceus,
 Iamq; alios animos, mutataq; pectora cernēs,
 Vnà omnes vocat ad se se, dehinc talia fatur.
 Obsequio o socij vestro persoluerè grates
 Non opis est nostræ, quibus hac æde òniū egenis
 Solum

Solum pœnarum, & dites licet esse laborum.
 Gemma tamen fidei nobis manet vna: valore
 Attalicas quæ vincit opes, Cræsi que potentis
 Diuitias, damus hanc grati, ne temnite puris
 Accipere illam animis, consortia nulla Fotoquæ
 Hæc patitur, totūque animū sola occupat, omnes
 Illa domos, mentisque aras Diua inclyta poscit.
 Ergo loco cedant simulachra, è pectore Xaqua
 Exeat, atque Amidā saxi date, mergite in vndis;
 Vel mihi, si placeat, ferte hos, vt cæde futura
 Ipse rogo socios addam, nam gratior illa,
 Quæ dabit in cineres scelerata hæc mōstra, pyrarū est;
 His tædis ardere iuuat, concedat in ignes
 Fotoquum vesana cohors, qui fumea vobis
 Nubila, feruentique oleo spumantia seruant
 Tārtara, & æternos obscura in nocte caminos.
 Fessa iugum colla excutiant, Christumque Parēti
 AEquæum, sobolemque Dei, terræque iacentis
 Authorem, & clarum stellarum agnoscite regem.
 Qui genus humanum primæui labe parentis
 Infectum, patriamque ferens ab origine culpam
 Abluit, & crimen indigna morte redemit.
 Cui non tantum aræ, non aurea templa, nec vlla
 Thura placēt, homines quantū placere redēpti,
 Hos poscit, manuumq; animas, opera alta suarū.
 Huius ad imperium, solaque in voce Barathi
 Terga acies vertūt, iterumque it vita per artus
 Exanimés, morbi aufugiant, dat lingula voces
 Infantum, claudi imbelles vestigia firmant,
 Atque faces extinctæ oculos, auresque reuisit
 Auditus, magnasque implent miracula terras;

Magna quidē hæc, vigiles, vobis sed facta superflue
 Nota magis, quæque ipsi oculis læpone sub ipso
 Vidistis, moueant animos, mentemque iacentem
 Attollant, magnum iam nunc vulgata per orbem
 Mille alis, famæque oculis exempla, cruores
 Cum gens vestra suos, claraque in cæde superbas
 Projecere animas? hæc vos precor ora, figuras
 Has Diuum aspiciat, & medio sub corde locate.
 Dixerat, & geminas aperit de veste tabellas,
 Ingenium, pictoris honos, queis edere Zeuxis,
 Parrhasi, que manus possenti harum vna virorū,
 Altera femineas miro dabat ordine formas,

*Leo ig-
ne cre-
ma. us*

Prima Arimanensē flamma splēdente Leonem
 Ardentē o-tētat, turbæ hinc, atq̄ inde satelles,
 Incumbunt plures operi, trahit ille recuruus
 Ligna humeris, alit iste rogos, hic follibus auras
 Excitat, obscuro cælo furit igneus ardor,
 It fumus, viæque volant super astra fauillæ.

*Ioachi-
mus
Cruci
fixus,*

En ligno parte, aduersa Ioachimus ab alto
 Dependet, cæsumque latus demonstrat hiatus
 Intormi, & medijs hærens rubet officious hasta
 Hos inter primo similis, non crimine, Adamo,

*Ada-
mus de
colla-
tus.*

Pronas Adamus adest, cui iam, iam ferrea collo
 Imminet, inque iētās districta catanna minatur.
 Has ceræ effigies dat prima tabella, secunda
 Tres aperit, talique oculis sub imagine Diuas
 Obiecit, & tanta radiorum læce coruscas,
 Dardanus vt Pastor, certum non proferat vlli
 Iudiciam, & dubio mancant sub iudice lites.

*Mag-
dalis
virgo.*

Prima inter flammæ, flammæ formosa nitores
 Magdalis obscurat; talis nitet ore venustas,

Tale

Tale caput, crinesque aurum succēdit honestos; *igne as-*
 Illa, velut teneros legeret per gramina flores, *sa, ē*
 Accipere ignitas, capitique imponere prunas *prunis*
 Ausa manu, fertum intexit, Flōra ignea, vernat *coronā*
 Igne caput, gemmisque simul; nā fronte decora *texit.*
 Est rogos ipse rogi, est cārbo carbunculus, omnē
 Chrysolithum, & rubros superans ardore pyropos.
 Proxima se se Agnes flagranti in veste ferebat, *Agnes*
 Ingentem complexa crucem, quantūq̄ venustā *Cruci*
 Tyndarida aspectu, tantum simulabat ouante m *affixa*
 Signo Helenam, ē Solymis referētē signa salutis.
 Vltima picturæ Maxencia vincit honores,
 Exhaustiq̄ue artem; ceruix violata recumbit *Ma-*
 Ense sub infando, veros imitata cruores *xen-*
 Gutta rubet, niueosque humeros perfusa decorat. *cia in*
 Ore rosæ pallent, marcescunt lilia vultu, *gala-*
 Fæminæ cecidere manus, fugit halitus ore, *ta.*
 Instar & occidui moriuntur lumina solis.
 Ignescit, flauosque manu prensante capillos
 Stat miles, viuantque minæ, gladiusque timetur;
 Rarū opus, egregiæ magnus, mihi crede, Timātes
 Ipse suæ occasus absconderet Iphigeniæ,
 Quodque patri velum iniecit, superadderet ōni
 Picturæ, si clara tuam Maxencia nosset
 Effigiem, & quales fers ipsa in morte colōres.

Aspectu hoc vigiles pictis hæserē tabellis,

Nec vidisse satis, nec mentem explere tuendo

Quisque sui est compos, vestrū tūc Lysius heros

Nostis, ait, vultus? sunt notā hæc ora? vigorem

Iapponum spirant tabulæ, stat viuida vultu

Forma suo, tales edit Iapponia natos?

Hic ne leo est? est ne illa Agnes? sit Magdalis ista
 Testantur flammæ, quæ tempora læta coronant?
 Vos ergo effigies moueant; vos sanguinis huius
 Molliat aspectus; flectant hæc saxea corda
 Mille aliæ lapponum acies, hominesque, puellæq.
 Et pueri, imbellesque senes, tot dira ferentes
 Exilia, & Christi toties pro numine passi

*Cōuer-
 titur
 nus ex
 carce-
 ris cus-
 todibus.*

Verbera, tela, cruces, incendia, vinclo, catannas:
 Dicentem Iuuenis (tacito quis pectore amorē
 abscondat, seruetque sinu quibus ardeat ignes?)
 Excipit, & lachrymans sic vocibus interrumpit.
 Hæc satis o genitor, sequimur quocunque vocabis;
 Seu tu vir, seu numen eris, corda impia tandem
 Vicisti; sub nocte meæ te dulce carinæ
 Ostendit deus ipse astrum, quod victa procellis
 Aspiceret, facilisque daret velamina retro.
 Vicisti Franciscæ, tuis quis vocibus aures
 Deneget, ætherejs iam me regnator ab astris
 Conspexit, superique vocant: è faucibus Orci
 En redeo, & cæli videor conscendere in arcem;
 Ite procul patriæ leges, procul ite Fotoques,
 Quam nunc præteriti tædet? quam pænitet actæ
 Me vitæ, quos Xaqua tibi male soluimus, annos
 Perdidimus; libet hæc animâ quoque perdere: talē
 A nobis Cæli o numen procul abijce mentem?
 Nil Daurum, Bonzosque, nihil mandata tyranni
 Xoguni, nil Monde tuos insane furores
 Horresco, venio in pænas, & sæua paratus
 Funera, supremaque Dei pro lege caminos
 Passurus, non vlla dabo vestigia retro.
 Tu potius, tu magne parens, si tanta mereri

Fas mihi, da sacros latices, mentique lauacrum
 Diuinum, & tantas scelerum pius abluere sordes.
 Hanc vocem Paciecus ouans, lætusque Ioānes
 Exceperunt animis, Rinxæusque audiit heros,
 Et Sadamathæus senior, nec tardior annis,
 It properans, fontemque trahit, sacrosq; paratus,
 Atque salem, atque olei flauentia munera sacri
 Accelerat; lymphas signauit ritè Pacecus,
 Lustrauitque virum, & dixit solemnia verba.
 Fit plausus, cunctique Deo pro munere lætas
 Persolūt lachrymas, iuuenēq; hinc, inde benigno
 Amplexu excipiunt, fertisque recentibus ornāt.
 Expugnant animum voces; in corda Pacecus
 Vox tua, mortalesque aures, & pectora magnū
 Imperium exercet, felix hortatibus; ergo
 Prende alios, atque ore sacras effunde catenas,
 Herculis vt fileat vocales Gallia nexus,
 Mille hominum turmas, & corda aurita trahētes.
 Tuque etiam o felix, si quid mea pleetra, fidesque
 Adspirant vitæ, frænantque obliuia: felix
 Ante alios iuuenis, cuius non appuht aures
 Nomen adhuc nostras, restant pro nomine facta.
 Si titulos tamen ipse tibi, nomenque dedissem
 Dignum actis, animisque tuis, & fonte sacrato,
 Te meliore nouum Narcissum sorte vocarem;
 Namque suis mortem quōdā Narcissus in vndis,
 Tu vitam hausisti, Sicque isto è fonte venustus
 Surgis, & hæc tantos præstat tibi lymphæ nitores,
 Narcissum vt pigeat, te si modo cerneret, oris
 Antiqui, & vanos formæ contemnat honores.
 Flos esto, viridesque inter Narcisse colores

Tolle

Tolle caput roseum, folijsque inscribe Pacëcum,
Fundentem sacras teneris radicibus vndas.

Has modo Narcissus cæli super æthera frondes
Explicat, & sacro nimium sub fonte virefcit,
Flos superum, Lyfioque decus, certumque futurū.
Idem alios subijisset amor, similisque voluptas
Attraheret vigiles cunctos, & corda moueret,
Tuque Taquea manus, & tu Sezene dedisses,
Nec solus Narcisse fores; sed in astra volantem
Vos tandem o remoræ nauem, vos vela dolosæ
Sirenes, cursumque viris tardastis inanes
Diuitiæ, mortisque metus, & lucis amores?
Proh superū, Rectorq' hominū? quā cæca volutas
Consilia? & casus quanta in caligine voluis?
Tu quondam, abiectis fratrum præstantibus, vnum
E baculo ad sceptrum, tenuique è vellere ad ostrū
Regale assumis Dauidem, licet ille minores,
Ore animos, & nullum ostentet corpore robur.
Tuque etiam è geminis materno è viscere Iacob
Eligis, at frater tenebris demittitur Orbi
E saū, virtute potens, & grandior æuo;
Sic modo Narcissum trahis in tua vota, volentē
Accipis, ast alios longè post terga relinquis,
Seruitium sceleri, spoliūque immane Barathri.
Heu metus? heu male suada animis vecordia? pulchrū
Nil vnquam, nil grande tibi, vel nomine dignū
Actum olim? tu forte soles formidine pectus
Vertere, & in timidos lepores transferre leones.
Sic custodum animos, plantasq' in dura timoris
Vincla ferens, gressum vltterius proferre vetasti
Ad Cælum, inque Erebum ventos, & vela dedisti,
Quam

Quam modo contemnaūt animi nouisse salutem
 Quam vellēt quantū facta hæc ignaua dolebūt,
 Cum fera supremum capiti Pro serpina crinem
 Auferet, atque lacus, & Tartara nigra subibat.

FINIS

LIBRI QUINTI

LIBRI SEXTI

ARGVMENTVM.

FAMA Mundum facit certiozem de rebus,
 quæ in arce agebantur. Ille consanguineum
Densamonum Christianis infestissimum mit-
 tit, ut custodes puniat, arci deinceps imperet,
 deuinctos male vexet. obtemperat *Densamo-*
nus, & iussa crudelissime exequitur, sed tan-
 dem magni *Pacici*, & sociorum exemplis
edomitus, ad Christum conuertitur.

LIBER

Def-
criptio
Fama

NCELADI interea soror impo-
tuna reliquens
Cocytis sedem infandam, super
ætheris auras
Centum oculis, centumque alis
instructa, subibat;

Illam turba nocens, dextrâ, læuaque frequentes
Obscuri in nebulis, variaque in veste sequuntur
Rumores, circumque flunt Mendacia pennis;
Hæc faciem aspectu fædam, visusque retortos;
Dentata: que acies, & linguæ fulmina multo
Crine tegunt, iactoque super velaminis auro,
Occultant natale malum, latèq; nitentes
Expandunt alas, fictisque coloribus errant.

Cõpa-
ratio.

Ceu Barathro obscuro veniēs metuenda Celæno
Nocturnas inter volucres, strepitumque sonantē
Horrendūm crocitat, rostroque immanis adanco
Cuncta ferit, raptatque solo, pulcherrima quæque
Vnguibus immundis, contactuq; improba fædās.
Haud aliter currit, magnisque volatibus arces
Fama subit, latèque sonos, atque auribus haulit
Lætitiam, comitesque videns, & facta Pæccī,
Continuò insperis implet rumoribus urbem;
Parua foro reptat, celeres quatit inde volatus,
Se tollit, perque alta volat pallatia, Mondumque
Aggreditur dictis tecto interiore sedentem.

Monde quid aurati latè teris ocia testis
Immemor officij rebus iam prospice, & omnē
Conspice delusam Francisci vocibus arcem.
Omne satellitium diuorum pectore le sum
Accepisse hostem, vinctos dominarier arce

In tota, semperque nouos augere sodales,
 Multaque præterea, quæ non vacat addere, gressû
 Ni properes, te dira hominum, teque aspera diuû
 Fata manent, conscende arces, interfice cunctos,
 Surge celer, properaques quies proh dira? nouerca
 Prima operû, & remora egregijs vecordia factis.

Ille ubi penniferum monstrû, toruosq. volucrê
 Intorquentem oculos, centûq. per ora sonatê
 Conspexit, caperet ne fugam, veniam ve loquêtê
 Posceret addubitans, tandem sic ore gelato,
 Atq. tremês, tu quidquid eris, Dea sæua, precatur,
 Esto fauens, nostrisque veni iam prospera rebus;
 Accipio tua iussa libens, mandata faceffam,
 Non vnquam officij oblitum me Diua fatebor.
 O Lusi caput in sanum? quas improbe pœnas,
 Quas nobis Paciece dabis? compescere vanum
 Nô possût hunc vincla senem? mihi perfidus iras,
 Et rabiem, quæ nostra ardêt modo pectora, solues.
 Ni faciam, me me ante annos, & fata repentê
 Te Celina ferant, nati crudelibus vmbriis
 Occumbât, nostræque cadant ante ora puellæ.

Fama ubi sic Mondum flammato corde furêtê,
 Incensûque odijs, atque omnia sæua minâtê
 Aspexit, Barathri fauces horrenda petiuit.
 Ast ille in frendens cognato ê sanguine cretum
 Denfamonom accersit, iubet ire, vt carcere toto
 Sæuiat, insanos vigiles detrudat, & armet
 Ipse alios, acieque aditus, atque atria firmet;
 Ante omnes ferroque grauet, pœnisque Pacecum
 Custodum euertentem animos, Christoq. trahêtê
 Vexet in expletum, reliquosque deinde sodales

Confici. t

Conficiat, sic velle homines, sic poscere diuós.

Sæuus vbi irati mandata in fensa recepit

Densamonus, furiasque ducis, festinus ad arcē

Contendit, Pænumque gerens sub corde leonē,

Ingreditur; tremuere fores, visoque tyranno

Cuncti adsunt trepidi, nimiusq; per ora, per artus

It pauor, exanimisque silent; ceu forte columbis

In caua testâ ferox, falcatisque vnguibus intret

Accipiter, teneatque fores, glomerantur, & ipsū

Attonitæ cernunt hostem, expectantque feroci

Quam primūm rostro sacrat, quā destinat vnguī;

Sic cuncti circum auscultant; ferus ille tremēdū

In tonat, excubijsque ferox hac voce minatur.

Hæc ne viri imbelles, muliebria pectora, Mondus

Cum vobis seruare arcem, gentemque rebellem

Commisit, mandata dedit? sic iussit iniquos

Tot scelerum authores vexari? hos reddere cultus

Annuat, an miseros extrema sorte per omne

Supplicium, ac pænas torqueri? Eheu quibus ille

Curam arcis, quibus has clauces cōmisit? aniles

Sic vos fabellæ: sic vos deliria? vanis

Sic vos ille senex potuit deludere verbis?

Terrarum vt pestē hâc, Europæ, Asiæq; remōtis

Finibus expulsam, & toto sub sole vagantem,

Delapsam è cælo gentem, Diuisque putetis

Aequalem, & rosea superiorum in sede locandâ?

Vtque meos odisse Deos, & sacra parentum

Iam placeat: cecidisse alios infide Taquea

Haud miror, te vnum certè, canosque, tuumque

Consilium, non victum vnquâ, lapsū ve putarēs;

Hinc procul o miseri? longe hinc discedite, fidos

Sufficiam,

*Copa
ratio.*

Sufficiam, vigil ipse fores, & limina custos
 Defendam, vanumq; senem, sceleruq; magistrū
 Pro meritis flagro accipiam, crebroq; retundam
 Fuste latus, ni sacra Deūm præcepta capessat.
 Huc ades o caput insanum? sic vane catenis
 Oppressus, senioque iacens, & morte propinqua,
 Dementare animos, hominumq; inuerrere sensus
 Persistis, vetitamque audes exponere legem?
 Ad sū Amidæ, & Xaquæ, Camiūq; acerrimus ultor,
 Iam sapiens, serosque ori dabis improbe frænos.
 Vos quoque dementes animæ, vos hospitis huius
 O socij, quæ sæua mihi, quæ digna luetis
 Supplicia? o quales miserorum è corpore pænas?
 Quas cædes? quâtosq; metus hæc dextera poscet?
 Sic reboat, piceoque faces iaculatur ab ore.
 Non secus ignitum magnam cum fulmen in arcē
 Irruit, igne oculos, tonitru diuerberat aures,
 Atque homines visu exanimat, vicina ruina
 Tecta timent, plateis consistit turba fragore
 Territa, perque forum gens demirata tumultus,
 Aut videt, aut vidisse putat de culmine summo
 Ire arcem, & muros, imaque ab sede reuolui.
 Iamque diu insano conceptos corde furores
 Densamonus, cunctasque ferox effuderat iras
 Ignati in gentem, sceleramque exhauserat artes,
 Cum sacra Lyfiadæ, sociorumque acta per ipsos
 Intromissa oculos penetrant in corda, sinusque
 Pectoris euoluunt, versantque hinc, inde rigētē
 Duritiem, scopulosque animi perfringere cētāt.
 Ac veluti ingentem terris, cæloque minantem,
 Cum rupem ferro accisam deuoluere tentat

Cōpā
 r. a. 100

Cōpā
 Turba r. a. 100

Turba fræquês, feriensq' super stat malleus icu.
 Nec tacet, extremum donec tremefacta superbū
 Voluitur in caput, & terris prostrata recumbit.
 Haud minus effracta tandem ceruice superbe
 Iesuadam te exempla trahūt, voluuntque ruētē
 Desamone ad terram, cecidit Marpesia cautes,
 Ingemuitque, deditque manus, tandēq' iacentis
 Francisci ad plantas, pronusque in pectora totā
 Flet noctem, monitisque aures diuina docentis
 Tradidit, atque animi latē commisit habenas.
 Nil cælo inuictum est: rabidi cecidere Nerones,
 Si blandum aspirent Superi.

Illū ubi submittētem iras, terraque iacentem,
 Et scelerata pijs mundatē fletibus ora,

Conspexit, dextram adiungens Limeius heros
 Alleuat, & festis surgentem amplectitur vlnis,
 Inde hilaris, letoque rigans pia lumina fletu,
 Salue, ait, o cæli decus ingens? carceris huius
 Qui muros, arcemque tuo sub numine seruas,
 Algerum formose comes? tu viribus, ala
 Tu melior cunctis, Arcel viue inclyte, custos
 Vire huius, Geniusque loci, dux optime, cuius
 Sub dextra haud vnquā magnū cecidisse pigebit
 Narcissum, victusque iacet teterimus olim
 Desamonus, tu Diue tuum ne desere, at illum,
 Quo pede capisti, gradientem impelle, meisque
 Da pondus, flammæque tuas, & lumina verbis,
 Ardeat vt tandem nostro subcensus ab igne
 Desamonus, firmoque fidē sub pectore seruet.

Tu quoque lapponum salæ lux vnica, & illis
 Desamone egregiū columēque, decusq' futurū

*Allo-
 quitur
 Ange-
 lū car-
 ceris
 Custo-
 dem.*

Sis felix, salueque iterum vir maxime, cuius
 Sēper honos, animusq̄ ardens. & lumina mentis
 Promisere mihi (nec me spes ista fefellit)
 Te Caminum infandos ritus, vanasque Fotoquum
 Deserturum aras, cælestem vt pectore legem
 Acciperes, superumque ires in regna beatus.
 Sic fore sperabant focij, sic ipse futurum
 Mecum animo rebar, diuo: que in vota vocabam;
 Profecere precesque meæ, comitantq̄ meorum
 Tot lachrymæ, venias felix, nec longiùs vltra
 Jam tempus differre para, da vocibus aurem
 Intentam, referam paucis, christumque parenti
 A Eterno æqualem factis, & sede docebo.

Sic memorat, Christũq̄ refert ab origine, magnũ
 Vt quondam ætherejs descendit Numen ab astris
 Virgineum in gremium, nullo de semine corpus
 Vt traheret, tenerosque Deo superadderet artus.
 Vt stabulũ, informẽq̄ casã, & mala frígora primæ
 Noctis, & horrendos brumæ intractabilis imbres
 Pertulerit, primisque pati consueuerit annis.
 Quis oculis pecudum vigiles, Regesque bearit
 A Ethiopas, natusque dies non amplius octo
 Prodigus imbuerit cultros, cunasque cruore.
 Vtque aris S olymæ se se magna hostia patri
 Turturibus geminis, argentatisque columbis
 Obtulerit, Phariasque ierit tener exul in oras.
 Vt puer, & medios adolescens integer annos
 Matris ad imperium transmisserit, vtque iuuentæ
 Triginta magnos reuolutis mensibus orbes
 Implerit, patriosque lares, atque ora parentum
 Liquerit, & nemorum deserta habitauerit antra;

*Christi D.
 vita.*

Ore famem, Barathrique hostes expertus iniquos;
 Utque Palestinas ierit peregrinus in vrbes,
 Et factis, & voce tonans, cælestia turbas
 Iura docens, claudisque pedes, & lumina cæcis
 Reddiderit, tactuque animos, atq' ægra lenarit
 Corpora, deerrantemq' humeris aduexerit agnã.
 Utque trium annorum exacto per taha cursu,
 Bissenosque addens socios, ac proditus vni,
 Post ignominias, & verbera mille, nefanda
 Magnanimus tulerit tormenta, crucemq', necēq',
 Et tandem letho major, rediuius in auras
 Fulserit, ac multo conscenderit astra paratu.
 Tandē addit Paciecus; ouans Deus iste per æthrã
 Sicut iter quondam arripuit regnator, & ampla
 Maiestate potens, sceptrum, & diadema cornuscãs,
 Sic veniet, post emeriti voluentia mundi
 Sæcula, & elata iudex in nube sedebit;
 Tunc genus humanum, spoliata sede sepulchri,
 Corpore in átiquo, atq' animis in mēbra reductis,
 Horrenda exitum voce, & clangore tubarum
 Iudicis ad solium stabit, cum rege superbo
 Vulgus inops, mistique duces cum milite, nullū
 Tunc generis discrimen erit, nil purpura, mitra
 Nil profant; iudex sublimi ad sede nocentes
 Damnabit, cogetque atos descendere in ignes,
 Tartareasque domos, superest vbi dentibus ingēs
 Stridor, inexhaustique manent in sæcula fletus.
 Ast alios, quos sacra fides, quosque ætheris alti
 Relligio, quos fidus amor, quos pectoris ornat
 Mundities, secum excipiet in regna, potitos
 Egregiæ mortis pretio, & sine fine be: ros.

Di. erat,

Dixerat, at mira stupefactus imagine rerum,
 Talia Denfamonus reddit responsa docenti;
 Magna equidem Paciece refers, estq. ònibus vna
 Danda fides, distorquet adhuc tamè vnica nostrū
 Cura animum, dubiamque trahit res ardaa mētē;
 Ecquid ego exanimis credam sine lumine vitæ,
 Depastosque feris, seuisque volucris artus,
 Quos flamma in cineres egit, quos vnda marinis
 Apposuit monstris, quos terra effossa sepulchris
 Dat vermi pasto, putrefacta nec ossa relinquit,
 Hos ne, inquā, formā antiquam, primūq. vigorē
 Indutos, animas in se se accersere inanes
 Posse iterum? totque vltra annos, & sæcla putabo
 Ex letho ad nitidas reuocandos luminis auras?
 Mens hæret, sensusque aliam post vltima vitam
 Fata negant; vanis memoras insomnia verbis
 O genitor? an vera canens mihi fida resoluis?
 Hæc vbi, sic grauiter Limeius addidit ore.

Abscedant dux magne tuo de pectore curæ
 Degeneres, similesq. animo deponere timores,
 Heu genus humanū? misero quid cādida virtus,
 Quid ve pij mores, atque expers criminæ vita
 Prodesse homini? pecorum si more iaceret,
 A Eternosque obitus, oblitaque fata subiret?
 Ecquid diua ferox nostrum Libitina recisum
 Si corpus, vitæque simul melioris eodem
 Spem tumulo inferret? nobis felicius ipsam
 Saxum esset, ferrumque, illis nam terminus æui
 Longior, infractæ vires, & aeneæ membra.
 Infelix Paciece fores, infausta fuissent
 Membra, manusque istæ, post vincula dura catenæ

Disp
 tar de
 futu
 ra re
 surrec
 tione

Postque tot exhaustos terraque, marique labores,
 Post cinerem extremū, post tanta incēdia in æuū
 Præmia si misero superessent nulla Paceco.
 Non ita, non socij æternū moriemur: in istos
 Arentes artus, atque ossa perusta redibit
 Spiritus, æternamque dabit per sæcula vitam.
 Non ne maris postquam Luna exequiale feretrū
 Dat Phæbo, & fratri nocturno rore parentat,
 Fulchrior ille redit, victorque è funere surgit,
 Perque polos iterum, perque aurea signa rubescit?
 Vosque etiam edoctæ toties renouare iuuentam
 Vos auim reginæ & aquilæ: tuque aurea phœnix,
 Naturæ immortale decus, volucrisque fidelem
 Post flammā, & vitæ sæcunda incendia pulchrū
 Flaua caput, nitidis assueta resurgere pennis?
 Vos fidei documentum ingens, postq̄ vltima fata
 Possē Deum humanum resolutō è puluere corpus
 Condere, & has animas reuocare in mēbra docetis,
 Hoc etiam tu terra parens mirata fateris,
 Cum glacialis hiems, niueo ceu præfica amictu,
 Te senio extinctos artus, & membra trahentem
 Componit tumulo, & pluuijs lachrymātibus effert;
 Namque rubescenteis anno redeunte corollas,
 Atque nouas induta comas, per rura, per hortos,
 Perque nemus multis variata coloribus exis,
 Flore genas, pomisq̄ manus, humerosq̄ racemis
 Ornaris, victoque venis rediuiua sepulchro.
 Hæc ergo humanis maiori fænore membris,
 Hæc hominū tādē speranda est forma sepultis
 Corporibus; reuocante Deo, placata reponet
 Flamma suos, dabit vnda suos, tellusque remittet
 Quotquot

Quotquot habet, venient, queis viscera lata ferarū
 Dant tumulum, viuēt equidē Dēfamone, viuent.
 Atq' arcus Mors cæca vltra, nigramque pharetrā
 Franget, & abiectis aget ocia longa sagittis.

Hæc vbi Lysides cunctis mirantibus edit,

Densamonus sacro tandem certamine victus,
 Dat geminas cum corde manus, magniq' Tonātis
 Accipit insolitos ritus, nec iussa seuera,
 Nec leges, nec fræna pati desueta recusat.
 Stat constans, restique tenax, generosus ab isto
 Non ille incepto lachrymis, non destitit vilo
 Coniugis, aut charo natorum euictus amore.
 Non Cōsanguinei Mundi inclementia, legis
 Non Xogunæ minit ata incendia, honores
 Non illum, non gentis opes, non munera lucis
 Perdendæ tenuere: horum contemptor, avarus
 Solum animi, solumque Dei seruator, & æqui,
 Seque indè admirans, sua nec iam noscere facta,
 Hæc secum: lux clara polo quæ tanta repente
 Effullit? quis carcer habet? quæ terra? quis orbis
 Me capit? aut vbi sum? hic est, hic est ille Fetequū
 Assertor? Christique gregis lupus acer: abiui
 Ex me, nec veterem licet agnouisse figuram.
 Fortior ergo age, abi nunc, cassem, & retia tende
 Ipse alijs ductor, ride generose priores
 Nunc vigiles, illumque senem, deliria, aniles
 Fabellas nunc sperne: Deo alternante, Libyssi
 In teneros agnos se mutauere leones.
 Tuque age laurigeros de me Paciece triumphos,
 Meque tuis nūmera palmis, tibi mentis habenas
 Committo, cordisque sinus, ad sydera gressus

Tu rege, tu melior, iubeas quocunque sequemur,
 Hic coniux tunc forte aderat Cismena Taqueæ
 Grandis anus, tuleratque dapes studiosa marito;
 Hæc Amidæ deuota aris, hæc prima Fotoquum
 Nympha, potēs rugarū, oculisq; atq; ore retorto,
 Hanc Xaquæ dare thura igni, affuetamq; Varelas
 Verrere, & hic natā olim, atq; hic senuisse ferebāt,
 Illa ubi Denfamoni casus, vocesque recepit,
 Irruit, ac tali castigat voce Taqueam.

Quis te præcipitat coniux miserande? quis istas
 In furias agitatus deus? heu cerne improbe quales
 In pœnas, mortemque ibis, si talia Mundus
 Agnoscat? nihil est gladios patiamur, & ignes;
 Carceris ah Custos? potius populator, & ingens
 Cunctorum euersor, scelus hoc permittis, & ista
 Relligio est diuū? mediaque in voce canistrum,
 Exigua:que dapes, paruum & mantile relinquens,
 Egreditur, linquens arcem, petit aurea Mondi
 Limina, & admissa tecto interiore venustam
 Celinam famulas inter, calathosque Mineræ
 Alloquitur, strato in magno, spondaque sedentē,
 Heu pia tu vestes aræ, ornamentaque Diuis
 Cum famulis pretiosa paras, in carcere sæuus.
 Denfamonus tenuit Camios, clarosq; Fotoques,
 Lyfiadum legem insanam, documentaq; pronus
 Accipit, & Christi confessus numen adorat.
 Hæc tibi fida meus iussit narrare maritus,
 Tuque viro Celina tuo dabis omnia Mondo,
 Vt sciat, impediaturque dolos, & criminis vnum
 Arce sub infanda, solum superesse Taqueam
 Infontem agnoscat; palmis, & pectore supplex
 Quem

Quem nunc, te Celina precor, tuq' optima Mōdū
 Posce, illa eripiat, tandemque expellat ab arce,
 Ante illum, quam vana fides, falsusque Paccus
 Illaqueet, captumque dolis inuertat; aniles
 Has ego per rugas, lachrymasq', per alta Fotoquū
 Limina, perque annos, & Mondī gaudia posco.
 Heu Lyfiam? timeo Lylios, & vincla tenentes.

Audijt, & velox retulit Celina marito;

Ferbuit his Mondus, magnisque furoribus actus,
 Vera ne fida mihi, dixit, Celina recenses?
 Hic rigidus fuit ille adamas? hic ferreus ille
 Denfamonus, bello vinci non conscius vnquam?
 Ergo ipsum iubet acciri, cumque adfuit, ira
 Excandens, rabie infrendet; clamatque Barathri
 O genus? haud sanguis meus: o infide? tuorum
 Progenies indigna? istud miserande putabas
 Abscondi mihi posse nefas? patet impie, Luso
 Das aurem, vetitamque tenes sub pectore legem.
 Extinxi te, meque: meus labor omnis, & error,
 Qui misero, infanoque dedi male prouidus arcē
 Perdendam, heu felix esse m, si perfide nunquam
 Murorum postes, arcis nec tecta subires.

Ecquid Xogunus si factum agnoscat? in ignes
 Ibo? parum est: conuerte gradus, deponc furorē,
 Turpe viro cecidisse, dia iacuisse pudendum est.

Denfamono interea constanti in pectore sacri
 Exarsere ignes, nec vocibus ille pepercit.

Ecquis, ait, tantas Præles dolor excitat iras?
 Quid trepidas? quid dāna times? nil crimina nostra
 Officient: proprio expēdam scelus omne cruore,
 Hoc caput, hoc dādū est; hoc vnū agnosce, Paccici

Quisquis facta, oculosque videt, qui verba, sodales
 Qui nouit, Xaquam temnat, Camiosque nefados
 Est opus; ex illo tantas se cordibus infert
 Christi amor aspectu, radij tot luminis alti
 Mittuntur; tuque illam vtinam constantior arcē
 Monde iatres, breuiter tu te ipse fatebere captū.
 At Mondus contra: legis procul ito paternæ
 Desertor, leuior ventis, & littoris vnda
 Mobilior, non inde meos nouisse penates
 Præsumas, insane, isthæc temerarius audes
 Me coram proferre? tace, nostrisque recede
 Ex oculis, peream, & Camiū me numina perdāt;
 Te miserum vinclis, & fædi carceris vmbriis,
 Ni tradam; da vincla Lifer, da vincla Mesalle,
 Alifum, sociosque voca; sit turba, frementem
 Andijt, & calathos velox Celina relinquens,
 Quis te dulcis, ait, coniux conturbat? amanti
 Hanc veniam concede tuæ, mihi parce furentē
 Denfamonum, furit ille modo, sibi consulet, ista
 Cum rabies mentem, præfēsque reliquerit ardor.
 Parce tuo generi; precibus concessit, & iræ
 Iniecit frænos, ipsumque abscedere iussit.

Exijt & gressum properans festinat in arcem

Denfamonus, Lylioque ardens fert cuncta parētī.

Victorem socij tanto è certamine lætis

Excipiunt redeuntem animis, seniorque Pacecus

Denfamoni spondet felicibus omnia captis

Responsurā, virique humeris, & pectori inhæret.

Ast ille adstrictosque pedes, funesque iacentis

Amplectens, sic orsus, ait, vos vincla? Paceci

Vos teneri funes, blandumque ligamen amoris,

Tu compes vincitara animo: , & corda? magistro
 Docta catenatos vigilēs adnectere? prende
 Me quoque lætitia exundans, & fertile ferrum,
 O mihi tam lætūm si quis daret, o mihi torquem?
 Te mihi nulla dies animo, non vlla voluptas
 Eriperet, Mondus ve minis, licet omne dolorum,
 Pænarumque genus, tormenti fertilis author
 Adderet, hęc gratam mille inter gaudia tecum
 Duxissem vitam, hęc ipso consumerer æuo.

Dixerat, & lachrymis manantibus ore catenas
 Emollit rigidas, atque oscula plurima libans,
 Amplexu funes, plantasque, & vincula tenebat.

Protinus aereos tractus dea vana reliquit,

Sydereosque habitus, atque ora nitentia fingēs,

Obiecit Lysio se Gloriana parentis;

Illa caput vacuum plumis redimitur, & alas

Fert mille, ascensus semper, semperque volatus

Icarios meditans, p̄dibus contingere terras

Dedignata humiles, geminis pavonibus acta,

Plumarum radios inter, cristasque superbit.

Vtque animi Siren citharam percurrit eburnam

Concinat, atque aures fictis sic vocibus implet.

Quis tibi nūc animus præclara hæc facta tuēci

Magne Ignatiade? metuendam viribus hostē

Cum dormitum aspicias, submittentemq; superba

Colla tibi, & fidei subeuntem vincula magnam

Densamonum, toties rabidus, qui ferrea plantis

Vincula tuis, manibusque dabat, colloque catenas?

Non ne satis fuerat Narcissi gloria? ductor

Ipsc cadit, spoliūque venit tibi victor opimum.

Ergo age victrices extolle ad sydera lauros

Aggre
 ditur
 Pacie
 cū Glo
 riava.
 na.

Non

Non palmis Franciscæ tuis generosa Philippi
 Progenies, si miles meruit celebrare triumphos,
 Non Cæsar, Priami ve genus, nō sævus Achilles,
 Non Cossi mens alta, tuus non inclyta Roma
 Conditor, aut rerum reparator Brutus, & author.
 Denictos licet ire duces, excisaque ferro
 Mænia vincenti, fractumque potentibus armis
 Oceanum, captosque hostes, atque vltima regna
 Quisque suo exculptos clypeorum ostêtet in auro.
 Nam ferri, turmæque equitum, sonitusque tubarū
 Hoc decus est; emptūque viris, & sanguine partū
 Multorum, venit ille super truncata iacentum
 Membra, cruêtatasq' manus, atque ora triūphus;
 At tua Limiades nulli victoria lethum,
 Nil mortale sonat! vitæ dux magne salutem
 Das victis, Orcique ipsos é faucibus effers;
 Nullienses, non arma sonant, nō classica, nullus
 Hic miles; cunctis virtus satis vna, superque,
 Non ferri, non ensis egens, non indiga Martis
 Est Franciscæ tibi, moresque, atque inclyta facta,
 Quæ plures lituo sonitus, & fortius armis
 Robur habent, hostesque tuis vixere catenis.
 Nec solum humani cedunt Limæ triumpho,
 Te quoque terrarum decus immortalè fatetur
 Victorem facto hoc Saulus, ceditque Paceco,
 Nec se diuinctum tenebroso in carcere iactat
 Vincla inter, pena que suam genuisse Tonanti
 Onocimum; tibi nomen erit Franciscæ per orbem
 Grandius; ipse Deo sacundo in carcere plures,
 Inque tuis vinclis genuisti Diue coronam
 Maiorem, & plures petit hæc victoria lauros.

Nil vltra expectandum, exi de carcere victor,
 Non ferro, aut vinculis, non iam Limæ catanna,
 Non opus est vndis, flagrante vel igne camino;
 Hoc factū, æternūque decus, nomenque repêdet
 Egregium, hoc vno pulsabis sydera factis;
 Linque solum, cælique arces conscende? beatū
 Conde caput stellas inter, tibi protinus alas
 Sufficiam, certosque regam per inane volatus.

Hæc vbi dicta, manu citharam deponit eburnā,
 Fumantemque trahit rosea sub veste latentem
 Carbonem, quo cuncta virum facta incluta sæ dat
 Laudando, radiosque animi, & virtutis honores
 Denigrat, ac multum fumi superaddit Auerni;
 At non incautum Lysium Dea sæua parentem
 Excepit, monstrum agnouit, longèque precatur
 I fallax hominum Siren, procul esto bonorum
 Scylla operum, depone habitus, frōtisque decorē,
 Tende alas, atque arce procul Dea vana recede;
 Non ea vis misero, non hæc fiducia restat,
 Vt mihi Densamoni palmas, versamque Tonanti
 Narcissi mentem placeat rapuisse, manebit
 Me decus hinc nullum, belli nec adorea, laudis
 Nil opere ex tanto accrescit: victoria Iesum
 Authorem nostra agnoscit, non ille phalanges,
 Non classes, non arma mouet, certamina nutu
 Hæc constāt, placidaque sedens ab sede triūphat.
 Ergo illi euicta cedat Densamonus arce,
 Atque rosas, floremque suum, laurumque comantē
 Intexat, fertique ferat Narcissus honores.
 Nec cælum petere est animo Dea vana, latebræ
 Sat mihi, sat locus hic misero est, Barathriq' profūdi
 Sedibus

Sedibus, obscuroque lacu sub nocte iacerem,
Præmia pro factis modo si mihi digna darentur,
Dixerat; illa ferox, citharamque, fidesq' refringit,
Carbones procul abijciens, petit inde tenebras,
Indignata manus sic euasisse Pæccum.

F I N I S

LIBRI SEXTI

LIBRI

LIBRI SEPTIMI

ARGVMENTVM.

*Paciecus Rinxæo postulante, & socijs audi-
entibus, a primis natalibus vitæ suæ cursum
exponit, ad eam vsque ætatem, quam in Lu-
sitania degit, antequam in Indiam solueret.*

LIBER SEPTIMVS.

VM mens Lyfiadæ casu sublimi-
or omni
In fractasque animus, celsa lenat
arce trophæum
Successu tantorum operû, iam
corpus inerme,

Prostratum, & multo plenum squalore iacebat;
Iamq; hyemê, atq; æstus dura hæc in sede calores
Pertulerat, cum forte comes Iapponicus illum
Sic prior, alloquitur, verbis Rinxæus amicis.

En pater exortos astrorum nunciat ignes

Clara Venus, iam nocte orbis tristatur, opacat
Vmbra solum, curæque animos; da magne Pacæce,
Da verbis mærentem animum, da fallere noctê,
Atque tuo lenire meos sermone labores.

Dic age quod sydus, quæ te fortuna secundo

Numine

Numine, tot nostris referentē comoda rēgnis,
 Impulit has sine sole domos, & ferrea adire
 Vincula? qui casus hūc te vexere per vndas?
 Quæ patria? & talem qui te genuere? per ora
 Namque tibi fortuna patrum, clarusque nitescit
 Sanguis, & extincto viuit reuerentia vultu.
 Audijt, atque alto Paciecus pectore secum
 Multa gemit, nutatque, & mēbra absūpta rigore
 In partem aduersam voluens, deponit in vlnis
 Imtonsum caput, & colla incuruata catenis
 Inclinat, truncoque hæret responsa petenti,
 Ut daret, & socios casusque, & fata doceret.

Conuenere omnes obliti vincula, & atram

Carceris obscuri noctem, tristesque querelas
 Seruantum, dederantque viri iam vocibus aures;
 Cum Pater inuito tandem sic pectore fatur.
 Si tibi tantus amor, tanta & Rinxæ cupido
 Est animo, vobisque placet, dum nocte sodales
 Sydera voluntur, me nostræ euoluere fata
 Fortunæ, vultisque meos, casusque meorum
 Audire, expediam dictis, si forte recorder.

Pacie Ver vbi perpetuum; æternos vbi Limia flores
divita Irrigat, & campos crystalli interfecat vndis,
Patria Turribus, & muro surgit Ponslimius alto,
 Ingentesque aspectu vrbes, atque oppida credas
 Vincere, si gentem, Spartam; si gramina, Tybur;
 Siuè arma aspicias, fas est hanc dicere Romam.
Parentes. Hic tener in palmis Mariæ genitricis, & inter
 Pectora gestabar; Pater hanc Paciecus amantem
 Duxerat; & sacrum fædas, thalamumque iugale
 Sexuabant, erat vnus amor, mens vna duobus.

Me charam, sobolemque illis Lucina priorem
 Concessit, primæuus amor, & cura parentum
 Grandis erā, reliquosq; inter spes maxima natos.
 Vix mihi bisse nos ætas impleuerat annos,
 Cum me Lymæis abduxit auunculus aruis
 Ioannes, patriaque domo, gremioque parentis
 Abstulit, & longum lachrymantem duxit in urbē,
 Quam maris, ac terræ domipam, cæloque secūdā,
 Montibus imponens Graiorum ductor Vlysses,
 Nomine Vlyssiæam proprio de nomine dixit,

Hic Barathri metus ille ingens, primæuus eremi
 Indomitæ cultor, custosque Antonius ædes
 Musarum insignes, ingentiaque atria iactat;
 Surgit opus cælo elatum, regumque duorum
 Setollunt fundata manu tecta ampla, Sebastii,
 Henricique opus æternum, queis tertia largas
 Iungit opes, templumque astris generosa Philippa
 Attollit, Diana tuos Ephesina labores
 Victurum, Latiasque alti Pantheonis arces,
 Atque olim Ammoni phanū Garamantes arenis
 Quod Libycis posuere sacrum, tot molibus ingens
 Machina subuehitur, tanto subit astra paratu.

Sedibus his nostri pueros de more lycaeo
 Instituunt, Musisque habitat sacrata iuuentus;
 Huc me deducit felix fortuna, meusque
 Vetus agit, nec tantū animos ars docta magistri,
 Quantū oculi, vultusq; grauis, frontisq; modestæ
 Me quantum laquei, moresque, & vita mouebant,
 Ergo militiæ huic sacrae, cui ductor Iesus
 Arma regit, castæque niues vexilla decorant,
 Do nomen, latusque illa digressus ab urbe

Duci-
 tur U-
 lyssip-
 nem.

Socie-
 tatis
 Colle-
 gium
 vlyssi
 ponē-
 se.

Ingre-
 ditur
 societa-
 tē, &
 Conim-
 bricam

Mittor bricam

mitti. Mittor in Herculeos tractus, qua Monda per agrōs
tur. Influit argento fugituo, olcaque feraci
 Cincta caput, cælo doctrix Collimbria surgit;
 Colle superbifico se se hinc domus ardua tesu
Colle- Extollit, spectatque agros, atq' imminet vrbis
gium Hanc Loiola parens cunctis præ sedibus vnam,
Conim Maiorem natu, titulisque, & tempore primam
bricen Esse dedit, semperque nouis dabit incrementis.
se. Vix nostra est magnis Romæ sub mænibus orta
 Relligio, nobis cum Rex hæc tecta Ioannes,
 Tertius ille annis, nulli pietate secundus,
 Et fama, & titulis primus fundauit; ab ipsis
 Cæmentis examen apum, cum murmure læto
 Erupit, liquidasque volans euasit in auras;
 Augurium, auspicijsque omen felicibus, illinc
 Per mare, per terras sociorum examina læto
 Applausu, legem ætheream allatura per orbem.
 I procul armisonæ si quod Carthaginis arces
 Bellatoris equi, si quod Capitolia iactant
 Humanæ gentis caput; hæc non se omina possunt
 Tollere humo, it cæli superas examen ad auras.
 Diuitijs, animisque altæ regalibus ædes
 Confurgunt, magnæque vrbis se molibus instar
 Attollunt; radiat celsa de parte lycæum
 Palladiæ genti sacrum, longæque patescunt
 Atria marmoreis tercentum effulta columnis,
 Quo migrasse ferunt Pindi de vertice Musas,
 Mercuriusque lares, & lætè Pallas Athenas
 Transtulit & sedes olearum in monte locauit.
 Facundo quales hinc cum Cicerone Marones?
 Quot Taciti calamo insignes? quantusque sophia
 Florer

Floret Aristoteles? memorem quid sacra loquētes
 Ambrosios? quantosque ferat domus Augustinos?
 Parua quidē hæc, animi referā si lumina, arenas
 Littoris, & cæli superant virtutibus, astra.

Hinc orbem domituræ acies, contraque Barathrū
 Proh quantos domus ista duces, fortesque phalāges
 Troianus seu victor equus patefactus ad auras
 Emittit? latē splendent incendia in orbe
 Fumanti, apparet Troiæ iam maior imago.

Longū cūcta sequi; sed quæ flāma excitat? ardor
 Quis rapit? in nubes feror, & præsaga futuri
 Mens bibit æthereos haustus, patiorque furorē
 Sydereos, leges supra mihi temporis ire
 Iam videor, templique auctus præscire futuros.

Molibus erigitur superūm domus alta superbis

Fornice sub magno, veterē celebrare Corinthū

Hic artis vetuere manus, proli Dædala surgunt

Marmora? Apelleos vincit pictura labores.

Non vsquam templi faciēs operosior, ardent

Tergemini portarum aditus, maiorque nitenti

Marmore inauratum sustentat nomen Iesus.

Elatae apparent conchæ, subterque Britanno

Plurima sub vitro pellucet in uua, pulchræ

Ne desit speculum domui; circumque, supraque

Et rami, & teretes viuunt in marmore flores.

Nostrorum claræ effigies, Cantabrius altè

Elucet genitor, nixet hinc Xauertius, illi ne

Reginæ læthum ostentans dux inelytus adstat

Gandiæ, pedibusque terit Gonsaga coronam.

Aera per vacuum paries confurgit, vtrinque

Stant arces cælo elatae, stant arcibus æqui

Collegij
 scriptum

Clave Petrus, Paulusque ardēs mucrone coruscō;
 Pyramidum labor in sanus, laruæque bifformes.
 Omne opus hoc regū Lusorum stemmata magni
 Colla super Seraphim, plumasque elata coronāt.
 Hic tandem, extremos crux, vltima meta, labores
 Magna beat, cælique caput super astra recondēs,
 Vicinos superos, totumque effatur Olympum.

Sub

vasco

Pyre-

siopo-

nitty-

rocini

imo.

Hic Vasce egregios mores, & facta docentis
 Florebat nomen; iuuenes per mille labores
 Non olim sic Sparta ferox, non martia Roma
 Acrilus exercens ad fortia facta probauit,
 Magna Deum genitrix, morūq' acerrima nutrix.
 Hoc ducente domos, tyronumque arcta subiui
 Limina, Olympiacis diuūm fatis æmula tectis.
 Tunc veterem cum veste animū. moresq' priores
 Deposui, primisque puer mirabar ab annis
 Facta viri, magnique ducis documenta; magistrū
 Maiorem nemo inueniet, Nero sæuus Iberum
 Vel Senecam, aut clarū soboles generosa Philippi
 Iactet Aristotelem, seu tollat Honorius astra
 Arsenium, tu maior eras, vasce inclyte, maior?
 Quos monitus mihi sãcte senex? quãtusq' nouello
 Iurã dabas? certè memorantem talia, nunc te
 Credo etiam audire, & natum sic ore docentem.

Hi tui erunt mores, hæc corde immotã Paceo

Lex erit; obseruare Deum, finemque tenere
 Præclatum factis, maiorum iussa vereri;
 Nec venerem libare oculis, non temnere sacram
 Pauperiem; vicisse famem, sint fercula; tectum,
 Sub paleis arcere nyemem; sitque optima vestis,
 Asper, & antiquo senio longæuus amictus;

Ante

Ante alias, vnam hanc firmo sub pectore curam
 Conde puer, seruesq; precor; cōtēde per Indos,
 Perque Arabum, sinēq; vrbes, perq; vltima regna
 Aethiopum, & vastos, Iapponum inuise recessus.
 Non patriæ, aut Lyliæ genitum te crede, Paccū
 Sed mundo deberi omni, mundumque Paceco.
 Nam rapido qualis natos Iouis armiger vngue
 Eripiens nido, solis conuertit in ortus,
 Quique faces oculis, phæbeaque lumina rectis
 Aspiciunt, hæc certa manet, clarique parentis
 Progenies, cælique vagos seruat in vsus;
 Qui cessere igni, & tremulis nictantur ocellis,
 Præcipites nido volueris disturbat ab alto;
 Non aliter prolemque suam; gentisque futuræ
 Loiola explorat visus, animumque latentem,
 Ex oculis, patriumque decus meditatatur ab vngue.
 Vt tādē hæc animo maneant immota, manebit
 Corde etiam effigies semper tibi Virginis alinæ,
 Quam Lucæ pinxere manus, huic casta pudicas
 Corda niues, huic labra preces, huic pectus amores,
 Huic soluant oculi lachrymas, & dextera flores.
 Sic memorans mī data dabat, natosq; monebat.

Postquam virtutū geminos elementa per rānos
 Edidici, & graue gentis opus, læta hostia veni
 Ante aras, superis coram, diuaque Parente,
 Ritē Deo primū immortalia vota sacraui.
 Hinc iterum studijs, Phæbique sororibus omnem
 Tendo animū, mētemq; libris, viresq; repono.
 Liuius hinc, Florusque placent, primusque latino
 Tullius eloquio, nec non tua, Mantua, Siren
 Me cantu, sensusque rates, & vela tenebat.

Cōpa-
ratioVota
religi-
onis
Deo
nūcu-
pat.

Studet

Interea litteris

*humani-
niori-
bus.* Interea Phæbus radijs feruentibus orbem
 Hauserat, & torrens sitientes Sirius agros
 Ardebat cælo; fessis quo tempore clausæ.
 Palladiæ portæ dant longa silentia libris,
 Aëra tacent, laxatque arcum defessus Apollo,
*In va-
catio-
nibus
ad D.
Iacobi
pere-
gri-
natur.* Et solita ab studijs agit ocia læta iuuentur;
 Tunc socio comitatus iter, perq̃ oppida, & vrbes
 Ferre viam iubeor, peregrino pendula collo
 It pera, & tereti baculo vestigia firmo.
 Est fanū extremis Gallæcum in finibus ingēs,
 Regnantum donis opulentum, & numine diui
 Conspicuum; veteres illud posuere Iacobo
 Hispani, seruantque æqua pietate minores.
 Hoc primūm Alfonso dextra imperiosa locauit,
 Atque inde ingenti Maurorum è cæde Ramirus
 Adueniens, auroque auctus, spolijsq̃ triūphi
 Dona ferens, templo votum immortale, superbos
*Teplū
Cōpos.
tellanū* Atque hostes, captosque enses, & signa dicauit.
 Inde poli vt ferreat superos delubra sub axes
 Conspirasse alios reges, & munere largo
 Ditauisse ferunt; horum de nomine sacras
 Ante aras, tercentum ignes, laquearibus altis
 Argento inclusi pendent, vix lampada funes
 Sultentare queunt: magnæ vix cymbala turres
 Accipiunt, decisa iacent, nam pulsa cerebro
 Sæpe dabant furias, conceptis fætibus ortus
 Ante diem, domibusque graues traxere ruinas.
 Huc Lybie properant vrbes, huc gentis Iberæ
 Turbæ adeunt, Gallique omnes, & Flandria cantu
 Insignis, populique Itali, Rhenuque bicornis
 Confluit, & donis altaria sacra frequentant;
 Namque

Namque ferant viui qui non hæc templa petêtes
 Inuisant, post fata illuc, & funeris vmbra
 Venturos, munusque istud præstare: beatis
 Lacte viam, stellisque albam, quæ nocte serena
 Fulgurat, & longo designat tramite cælum.
 Ingens sub templo fornix, & claustra per vmbra
 Magna iacēt, cæcæq; domus, queis magna Iacobi
 Ossa sepulchrali fama est in sede latere;
 Nulli fas hominum sacratum insistere limen,
 Est vidisse nefas, nec cundi peruius vsus:
 E longè veniam exorant, atque oscula figunt
 Liminibus, redeuntque domos, variasque galeris
 Iacobi effigies addunt, humerosque bacillis
 Circundant, conchisque super fulgentibus ornât.
 Huc nostrum teadebat iter, cum venimus agros
 Ad patrios, iterumque tuas Ponsimie turres
 Ingressi, tenuem properè per limina victum
 Quærimus, & notis celeres discedimus aruis,
 Instamusque viæ; montesque ascendimus altos.
 Ecce mihi iuuenis cõsanguinitate propinquus,
 Venator canibus sylvas, montesque pererrans
 Descēdit nemore ex alto, & iuga cõfraga linquēs,
 Iam caput ad sacrum fontis per gramina frigus.
 Perque visis quercum immistâ, platanūq; comatē
 Caprabat, solisque æstus sub fronde leuabat.
 Retia iacta solo, laqueique, plagæque trilices
 Stant circum, leporesque alto de robore pendent,
 Et nemorū tremor ille ingens, notūq; profūdis
 Excidium foueis, cratis sub vimine pressus
 Conqueritur, vexatque audax viuerra canistros
 Moribus, increpitant latratibus astra Molossi.

*Templis
 inferi-
 us.*

*Vena-
 torem
 offēdit
 consan-
 guineū*

Meque vbi venator venientem aspexit, & ora
 Cognouit, dextram adiungēs mihi brachia collo
 Implicat, & propter salientem sedimus vndam.
 Utque illi responsa dedi, causasque viarum,
 Dic precor Amorine (viro sic nomen auitæ
 Gentis erat) si fortè meus suprema subiuit
 Fata pater, solamque domum, matremque reliquit?
 Nam modo cum patriæ peterē per limina victu
 Exiguam cererem, patrum iam oblita meorum
 Tecta adij, miseroque stipem dent ore poposci;
 Agnouit vocem mater, curritque, figuram
 Consultit, & veteris sentit vestigia formæ;
 Multa hæret, natasque vocans, est ne iste, puellæ
 Dicite, Franciscus? falluntur lumina? natum
 An ne meū aspicio? patrisquantū instar in illo est?
 Concordant visusque graues, humeriq', manusq;
 At fallor: non iste habitus, non illa galeri
 Forma adeo vilis, non turpis mantica nostrum
 Ornaret natum, non illi insana cupido
 Hæc vnquam, vitæque genus deforme placeret;
 Hæc inter retro ipse pedem, cum voce repressi;
 Discessique domo, totaque aufugimus vrbe;
 Non tamen aufugiunt curæ, tristesque voluto
 Euentus animo mecum; namque ipse parentem,
 Heu? viduæ similem, vultuque referre dolorem
 Conspexi, atque alios habitus, oblongaque sensi
 Linthea, funerei non signa obscura doloris.

Audijt, & magno percussus pectora motu,

O sæuum? o immanē i te crudelibus, inquit,
 Progenitum, natumque feris? non limina patrū
 Intrasti? sic dure tuam, sic Caucasæ matrem

Ludis imaginibus falsis? quæ tanta Pacèce
 Durities? non ista de um, non ferre putandum
 Est homines? iterum passus conuertere retro
 Ne dubita, & viduam solari voce parentem.
 Illa nec in teneros artus tibi Prognis iniquæ
 Iniecit ferrum, non te Medea cruentis
 Ausa fuit patris laceraandum apponere mensis;
 Verte gradum, & viduam iam nunc solare parētē.
 Ast ego: militiæ huic sacrae non perfidæ dixi
 Sacramenta, iterū vt patriam, matremq̃, domūq̃
 Inuisam; tu si quid habes da noscere, patrem
 Quod tulerit funus? quæ matrē indigna sequatur
 Fata meam, quæ sæua domum fortuna fatiget?
 Vt precibus, lachrymisq̃ deū, cūctosq̃ trahamus
 In melius superos, cælumque in vota precemur.
 Ille mihi: o Cæli solum memor: immemor ingens
 Terrarum: sedet hæc quando sententia menti,
 Atque iterum ad patrios renuis remeare penates,
 Cuncta equidem nunc vera tibi Paciece fatebor;
 Quinquā animus eadem infadā, casusq̃ tremēdos
 Horreat, atque afri fugiant audire leones.

Coniugij, vitæque tui Franciscæ parentes

Primeuos annos tranquilla in pace gerebant;
 Casta domum, puerosq̃ parēs, genitorq̃ Pacecus
 Curabant, erat vna fides, animusque duobus;
 Tecta tamen proauum matris germanus habebat
 Paulus aus, famalisque potens, & ditior agris.
 Hos inter medius furor arsit, auunculus ira
 Mente amens, tacitusque suo cum corde parenti
 Mille tuo, insidias, eadēq̃ innectere tentat;
 (Sit mihi fas audita loqui, hæcque o Paulè dolori

discor-
 dia in-
 ter Frā
 cif-
 cipā-
 trem,
 & a-
 unnciu
 lum.

Mane Da veniam, ni vera cano, dictum omne refello.
D. Ioā- Vix aurora polo nascenti sacra Ioanni
nifacro Exierat, cum Phæbus equos maturat, olentes
occidi- Quādo herbæ, fluuijque placēt, quādoq' per agros
tur Pa- Plebs ludit redimita rosis, cum fædere certo
ciicipa Ifacides, cum Turca fetox, & cultor Iesu
ser i Sublimes equites inter vexilla per auras
Pano Ventilat, alipedemque premit, cursuque fatigāt.
Pauli Hunc auro insignis, roseisque vmbata corollis
maei- Gens procerum fluuij plausum celebrabat ad oras.
pio. Dant circum pueri cantus, lætasque choreas
 Impediunt, flores spargunt, & ferta puellæ,
 Vndique festiuus resonat clamoribus æther.
 Hic tuus exultans ibat pater, arduus illum
 Portabat sonipes, tanto & sessor superbus
 Perque forum glomerare pedes, toruusq' minarē
 Cæperat, & rapidos cursu deluferat Euros.
 Occupat incautum Penus, dehinc cominus hasta
 Transadigit costas, vitamque ferocior hausit.
 Fit clamor, Maurum populus circumstat, & armis
 Impediunt, religantque manus, subiguntq' fateri
 Quo iassu scelus infandum, cuius ve peregit
 Auspicijs? ni vera ferat mucronibus instat.
 Ille inter gladios pallefcens morte futura,
 Ter caput inclinat cælo, terque aurea lunæ
 Cornua testatus, fædi Mahometis honores
 Adiurat, patrijsque vocanster vocibus Hala,
 Hala, ait, æternamque fidem, numeq' tremēdū
 Ipse tuum obtestor, rapido tu fulminis ictu
 Sub terras caput hoc miserum, sub Tartara mitte;
 Lima is ni vera feram, ni certa resoluam.

Nec plura, abstergit lachrymas, & pectore firmo,
Sic verbis populo adstanti scelus omne retextit.

Me fortuna dedit famulum, fecitque superbo
Captiuum Paulo, nec vos latet: ille Paceco
Inensusque, grauisque fait, sub corde fluebat
Fons iræ, creuitque odijs amor ille nocendi;
Hoc tandem mihi grande nefas, curamq; nefandi
Exitij mandauit herus, mortemque minatur
Ni celerem præcepta libens, & iussa faceffam;
Ille mihi hanc hastam cognato sanguine, dixit,
Imbue, & hoc satia Pacieci in pectore ferrum;
Quid facerem, aut misero quid iã restabat? herilis
Est noxa, est scelus õne, fugã date, soluite dextrã
Limenses, tuque o miserum terra hospita solue
Captiuũ, non vlla hominẽ, non gloria lætho est
Tradere, nec quicquã famæ hinc sperare potestis.

At tua (quid deceat nũquam nouistis amãtes?)

Aduolat interea mater, perque arma, per enses,
It flauas effusa comas, lachrymantiaque ora
Vngue premens, cõplexa virũ, manibusq; cruores
Accipiens, cælo ostendit, suspirat, & astra
Summa ferit gemitu, fratremq; incusat iniquum;
Ah? frater, non frater, ait, sed proditor, hostisq;
Inensus? placuit ne tuam viduare sororem
Primæuo sic flore? placet rationis egentes
Orbari pueros? durum ah cur non mihi ferrum
Mandasti? vel redde virum, vel pectora mucro
Hæc tuus, hanc animam nobis tuus auferat ensis.
Si nostri miserere, & facti pænitet, oro
Hoc vnum, hanc viduam, & natos vt funeret idẽ
Pænus hic, & raptõ liceat comes ire marito.

Non

Non Dido iam sola virum deserta dolebis
 Cum similem, ab nimium similem? me fecerit iste
 Pygmalion, scelere ante alios immanior omnes.
 Inde tui ludo fratres venere relicto,
 Tresque illam pueri, totidemq; hinc, inde puellæ
 Incendentem iras, atque omnia sæua vocantem
 Associant lachrymis, interfectumque parentem
 Ignari aspiciunt, fuerit quæ causa malorum;
 Sedant luctus currens Leonora, iacentemque
 Abduxit natam, charosque in- testa nepotes.
 Hinc iterum Mariæ fletus, cunctosque recludit
 Iræ aditus, nuptæ luxus, atque aurea longæ
 Ornamenta iacit, primique insignia amoris.
 Inde animum vt similent vestes, obnubilat ora,
 Funereoque accincta habitu, peploque fluenti
 Verrit humû, orborûq; ferês secû agmina, Portû
 Ingreditur, questuque domos, repletque forenses
 Conuentus lachrymis, & femineis lamentis;
 Dumque dei vindex tarda est sententia, regi
 Fert crimen, vitamque sibi cum Coniuge adëptâ
 Instat inhumani fratris cum morte rependant.

*Ioan-
 nes al-
 ter Pa-
 cieciæ
 unctu-
 lûs.*

Aduenit interea, rebus spes vna, Ioannes,
 Ille odio, & lachrymis, rixisq; iræq; supremâ
 Imposuit metam, ille egrum mollire sororis
 Mille modis animum tentat, crimineque laborat
 Demittat fratri, natosque, & testa serenet;
 Perque insigne sacrû Christi, quod pectore gestat
 Adiarans se vera loqui, deuoluit in ipsum
 Omne scelus Pænum; rabiemque, dolumq; fuisse,
 Vt dominum insõtem saltem hac impelleret arte
 Barbarus, vt pænas, & serui facta piaret;

Quod

Quod dulcē in patriā reditus, tristisque negaret
 Seruitij libertatem, nec spem daret vllam
 Captiuo, patrem, natosque, & chara videndi.
 Sic memorat, molitque animos, ac sedulus orat,
 Ne fratrem scelere indigno, ne crimine tanto
 Egregias proauum laudes, famamque priorem
 Dedecoret, ne probra sibi, natisque nepotum
 Imponat, falsumque genus ne prædicet orbe
 Esse suum, infidoque omnes è sanguine cretos;
 Inde alias causas, alijs superaddidit heros,
 Nec cessat, precibus donec deuicta creatrix
 Indulset; tunc ille Deus pro munere grates
 Perfoluat germana tibi, meque inde maritum
 Nosce tuum, puerisque fore his me crede parētē.
 Solum defuerit Pacieci nomen, amorem
 AEquabo, faciamque putes superesse Pacecum.
 Inde sacros Marti pueros tres misit in Indos,
 (Indos, nobiliū grande, & cōmune sepulchrū?)
 Germanas etiam proprijs decorare hymenæis
 Promisit, soluetque fidem, si fata secundant
 Digna virum, & vitæ meritos expleuerit annos.

Ipse vbi crudelesque obitus, tristemq. parentis
 Audiui casum, geminas ad sydera palmas,
 Vndantesque oculos voluens, tibi perfide, dixi,
 Ignosco, quicumque necis, & funeris huius
 Es reus, infandumque scelus vos parcite cæli
 O superi? & magnas iam nunc demittite pænas.
 Si quoque sublatum non condonata parentem
 Noxa grauat, seuoque animū sub pondere pressū,
 Crimen adhuc mistam purgantū detinet vmbriis,
 Tenareisque rogis, longū quibus omne per ignē

Excoquitur

Excoquitur vitium, terræque è fæce nouantur
 Victuræ mentes, cælique ad limen ituræ:
 Vos illum, vt placidus post funera tanta quiescat,
 Vulcani, o superi, rigidis dissoluite vinculis,
 Ereptumque rogis, cæli super astra locate.
 Vos quoque nunc viduæ fas est iam parcere matri,
 Natarumque audire preces, domique iacenti
 Fortunam antiquam, & titulos augere priores;
 Quod tamen exposco rebus magis omnibus vnũ.
 Fraudibus his animum, fædisque exoluite curis,
 Ne patris, casus ve queam meminisse meorum;
 Grande animi calcar memorata iniuria: cursus
 Precipitat, turbasque hominum disturbat in Orcũ.

Hæc inter nemore ex denso, syluisque repente
 Inscia dama canũ, venãtisque in scia, in hostes
 Incidit, albentes trepidant circum vbera nati:
 Par lætum, nemorũque decus, queis parceret ipse
 Actæon, Phæbique manus, certęque sororis
 Tela, nec vilius temeraret Oreadis arcus.
 Insiliit vis dura canum, miserescimus vltro,
 Atque ipsam è nobis gemituque, oculisque parētũ
 Humanum sperantem aliquid, latẽque tenentis
 Poscentem auxilium; proiecto regmine vestis
 Excipimus, sobolemque sinu tuta nuru inermem.
 Vtque iræ cessere canum, pressique quierunt,
 Prole sua illasam pecudem demittimus, illa
 Effusa in montes celerat vestigia, qua dat
 Sylua locum, natique pars se cursibus equant.
 At non inmemores facti, de vertice rupis
 Respiciunt, nosque inde oculis & voce salutant:
 Bruca, serosque animos emollit gratia: Pyrrhæ

O lapides

O lapides? cælo genus intractabile? disce
 Gratarum, superum disce hinc mitescere donis.
 Tunc Iuvenem extremam effati, cõtedimur ultro
 Ire viam, donec se Compostella superbis
 Molibus elatam, temploque, & manibus altis
 Turrigerum caput ostendit, metamque supremam
 Læta dedit, ceptosque viæ finire labores.
 Illa dies solemnis erat, quam Roma quotannis
 Iacobo sacram dixit, propriamque dicauit.
 Dumq; forum, templiq; aditus, & claustra subimus,
 Iam baculo insignis, mitraque, & veste verendus
 Antistes sacro adstabat, septemque tiaris
 Purpurei circum patres, & maxima centum
 Turba ministrantura, sacraque in sede canonum
 Cuncti auro, gemmisque graues, pallaque decori
 Ingens argentum manibus; clauasque tenebant
 Thura alij incendunt, arasque, & sacra vaporant,
 Mille ignes, & mille sonant per grandia cantus
 Atria, festiuo resonant organa plausu,
 Ingeminant citharæ, sonitus curuatur æthenus
 Ad numerum, lætos dant tympana pulsa boatus,
 Extremumque altis respondent turribus æra.
 Nos tamen, interea delubra ingentia circum
 Submissi imploramus opem, precibusque citamus
 Ductorem Hispanum, bellatoremque Iacobum,
 Det miseris hastam vitiorum in bella, fidelium
 Det clypeum, galeamque suis, ensēq; ministræ
 Fulmineum, totamque inspirent corda Iacobum
 Quosq; olim Hispanis victo è Mahomete triumphos,
 Hos nobis Sygio det tandem è rege, tropicæ
 Accumulet, palmasque ferat melioribus ausis.

Hac prece diuinos haustus, afflataque cælo
 Pectora, & æthereos sensim sub corde fauores
 Experti, nec cuncta licet monstrata profari,
 Vos o cælicolæ solum numerare potestis,
 Quas ibi relliquiæ, diuinique ossa Iacobi
 Inspirare animis venientum, atque addere mēti
 Delicias, quantasque solent incendere flammæ?
 Hinc ego digrediens arces quibus altus Idumes
 Præsidet, atque sacrâ lachrymis sic alloquor urbē.

O felix vna ante alias Gallæcia terras?

Non equidē antiquos ad te quod sâguinisortus.
 Hispani referant proceres, seu diuitis arui
 Pingue solum teneas, vel quod te piscibus æquor
 Reginam agnoscens placidis circumfluat undis;
 Magna quidē hæc; surgit maior sed gloria, Maior
 Quod te Iacobus, terris magis omnibus vnâ,
 Post habitis Solymæ templis, claræque Sionis
 Arce superbifica, Romæque, & quidquid in orbe
 Est magnū, incoluit, celebrēq; hac sede sepulchri
 Esse dedit, semperque novos acquirit honores.
 Hic saxo Isacides longa iam nocte vetusto
 Obdormit, Scallamque poli testâ aurea reddunt,
 Cui nunquam media vidit quam nocte Iacobus
 Rupe super gelida, atq; horrentibus vndiq; dumis
 Ante licet posuisse: leues ea machina cæli
 Descendentum acies, ascendentumque tueri
 Si valuit, nunquam superi vestigia regis
 Sustinuit; Scallæ accliuâ de culmine summo
 Constitit, opperiens humanæ examina gentis;
 Hæc Deus, hæc homines subeunt, hæc iugit Olimpo
 Terrasque, humanumque genus, verè locus iste
 Terribilis

Terribilis, non ille aliud, nisi candida cæli,
 Porta, domusque Dei. lapides, perfusaque Lusæ
 Saxa oleo: præsentæ deo, via mollis ad astra,
 Fit saxum.

Sic prior ipse, meus flenti simul ore sodalis
 Multa addit, sacrasque domos, urbemque salutât,
 Et tandem ante aras perfecto munere diui,
 Vertimur ad Mondæ salicetta sonantia riuis,
 Alcidæque iterum campos, urbemque subimus.

F. I. N. I. S.

LIBRI SEPTIMI.

LIBRI OCTAVI

ARGVMENTVM.

*Narrat Paciecus qua ratione cum philoso-
 phia studeret, egerit de expeditione Indica,
 navigationis successus, bellum cum Olandis, &
 suam ad urbem Goam appulsionem.*

LIBER

LIBER OCTAVVS.

*Studet
Pacien-
tus phi-
loso-
phia.*

OSTQVAM prima quies animis
concessa viarum
Dat se se studijs mens ardua, sus-
citatur omnes
Ingenij vires, sophiæ penetrantia
tento

Noscere, & arcânos aditus, longèquè recessus
Naturæ positos, quos mentis acumine rerum
Magnus odorator, scrutatorque impiger orbis
Pandit Aristoteles, montesque hausere Lycæi.
Scire iuuat qua sede ignes præcordia mundi,
Qua generent in parte aurum? quo sydere pontus
Intumeat? queis terra parens animalia signis
Procreet? & quantosælum se effundat in imbres?
Quid solis, lunæque labor?, quæ funera regum,
Quas acies, quæ fata rubens sub nocte cometes
Nunciet? exiguas quando cultoribus agri
Dent segetes? quantoque orbis libretur in axe?
His ego bisgeminos tradebam sedulus annos
Palladios inter iuuenes, & castra Mineræ,
Cum dilapsa polo, noctesque, diesque recursans.
Mens animo, fati iâ tunc bene præscia ad Indos
Pergere, & immensis vitam obiectare periculis
Me iubet, Eoisque fidem diffundere campis.
Illa grauem sophiæ studijs, Latiusque Camænis
Miscet amaritiem, subito fugere parentum
Illecebræ, notique omnes è pectore, dulcis

*Agit
de trā-
sūdo
in In-
diam.*

Et patria, & quidquid gressus retineret, in vnda
 It Lethes, similesque ferūt obliuia curas.
 Obuia sola oculis, cordi sola obuia surgit
 India, sola meos prædata est India amores.
 Ah quoties? quoties, sera mihi nocte carinam
 Indulgens animo fingebat somnus, & vnda
 Consterni, velum expandi, retinacula scindi,
 Aspirare austros, & me simulabat euntem?
 Non me Ceilani flagranti luce pyropus,
 Non ve suis pretiosa vadis Piscaria, diues
 Non quæstus Malaca tuus, non concha benigno
 Sole grauis, gemmasque orbi paritura ferebat;
 Non merces Bacaine tuas, aurum ve Sofallæ
 Optabam, roseis mihi non variata tapetis
 Ormusia, aut toto florentes orbe Malucæ
 Hanc properare viam, fluctusque secare iubebant.
 Sed ne parua quidem diuini gutta cruoris
 Incaſum flueret, Solymæque vt fusa plateis
 Tempeſtas pretioſa orbis ſuper vltima regna
 Vndaret. ferretque Indis, Sinisque ſalutem
 Optatam, & largi fluerent Iaponibus imbres.
 Hæc vis intus agens, ſtimulos ſub pectore verſat,
 Incenditque, trahitque animos. & corda volentis
 Exilium hoc dulce, & patria mihi charius ipſa
 Vt peterē, precibusq; patres, lachrymiſq; mouerē;
 At qui tunc ſociæ tractabat gentis habenas
 Stat rector contrâ, precibus nec ſlectitur vllis,
 Nec lachrymis, redditque mihi reſponſa petētī,
 Eſſe alios ætate pares, virtute Pæccum
 Qui ſuperant, multisque annis tranſire priores
 Qui mare contēdūt, Phæbique aſcendere in ortus,

Et ventos, primasque rates cum fletibus orant,
 Non maria aufugere, in syluis superesse carinis
 Robora adhuc, veteresq. ornos nec vela, nec aulces
 Deficere, expectem reliquos mittendus in annos.
 Ast ego responsis non vnquam talibus aures
 Admoui, venio ad superos, dum terra precantē
 Abijcit, & lachrymis, precibusque immota resistit;
 Obtinui tandem, victique in vota, precesque
 Rectores venerē: timent obfistere, quando

*Soluit
 in In-
 diam
 Pacie-
 cidus.*

Astra vocant, patriaque iubent discedere terra,
 Ergo vbi prima fides ventis, pelagusque serenā
 Dat faciem, ē Lyfio tandem retinacula portu
 Soluimus, & terras nautæ clamore salutant.

Jāq. arcis magnæ instar equus mare ligneus altū
 Paulatim exuperans lenta se mole ferebat;
 Ast vbi clauigeras demisit rector habenas,
 Velorum tunc ille alis, ceu Pegafus Euros
 Præuertit, cursuque ferox despumat in vndas.
 Inde vrbes fugiunt patriæ, sensimque superbi
 Decrescunt montes, donec terra vltima fessum
 Aspectum, nebulaque oculos frustrantur inanes.
 Dat lachrymans de corde nouus suspiria miles,
 Dant pueri, & matres patria fleuere relicta.

*Senex
 nauiga-
 tione
 detes-
 tans.*

Proh natale solum? compes in fracta: parentem
 Vix primum cænoque suo, campoque Damasci
 Abstraxit numen, cum fortunata vocaret
 Sylua, & vitali Paradisi ex arbore poma.

Tūc celsa stans puppe senex Rosēdus honestā
 Canitiem diffusam humeris, barbamq. cadētē
 In pectus, faciem rugis, frontemque rigentem
 Ostendens, has testor, ait, Neptune fugacis

Temporis

Alligat illa rates, non te sequē Aëole prendit.
 Heu quantæ nobis clades? quæ funera restant?
 Vos maris immensi proles, genus omne natantū,
 Te ratis, obtestor, casus visura marinos?
 Quot tunc vota, precesq' pias soluemus? aruspex
 Sim mendax, fundamq' utinā verba irrita vētis.
 Dent superi meliora, ratesque, & vela secudent.

Dixerat ille: Deus dicto non abfuit, omen
 Firmavit, nam dextri errant, cum certa sinistri
 Dent vates, semperque malus diuinet aruspex.
 Prætor Vlyssæo Mellus de littore quinque
 Nauibus oceano ingenti florentibus ibat;
 Non alijs antè ire datum, sed fædere certo
 Associare ducem, circumque, aut ponè sequentes
 Currere, & æquatis pelagus proscindere velis.
 Sed vix Materix montes, & littora visus
 Effugère aciem, reliquæ sub nocte carinæ
 Cum nostram velis, & vasto corpore tardam
 Quattuor anteuolant, ventisque rapacibus actæ,
 Ductorem classis Mellum, puppemque relinquūt;
 Nec posthac nobis longo maris æquore visæ.
 Exin quid referam cursus mala funera nostri?
 Quid memorè scopulos? tamidi quidve æquoris ūdas,
 Et quantos sine sole dies, sine lydere noctes
 Iactamur pelago, quantasque aspeximus oras?
 Et quales hominum facies, quot seua ferarum
 Millia, littoribus vastis errantia vidi?
 Proh quantæ inter se cornu? quæ bella gerebant?
 Qui gemitus? quantæque iræ? quo puluere? arena
 Qua turbare diem, noctemque inferre solebant?
 Quid referā oceano quot monstra natantia succis

Non licuit spectare oculis? quid nare pluentem
Balænam, faciesq. hominû, volucrûq., canûq.,
Ingentesque boum formas, colubrosque marinos
Adnare, & latas nimium sæuire per vndas?

Non ego crediderim tantum Troiane laborum
Te quondam pelago expertum, talesque furentis
Fortunæ casus Ithacum subiisse per vndas.

Nec tot monstra duci, non tanta pericula Gamæ
Occurrafse reor, primus qui rumpere campos
Inculti oceani, & rostro temerare profundum
Ausus, & Eois inferre penatibus arma.

Quauis horribilem referentem damna Gigatē,
Inque rates æquor, cælumque, & littora, & auras,
Et totum in Lysios iuratum viderit orbem.

Hæc mare: sed nobis hominum dementia maius
Bellum infert, quid non prædantû pectora cogis
Auri dura sitis?

Qua Libyæ extremi fines, & feruida tellus
Sustinet ignitos Phæbo incendente calores,
Laurenti titulo insignis, & nomine sacra

Frondescit, vastoque ingens iacet Insula ponto;
Hæc maris hospitium in medio bene prouida nautis
Constituit natura parens; huc tendere fessi

Optamus, nauem vt quassam reparare recisis
Arboribus, falsosque artus, & tabida membra
In roseis passim liceat distendere ripis,

Et temere errantes mensis inducere ceruos,
Atque acrem saliente sitim restinguere fontē.

Iam procul optatas cernebat puppis arenas,
Ac reasque polo cedros, & culmina montis
Viderat intonsi, terrasiam vela tenebant.

*Bellū
cū Olā
dis.*

*Insula
D. Laurentij.*

Gratamur cælo aduentum, puppique coronam
 Dant nautæ, festis implentur vocibus auræ,
 Et iuuat antiqui iam nunc meminisse laboris.
 Cum vigil explorans mali de vertice summo,
 Hostis adest, cōclamat, adest, dux maxime Oládos
 En septem aspicio, puppes, inimicaque nosco
 Vela vident malos post montem, & saxa latentes,
 Infidæ; heu! ferte arma citi, vocat hostis in arma.
 Hic subito concussi animi, versique repente
 Tot cantus, tot læta silent, sed maximus armis
 Audijt hæc ductor constanti pectore Mellus,
 Mellus amor Martis, notusque per æquora terror;
 Colligere arma iubet, properèque aduertere nauē
 Ad terras, firmumque latus opponere in æquor.
 Nec mora, concilio nautas de more vocatos
 Admonet, officijque iubet meminisse; peritos
 Inde duces, iuuenesque hostem, bellūq̄ timētes
 Excitat, & forti placidus sic pectore fatur.

Ducis Lusiadæ virtutis honos, gens nata sub armis
ad mi Hic Barathri furia, terrarum tædia, & omnis
lites ex Scylla maris, regi infidus, superoque Tonanti,
horta- Infidijs septem sinuos in littore naues
tio. Occultat, prædamque insignem expectat OláduS,
 scilicet en superi tota quod mente petistis,
 His dextris tradunt hostes, magnamque triūphīs
 Materiem, laurosque dabit Laurentia fertis
 Insula victrices, belli sudore coronæ
 Florebunt: marcent arenti in vertice frondes.
 Vos cælum spectat iuuenes, ponitque litandam
 Perfidiam, vt largo soluant cum sanguine pænas.
 Has etiam è longe prospectat patria dextras,
 E quibus

E quibus antequam robur, memora ndaque facta
 Maiorum que animos, certataque bella reposcit,
 Omnis in hac puppi uestatur Lyfia, nomen
 Hic vehitur proauorum ingens, hic gloria terris,
 Atque mari toties nostrorum elata triumphis;
 Si superamus, erunt cuncta hæc inuisa, iacebunt,
 Si cadimus; vincens, veteri cunabula famæ
 Est ratis, hæc eadem famæ est diuisa, sepulchrû.
 Vos quoque sollicitus regali ab sede Philippus
 Aspicit, vltioresque iubet dare puppibus ignes,
 Communemque hostem, & gentes abolere rebelles.
 Sed quid ego externos oculos bellantibus addo
 Vincendi stimulos: satis o, satis inclyta pubes,
 Quod vos bellantes ipsi modo cernitis, ingens
 Quisque sibi spectator adest: sunt fortibus ipsi,
 Sunt oculi calcar, stimulisque ingentibus vrgent.
 Hanc igitur quassatam Euris, pelagique ruinis
 Absumptam, & multo viduatam milite nauem
 Seruemus, flammisque hostem, ferroque petamus.
 Pro rate decisa, vel pro compage soluta,
 Quisque latus, corpusque armis opponat, & ipso
 Obiectu medias hostem detrudat in vndas.
 Quo magis effractas vires, & corpus inermum
 Ostentat puppis, vobis hinc gloria maior
 Lu liadæ accrescit, quorum non indiget vllis
 Defendi tabulis virtus, nec robore nauis.

Dum sic incensis animos hortatibus implet;
 Iam rabida hostiles inimicant classica naues,
 Iamque ferox Lyfias, facibus de puppe leuatis,
 Impulerat Bellona tubas; tunc nostra iuuentus
 Martem animo, Alcidemque bibunt, hostemque morantem

Ductorem circum expectant ingentibus ausis,
 Elatosque altè gladios, dextramque potentem
 Promisere duci, pectusque in bella paratum.
 Dant capiti galeas, humeris thoracas ahenos
 Imponunt, fortesque manus mucronibus armãt.
 Iamque propinquabant naues, sed fictus Olandus,
 More latrocinij solito, non clara mouendis
 Signa dedit velis, nobis non prodidit arma
 Illius clangore tubæ, diuinaque summis
 Lusiam affigens simulauit stemmata malis.
 Nil prodest simulata fides; nam Lyfia puppis
 Aethæe instar magnis tormëta explora cauernis,
 Ingentesque globos, plumbūque euoluit, & ignes,
 Neptuni horrendos tonitrus, fumosque refusos
 Regia pertimuit, totoque ex æquore pisces
 Aufugiunt, Nymphæq; maris reuoluta relinquunt
 Pensa manu, latebras, obscuraque saxa requirunt.
 Fulminat, infestosque ignes ratis Indica puppes
 Mittit in aduersas, quarum quæ maxima, primi
 Belli omen, traiccta globis furialibus, vndis
 Hausta perit; reliquæ abscedunt atq; inde reductæ
 Circundant, plumbique rogis fumantibus instat.
 Lusiam contra turrata mole resistens
 Stat puppis, celeresque videns despectat Olãdos,
 Fæta armis, animisque potens, ceu magna leonū
 Intendit canibus mater latrantibus vngues,
 Et vix exerto fugientes territat ore.

Talia Neptuni feruent dum prælia campis,
 Impia se se ipsam discerpens Hæresis antro,
 Vipereasque effussa comas, & veste recisa,
 Inferni sedem obscuram clamoribus implet.

Accurrunt

Accurrant famulæ, Rabiesque, atque Ira trilinguis,
 Ambitio, & sæua Impietas, humilesque Rapinæ
 Circunstât, dominamque alta de sede labantem
 Accipiunt manibus celeres, tristesque requirunt,
 Quid ploret? tantas quis nam dolor excitet iras?
 Illa; mei percunt pelagi sub gurgite Olandi,
 Insultant Lysij, & quid plorem quæritis? Eheu?
 Tu potius, dum tempus adest, velocior ito
 Impietas, mihi fida comes, Lysixque carinæ
 Da flammam, tacitosque infer victoribus ignes,
 Vix hæc: infrendens currit dea sæua, facemque
 Tartareis furiosa rogis, atque ignibus atris
 Abripit, & terras, pelagique euecta sub vndâs,
 Exijt, atque oculis bella omnia circumspexit.
 Hinc fumos armorum inter, nebulamque refusâ,
 Testa subit nauem, nostrisque furentibus ignem
 Implicat, inde suis Dea se bellantibus addit,
 Inspiratque iras, animosque, & bella, rubenti
 Effulget clypeo, gladioque rotante superbit,
 Ignis at instanter pini sub fragmine tectus,
 Concepit robur, malosque elapsus in altos,
 Ingentem cælo sonitum dedit, inde secutus
 Per funes victor, perque ardua carbasa regnat,
 Et totam innoluit nauem: nec tardior hostis,
 Successu exultans, ausis ingentibus vrget
 Omne latus, Lysiosque premit fumante carinæ,
 Inuadunt, classisque omnis spumantia flammis
 Ora fremit, vastisque eructat hiatibus ignes;
 Adstantesque aliquot sublimi in calmine proæ
 Disturbant, franguntque artus, & tempora plûbo.
 Tunc nostris horrere comæ, sanguisque gelari
Incepit

Incepit, non tanta putant sibi bella parari.
 Atque inter flammæ cæli conuexa tuentes;
 Sic magnum afflictæ Laurentum voce precamur.
 O Diue hæc sacro cuius sub numine terra est?
 Cui nimium placuere ignes, cui ferrea crate s,
 Atque rogi, atque faces, atque alta incendia cordi,
 Da dextrâ nauî incensæ, da fræna furenti
 Vulcano, sædosque rogos, atque omen in ipsos
 Verte hostes, Lysijsque animos, & tela ministra.
 Hæc inter nauæ insistent occurrere flammæ
 Grassanti, breuiterq; ignes, cælo auspice, & aurâ
 Extingunt, Vulcanus, aqua superante, resedit.

Hinc iterum Lysijs redit in præcordia virtus,
 Arma animis, arma ore fremunt, cælum intonat igês,
 Atque æquor, gemitumq; altè caua littora reddunt;
 Grandinat igne ratis, feruetque volatile ferrum;
 Excrescunt animi Lysijs, geminasque carinas
 Bellorum euentu vario, post multa cadentum
 Funera, cum sonitu vasto immerfere profundo.
 Iamque hostes, & tela natant, it parta rapinis
 Præda mari, itque Indi merces, & gaza per vndas.
 Ipsi inter fluctus piratæ haud fata timentes,
 Immemoresque sui, prædis fluitantibus ambas
 Iniecere manus, prædæque, latroque vicissim
 Complexi apparent vndis, iterumque voluti,
 Impetunt, tandemque sua Neptunus auarum
 Prædonem Stygio fratri cum merce remittit.
 Sic geminæ periæ maris sub gurgite puppes.

At alia armatis melior, quæ gentis Olandæ
 Ductorem Orlandum, bellatoresque gerebat,
 Incurfat, propiorque ruens, decernere ferro

Aggreditur

Aggreditur, gladiosque rotat, sed Lyfia pubes
 Ictibus expellunt ictus, atque ensibus enses
 Obtundunt paribus, medio certamine Mellus
 Fulminat, insultansq' hosti, magni agminis instar
 Incendit Martem, nec non Menesius heros,
 Almeidæque duo, fatali Castrius ense
 Velindum obruncat, quo non prestantior alter
 Gentis Olandinæ Mauortius induit arma.
 Centum alios gladio cædit, cunctosque reposcit
 Ad meritam Pereira necem, Mauritius ictu
 Soufa tuo, Bembusque iacēt, Siphenus, & vffers;
 Vnda rubet, mistoq' augetur sanguine fluctus.
 Tunc vero Orlandina acies, deuotaque morti
 Pectora, ne cuncti ru erent impunè, lacerant
 Bella acres, spirantque oculis flagrantibus ignem,
 Zelandus clypei velox se totus in orbe
 Abscondens, iterum crebros effusus in ictus,
 Improuisus adest cunctis, Limamque retundens
 Vulnere deiecit magno, Lixonus Amadam
 Disturbat, Tanoramque petit, fortemq' Rebellū;
 Nec minus Vuiclenus ouat, dextramque Marino
 Amputat, at Lyfio manus est satis vna: superbum
 Impetijt, latoque enses sub pectore condit,
 Dextræ vltix, factisque negans, se læua sinistra.
 Iamque ferox animi, sed nunquam viribus æquis,
 Corpore in angusto, verbisque procacibus audax,
 Crine ruber, longisque minor Stafortius armis,
 Occurritque, ardetque furens, insultat, & vrget,
 Lusiadum vocale malum, Lopesius vsque
 Obseruans oculis, se se Iacobus in ipsum
 Inijcit, & Barathri socijs ferus immolat vmbriis,
 Atque

Atque haste caput affixum de puppe lenauit,
 Auulsamque manu linguam proiecit in æquor,
 I, memorans, i lingua procaz, teque eluc in vndis.

Hæc videt Impietas, magnisq' furoribus, inquit,

Quò tâdê? vsq' iuuat naues timidissima pubes
 Tradere Lyfiadis? heu! quò, quò gentis Olandæ

Excessere animi? virtus quo maxima cessit

Orlandi? Crenique senis notissimus ensis?

Discedam, dominæque petâ lachrymabilis antrû

Hærescos, talem præsens heu cernere casum

Haud possû? hæc memorâs fugit indignata sub ūdas.

Audijt, & supplex Zelandæ gloria Crenus,

Grande tuos o numen, ait, ne desere Olandos,

Verte gradum, rege Diua tuos, hanc aspice gêtê,

Quò diuersa fugis? nec plura locutus, honestam

Canitiem, bellis natam, assuetamque triumphis

Diuellit, dextraque genas percussus, inertes

O socij, vecorsque genus, conclamat, Olandi?

Digna deæ aspectu, & veteris facta æmula famæ

Edite, maiorumque animos reuocate; loquenti

Infligit vulnus, fixumque in vulnere telum

Linqvit Asebedus, gladiumque ex hoste reuellit,

At gladii tunc Crenus inops, de vulnere telum

Extraxit, latèque hostis in corpus adegit;

Ambo cadunt, teloque viri moriuntur eodem.

Iam rauci resonât litui, fessusque tubarum

Auditur sonitus, rabidi tamen acrius enses

Crudescunt, altaque acies in cæde rubentes

Insistunt pariter, donec cum vulnere tardus

Orlandus se ductor agens, clademque suorum

Conspiciens, gladio ciccto, dare vela iubebat

Viſta fugæ, & fractas pelago conuertere proras.

Aufugiunt, Lyſij feſtis clamoribus auras

Impellunt, rident miſeros: i turpis Olande,

I vecors, ſocijs fida hæc reſponſa referto;

His dextris ferrum premitur, non caſcus, iro

Perſide, molle pecus mulge, compone butyrum,

Dum ferrum Liſij tractant, pelagoque triumphât.

Sic clamant, nimiumque dolêt, quod Lyſia puppis

Tardior, atque mari, belloque effæta ſurenti,

Non poſſit magnos pelagi tranſcurrere fluctus,

Imbellesque ſequi, totoque arcere profundo.

Interea obſcuris terras nox obruit alis,

Vtque iterum lætos Auroræ vidimus ortus,

Grande tibi ſacrû, atq' ingens cadit hoſtia magne

Laurenti, malique alto de vertice pendent

Signa ducum, captique enſes, galeęque comantes.

Exuuiæ belli ingentis, teque auſpice captæ.

Nec mora, Pęonias medicamina multa per artes,

Vulneribusq' paramus opẽ; dehinc naue virêtes

Egreſſi in ripas, primum dare tempus humanis

Cura fuit, tumulique animis celebramus honores.

Nam ſeptem Bellona viros certamine nobis

Abſtulit, & cæſis pro millibus obtulit hoſti,

Inferiasque, hoſtesque dedit, qui gentis iniquæ

Exanguis agerent telis victricibus vmbraſ

In barathrum, & portis clauſis adamâte, ſub auras

Euecti, ad ſuperos, atque aurea tecta volarent.

Hos poſtquam, gaudente ſolo, terra alma recepit,

Nos fluuios petere irriguos, atque arboris altæ

Cårpere poma manu, ramosque imponere frõti

Cępimus, omne nemus fertis ſpoliatur, & arbor

Tu quoque decisa dux o fortissime lauro
 Tempora circumdas, tibi dū parat India gēmis
 Prodigā, rostratam nauali ē cæde coronam.
 Hīnc varijs cælum aucupijs, venatibus agros
 Expoliant iuuenes, viridique in gramine mensas
 Construimus, puerique dapes, & pocula ponunt.
 Glandiuorum trahit ille suem, verubusque re fixū
 Hic leporem, pingues satiant conuiuia cerui,
 Quadrupesque aliæ decorant, celiq̄ volucres
 Hæc inter magnis nostri crateribus hostes
 Inuitant, nauesque vocant fugientis Olandi
 In partem, sortemque dapis, mitisque Lyçi.

Sic postquam victu reuocant in corpora vires,

Vnā omnes superant collem, cedrosque recisas,

Atque trabes humeris, & nunquam peruia ferro

Ligna ferunt, quassamque ratem frondēte Diana

Instaurant, renouant malos, & vela reponunt.

Hæc inter sonitum, ingētem strepitūq̄ sonātū

Audimus nemorum, cunctis expalluit vndis

Insula, grande caput motabant frondibus orni;

Per littus, per saxa fragor, perque antra resultat;

Nec mora, cum magnum voluentē corpore toto

Confertum tegmen squamis properare draconē

Cernimus, ardentemque oculis, flatusq̄ veneno

Turbantem solis radios, herbisque vomentem

Ore necem, pecorique luem, gentique pauorem;

Colla super, geminosque armos secundus inhorret

Grex capitum, maius reliquis tamen ōnibus vnū

It nimum cælo elatum, terno agminae dentunt

Armatum, cristæ exurgunt, grandisque per amplā

Frōtē oculus, pēnæq̄ humeris, sub pectore voluit

Centum

Centum vngues, caudāque trahit per iugera cētū.
 Grandior inde metus, monstrum cū voce locutū
 Humana audimus; cur vos mea regna subistis
 Iniussī, Lisi; audaces? commissa luetis
 O viles animā, dentumque indigna meorum
 Esca? meum cunctos os primo absument hiatu,
 Et latas ventre hoc tumuli sacrabimus aras.
 Dixit & horrendo tremuit nemus omne boatu.
 Tunc nobis cecidere animi, nam ferrea longe
 Arma viris, non saxa fero, non cuncta resistit
 Gens sudibus, spes nulla fugā; tunc auspice cælo,
 Occurrit, sociisque fauens pereuntibus, hastam
 Ingentem souasa intorsit, volat illa per auras,
 Præfigitque oculum, turpique immissa cerebro
 Constitit, immensūque hausit tepefacta venenū,
 Et media tandem monstrum resupinat arena;
 At ne grande decus, certāq; in vulnere dextram,
 Ne comitum plausus, palmasque impunē videres,
 Invidit fortuna tibi souasa in clyte factum?
 Namque animis confise tuis, diuellere telum
 Dum propereras, furiale malum, virusq; per hastā
 Transit, & validam nativo frigore dextram
 Corripuit, læthumque ferens in pectora adegit;
 Inque latus dextrum dum se se bellua voluit,
 Te super incumbit moriens, iterumque reluctans,
 Eri gitur, vastoque cadens sub corpore pressit,
 Nos pauīdi si miles casus, tactumque veneni
 Morrentes, misera sublatum morte sodalem
 Linquimus, & tristi supremū voce ciemus,
 Mellus at in fausti casum miseratus amici,
 Corde trahit gemitum ductor, galeamque solutis
 Humectat

Humectat lachrymis, pulsant suspiria fortem
 Thoracem, ac tãdem inuenem sic plorat adẽptũ.
 Heu mihi quale decus perdis modo Lysia? qualem
 India ductorem præsentis funere perdis?
 Proh terra exigua, & tumulo sitientis arenæ
 Indigus? ignarus, monstris data præda, ferisque
 Sousa manes? sed grande tibi tua facta sepulchrũ
 Instaurant, hostisque iacens sub mole, triumpho
 Ingenti, victorque tuo tumulatus honore es.
 Talia iactabat lachrymans; cum montibus altis
 Mille aliæ pestes, atque agmina sæua draconum
 Longæuo inferias proauo, gemitusque daturi
 Descendunt; raptim nauem cõscendimus omnes,
 Atque iterum longos, vecti uada feruida, cursus
 Instamus, donec magnum conspeximus Indum
 Ire superbifico amne, insultantemque recuruis
 Littoribus, tandemque vadis, campoque patentĩ
 In mare pacatos voluentem gurgite fluctus.

Goa.

Insula tunc felix se se venientibus offert,
 Quã, veluti gẽmã insignẽ, tenet annulus orbis
 Crystallo insertam, Tethysque argentea circum
 Ambient, & alternis præbetque, petitque nitores.
 Hic Goa, nascentis cunabula rosida solis,
 Mænibus elatis, domibusque euecta superbis
 Consurgit, cæloque altum diadema recondit.
 Hanc olim validam gente, & florentibus armis
 Munitam euicit, vastaque in cæde cruentam
 Terribilis Lysio dedit Albuquerqueius ensi
 Captiuam, iussitque tibi dare colla potenti,
 Emmanuel, pedibusque tuis offerre coronam;
 Atque iterum attollentẽ animos, belloq; superbe
 Elatam,

Elatam, & Lysia reuēntem fræna subegit,
 Vt foret Eoi sublimis regia sceptri,
 Proregique domus, portusque, & meta carinis,
 Quæ Lysia ex magnalōginqua per æquora dities
 Auroræ populos, Orientisq; arua subirent.
 Hæc modo iactatam statio fidissima puppem
 Excepit, fessisque dedit pia littora nautis.
 Vrbe domus media, tollit se se ardua Pauli,
 Nostrorum antiquæ sedes, hæc limina ab vndis
 Me fessum, errantemque octo superæquora menses
 Excipiant; non ipse tuos domus hospita honores,
 Ore feram, satis est Pauli quod nomina serues,
 Atque animos, titulosque geras, vt maxima cūctas
 Iesuadum tu sola domos ingentibus actis
 Exuperes, aliasque tuis virtutibus æques;
 Hæc cum Xauerij dextra imperiosa locauit,
 Vt foret indigenis, Lysioque ex orbe profectis
 Hospitium sublime dedit, decus inclyta tantum
 Seruat adhuc, cunctosque domus seruabit in ænos.
 Hic finis cursus, & meta optata viarum.

Collegi
 um So-
 cietatis

FINIS

LIBRI OCTAVI.

LIBER

LIBRI NONI

ARGVMENTVM.

Prosequitur Paciecus vita sua narrationem: qua in India gessit, navigationes in Sinas, & Iapponiam, gesta que in his locis, ad illud vsque tempus, quo a Cubosama in Sinas relegatus est.

LIBER NONVS.

*Gaspra
presu-
os Pa-
ciecus
casu in-
uenit.*

IX pelago Phæbus capitis ter
lauerat aurum,
Cum superû lustrare domos pro
fospite nauî,
Proque via incolumi persoluere
plurima ad aras
Vota, precesque ibam; gemini tunc fortè platez
Lusiaci iuuenes, præstanti corpore, & armis
Conueniunt, comitesq; viæ se adiungere gaudēt;
Multa super Lyfia rogitant, de Principe multa,
Quid bello, quid pace gerat? quem maxima Patrē
Roma colat? qui bella duces: qui magna potētes
Europa in tota moderentur scepra tyranni?
Expono, plura inde rogant, passimque requirūt.
Dumque salutatis Diuorum altaribus, ædes

Ad nostras conuerto gradus, i, dixit vterque
 Discedens, i chare Pater, nosque inde subesse
 Imperijs agnosce tuis, nec gratius vnquam
 Esse aliquid nobis, quam sint tua iussa, futurum.
 His reddo: officiis haud vos certasse priores
 Pæniteat, rectum me siquid Numen ab aëtris
 Auscultat, precibusque meis accommodat aures,
 Vos ego pro meritis, & tanti gratia amoris,
 Militiæ claræ ventura in prælia cernam
 Ductores, magnaue Gœ plaudentis in aula
 Proreges, Asiæque feris dare iura tyrannis.
 Sed Lyfia in magna vobis quæ patria quondam,
 Quod gentis fuerit nomen, quis sanguinis author
 Dicit? nam tales non vos inhonora parentum
 Obscuros proavis, aut priscae lucis egentes
 Plebs humili de gente tulit, vos gloria formæ
 Prodit, & egregio producti è sanguine mores.

Tunc natu maior referens è pectore vocem,

Dura, iquit, renouare iubes pater optime nobis;
 Germani sumus, & fluuij Limensis ad oras
 Progeniti, inque Indos missi puerilibus annis,
 Nequondam robur, fortesque ætate virili
 Nactæ animos dextræ hæ, patrio pro sanguine penas
 Expeterent, lueretque nefas, & crimina Paulus;
 Nam (scelus infandum?) matris ante ora Pacecū
 Vidimus indigna sublatum morte parentem,
 Vidimus, & patrio respersum sanguine Pænum.
 Hic faciem subito casu mutatus, vtrumque
 Amplexu teneo, nobisque est omnibus idem
 Est, dixi, pater, o iuuenes, est patria, & idem
 Nos Pænus, matremque vnâ cum patre peremit.

Illi vbi res animis nunquam præuisa quietem
 Restituit, vocique locum corda ægra dederunt;
 Tu ne ille, exclamant, qui nos ætate puellus
 Liquisti, patriamque domum? tu ne ille parentum
 Deliciæ, Franciscus ades? quo numine ad istam
 Te sortem, similesque habitus, & munia vitæ
 Seruarunt Superi? nos vt post tanta videres
 Funera, & amissum fratrem sub Marte cruento?
 Sic memorât, saluusque rogât, senioq. superstes
 Extet auus? germanæ omnes? superet ne requirût
 Omne genus nostrû? & fletu læta ora madescût.

His responsa damus, passimq. exposcimus vltro

Quæ fortuna viris fuerit? quæ prælia? quales
 Exuiciæ mancant? quæ primo in flore iuuentæ
 Mors alium fratrem, quæ tristia bella tulerût?
 Queis tandem ille ferox Antonius occidit armis?
 Enarrant, fratrisque inuicti in cæde morantur;
 Non illum, non, Gaspar ait, Bellona pudendis
 Vulneribus, non illum hostes impunè tulerunt.
 Postquam Mars Lylius classe Azebedus, & armis
 Ceilani populos, inuictaque regna subegit,
 Ingentes murorum arces, & tecta Columbi
 Construere, & vallo circum obfirmare iubebat.
 Incubant omnes operi, lucoque virentum
 Obscuro nemorum ramis, ligna aspera septem
 Cædebant validi iuuenes, sociosque securi
 Ante alios melior, dextraque Antonius ibat;
 Cum nemore ex denso hostili de gente repente
 Se fundit glomerata cohors, fugère sodales,
 Atque alas pedibus celeres, Eurosque dedere,
 Sed tali nunquam fortis se Antonius arte

Tutari didicit; pedibus stat fixus; in ipsis
 Spem vitæ manibus ponit, longeque bipennem
 Abijcit, & validum denu dat viribus ensẽ.
 Iamque duos, ternosque Orci mãdauerat vmbriis,
 Atque manus alijs, naresque, atque ora furenti
 Truncarat gladio, tandem pharetratus Efinus
 Iam super vnus erat, supremo hunc ille duello
 Bellator, gladijque potens petit arduus, ictum
 Declinat, celere inque manu crudelior hostis
 Expedit intendens arcum, volat acta sagitta,
 Et fratri inuictum pectus transmissa recludit;
 Dextra iacet, victorque ensis, corpusque theatrũ
 Magæ animæ, illustri projectum cæde recumbit,
 Victores tamen ore oculi, similisque minanti
 Majestas, iræque graues in pectore viuunt.
 Audiit, & lachrymis casum Azebedus iniquam
 Defleuit, tumulumque viro, titulumque dicauit,
 Arma super, gladiũq̃, altumque insignẽ, bipennẽ
 Addidit, & maguos tumuli celebrauit honores.
 Corpore non moritur virtus; facta inçlyta seruat
 Indus adhuc, Gangesque; æui non legibus vllis
 Facta, nec obliuio concedunt victa sepulchro.
 Sic memorant, noctemque polo referẽte, recedũt.

Hic postquam extremos studijs maioribus años
 Impendi, præcepta dabam Latialia turmis,
 Flectebamque pios animos, & corda iuuentę
 Cereæ formabam dictis, nam fixa sub alta
 Mente manent, pueri, quæ discimus; acrius anni
 Virtutem hi seruant memores, morũque tenaces.
 Sæpe etiam agrestum, deserta per auia, pagos
 Ingressus, latam esse viam, facilemque Barathri

*In In-
 dia ab
 soluta
 Theo-
 gia, do
 cet lati
 nitatẽ
 cõcio-
 natur.*

Descensum, innumerasque illuc noctesq', diesq'
 Ire hominum turmas, ignesque intrare docebam.
 E contra ad superos, vitreisque ad culmina cæli
 Callibus angustis, & paruo tramite solos
 Ire pios, meritoque polo regnare per ævum.
 Nec non & solita decoratus arundine dextram

Docet Per plateas, vrbisque foram, sedesque sacratas
doctri Insigni pompa, & sacris præeuntibus ibam
nam Vexillis, cantuque pio, fidibusque canoris;
christi Atque ad conuentum populis de more vocatis;
nam. Prima Dei, Fideique docens elementa canebam:
 Multa petens, puerosque rogans respōsa, vocatus
 Quisque dabat, ni certa tenet, meliora daturus
 Alter adest, facilique manu cum pectore frontem
 Designat, dehinc iussa refert, & præmia poscit.

Interea vestra rediens ab sede Iacobus
 Aduenit, illustres cui tunc Iapponia reges
 Quattuor addiderat, longinqua per æquora secū
 Ut ferret, peterentque Indos, Lyfiæq' superbās,
 Atque alias Europæ vrbes, & scepra viderent.
 Nec non septenas arces cum grandibus irent
 Muneribus, colerētque pedes, dextramq' potētis
 Clauigeri, munusque darent, & verba referrent.
 Utque ipsum adstantem aris, maiestate supremā
 Aspicerent, Tyrioque Patres in murice, & vrbem,
 Terrarum tēplum augustū, atque ingētia quæq'
 Sole sub occiduo Romana palatia seruant.

Is fuerat nobis materna ab stirpe propinquus,
 Et mecum transire dies, & regna, locosque
 Sæpe istos, hominumque habitus, moresq', deosq'
 Iapponum, longam in noctem narrare solebat;

Hæc

Hæc audita ferunt animos, sensimque volentem
 Incendant, subiit sparfos super æquora fines
 Iapponum penetrare, Deiq; ad scepra tyrânos
 Purpureos, turbam immensam, Bonzæsq; vocare,
 Imperiumque istud Christi supponere plantis,
 Sexaginta ultra regnis, totidemque coronis
 Magnificum, sed fama orbi: tot sæcula, & annos
 Ignotum, falsaque deùm ditione subactum.

Mens ergo durare nequit, pectusque laborum
 Explorator amat per inhospita saxa, pervndæ
 Ire iterum, magnasque vrbes, terrasque repostis
 Iapponum superare: tenent vada falsa carinæ,
 Conscêdo, dant vela notis, atque æquora vertūt.
 Multa per vndiagos experti incômoda tractus
 Sinarum colles, atque alta cacumina tandem
 Cernimus, & lætas paulatim abradimus oras.

Obuia Sâsacni vix se dedit insula nobis,
 Prodigium, casusque ratê cum terruit ingens,
 Regnator nam rupe sedens Neptunus in alta,
 Nos dextra, missoque vocat Tritone per vndas
 Utque propinquamus, regem graultate verendū
 Cernimus, effultum folio, vitreoque tapeti
 Ornantem ripas, rupemque, & saxa tegentem,
 Læua vnam gemmis variam, dextraque tridētē
 Coralijs nitidum rubris, auroq; micantem
 Gestat ouâs, quo regna maristremefactaqueiescūt,
 Hispida barba riget, limosos vertice crines
 Conchatum diadema premit, per colla retextæ
 Argentosquamz radiant, per corpora vestis
 Crystallo ex nitida, flauaque effulget arena.
 Tritones læua adstabant, dextraque uenustæ

Cymothoe

Cymothoe, & Glauce, nec non Panopea sedebāt,
 Cunctæ auro insignes, iunctisque virentibus apte.
 Tunc ille: & mundi qua vos regione profecti?
 Aut quæ barbaries, vos qui miser angulus orbe
 Progenit? non facta vnquã, facta in clyta magni
 Xauerij audistis? terræ, igiturque locorum
 An ne huc accessit? compefcite vela, tenctis
 Sanfacni lætas oras, patet insula, magni
 Xauerij hospitium extremum, primũq; sepulchrũ.
 Nam postquam Europam fatis ingentibus actus
 Deseruit, Gangisque oras, Indique potentes
 Inuisit populos, lapponumque arua subiuit,
 Hanc tenuit tandem, primis altaribus ritos
 Sacrauit montes, Christi que insignibus auxit;
 Hinc claros peteret Sinas, vicinæque regna
 Tartaridum, nigrosque Afros, Arabasq; Sabæosq;
 Intraret, Nilumque suo sub fonte videret,
 Iret ad occasus solis, gelidasque per Arctos,
 Terrarum commune bonum: quod si nihil vltra
 Terra daret, angustam incusans iret in astra.
 Ipsa sed ab ætheris tantum inuidere morantem
 Ætra virum: lachrymã hinc tandẽ Parca recidit
 Maiores hoc mũdo animos, vixq; omnis Olympus
 Exciperet, ni se, angusto iam limite, dignum
 Concessura locum, itiparent lumina celo.
 Ergo procellosos quoties hos tangere fluctus
 Sorte datum, seruate locum, dominumq; profũdi
 Xauerium, terræque huius, de puppe vocate
 Suppliciter cuncti, votumque his soluite laxis.
 Nos pauidi terram, montesque a puppe beatos
 Oramus precibus, Numenque in vota vocamus

Xauerij, Regique maris sua iussa, suosque
 Gratamur monitus, atque omnia læta precamur.
 Vix hæc, argentum genitor descendit in altum,
 Tritonesq' leues, Nymphæq' hinc, inde sequuntur
 Per medios regem fluctus, humerisque profundi
 Sūma tenent, pinnisque natant, & vitrea pulsas
 Nablia, festiuo resonant caua littora cantu,
 Victor is Xauer? clamat chorus omnis, & omnes
 Conclamant vnda, nobis tua nomina dulce
 Carmen erunt, pascet pecudes dū terra, volucres
 Dum cælum, & muti fulcabunt æquora pisces.
 Sic fidibus, choreisque vacant, & carmina dicunt.
 At nos inuiti tandem diuellimur oris,
 Atque vndis Sansacne tuis, dat rector habenas,
 Collectasque Euro velorum expandimus alas.

Inde Amachai latè supereminet vndis
 Insula, qua Lysij Sinarum rector habere
 Hospitium, sedesque dedit, sædusque recepit
 In patriū, haud regno indecores, gētiq' futuros.
 In magnūm leuat ima Deus: magalia primum
 Parua inopes posuere solo, queis nomina tantum
 Urbis erant, ratibusque aptus cum littore portus;
 Inde opibus creuere animi, passimque superbam
 Erexit gens illa caput; vix fortior vlla
 Vrbs pelagi magnis tutatur mænibus vndas.
 Hic Lysius modō Prætor adest, clarusque tiare
 Antites, delubra auro splendente refulgent.
 Primum Amachai paruo discrimine nomen
 Seruat adhuc, minuit Lysij, dicuntque Machaū?
 Haec cum defessi quondam peruenimus oras,
 Iam tunc diuisis, atque vrbis illa potenti es

Amachai
 Insula

Machai

AEquabat

At quabat populos, iamque illuc Sina, Malucis,
 Aethiopesque, & diues Arabs, cū Perfide, & Indo
 Cōtulerant merces varias, locuplesq; frequēter
 Iuppibus adueniens dederat commercia Iappō.
 Hic quoque se nostræ tollit domus in clyta gētis
 Ara vobis, Fideique altum florentis asylum,
 Quo tua se tandem sacra redimicula mitra
 Melchior abscondunt tumulo, cæloque verendi
 Seruantur cineres, hoc nō data regna, nec vrbes
 Aethiopū meruere, hoc non Iaponia votis
 Promeruit, cui sacra tuos celebrare Hymēnos
 Roma dedit, rarasque thori seruare secundas.
 Hac Iustrū, inuitus, sacrata in sede moratus,
 Sublimi ē folio diuinæ Palladis artes
 Expono, Numenque vnum, ternumq; vicissim
 Gignentem, Genitumque Deo, flāmāq; profectā
 Pectore ab utroque, & dotes, & quidquid in alta
 Mēte Deus, quid corde gerat, quid dextera possit,
 Qua terras ratione regat, qua luce beatos
 Persendat, que iure reū in facta in pia damnet;
 His ego diuini semper monumenta Suarū
 Pōtē se cetera calamo, & vestigia semper adoro.
 Hinc iter incaptū perago, & cælo auspice trade
 Hunc iterum Neptuno amurā, ventoq; furētū
 Ludibrium, vt tandem Iaponica regna tenerē,
 Vel I pelago, & mor sis irem data præda manūis;
 Indulsi precibus Numen, facilisque per equos
 Me vexit, vestrisque faciens Deus appulit oris;
 Sed quid ego enumerē casus, qui cum descquat
 Fruentus, referam socij? fastigia rerū
 Summa sequar, nā filia huius nox humida telæ

Ma-
 chas
 Pacie-
 cus Tho-
 locia
 docet.

A Siō-
 nis in
 Iappo-
 nis sal-
 uit.

Iam legere, & somno cōponere membra iubebat.

Hic mihi lapponum voces formare labellis

Cura fuit, didicique iterum puerafcere, cum iā

Et canos capiti, & rugas inspererat ori

Grandior, atque alijs curis iam dignior ætas.

Atque vbi sermonū varios lingua aspera flexit

Ore sonos, tenuitque harum discrimina vocum,

Vltima regna Cami Quisani naue profectus,

Contendo, iam vela auris impleuerat Eurus,

Et propē iam portum fluctus emensa tenebat;

Cum grauis, & multa veniēs cum grandine cælo

Densatur, naue mque super se se horrida nubes

Extendit, variat pelagus, cælique serena

Vndique mutatur facies, nitor omnis, & omnis

Lux moritur, miscentque mari fera prælia venti;

Vorticibus fracti recidunt in Tartara fluctus,

Atque inde elati celsas aspergine nubes

Irrorant, vocesque polus vicinior audit

Poscentum, durusque preces furdescit in omnes;

Inde fragor, tonitrusque aures, & fulgura visum

Impediunt, iam sæua ratem vorat æquore Tethys,

Iamq' iterū emergēs auras tenet humida puppis.

Deriguit sanguis, nautas timor occupat, ipse

Ore gubernator pallens contraria versat

Consilia, inculsatque ratem, clauumque rebellem

Imperijs, solumque vndas, austrosque sequentē.

Sic iactata salo, rapidis ludibria ventis

It nauis, fluctusque atros superare laborat;

Donec victa mari, malosque effracta, profundo

Dat latus, inque caput versos cum vortice magno

Me miserum, atque alios piccas exturbat in vndas.

Tunc

*Nauigans ad
Cami
populos
nausfragatur.*

Tunc ego dum fluctus tendo superare natatu,
 Cerne tuum, dixi, lapponia chara Leandrum,
 Cerne faces, animique ignes, queis vnda tepescit
 Frigida, serque manum, flamasque attolle natanti.
 Talia dum memoro, iam brachia ferre laborem
 Fessa negant, viresque cadunt, nec tendere cōtra
 Neptunum, rabidosque valent obsistere ventos;
 Tunc dextra prensantē æquor, salfosque vomētē
 Nequicquam fluctus, iam sūma, atque ima petētē,
 Et tandem extrema Superos in morte vocantem,
 Me sauo eripuit letho Deus; ille camino
 Me seruans, pelagi medijs de traxit ab vndis,
 Meque tibi incolumem Vulcane optate reliquit.

Fluctibus emergens desertam littoris oram

Veste grauis, multaque ferēs per corpora Tethym
 Percurri, atque alta socios ē rupe vocauī,
 Quæsiui, inueni tandem, fleuique repertos.
 Namque mari expulsos miserando in littore vidi
 Tonisum, exanimesque alios, puppisque magistrū
 Quis sanum, limo informes, vluaque iacentes;
 Perque pedes, geminasque manus, perque ora cruētis
 Vulneribus fædos; magna namque improbus ira
 Saxa inter, cautesque vrgens eliserat Eurus;
 Non visu cecidere animi, non horruit hirtum
 Crine caput, licet atra oculis necis erret imago,
 Quin ipsos, precibus circūm de more solutis,
 Condididi, & effossę mandauī solus arenæ;
 Ingentemque loco ramum, signumque, crucemque
 In casus miseri famam, gentisque sepultæ
 Constitui, iussique pios requiescere manes.

Tunc mihi se medijs virgo dedit obuia arenis,
 Funereos

*Pietas
erga
mortuos,*

Funerēds accincta habitus, & fronde cupressi
 Auricomum redimita caput, quæ tristia fronte
 Signa dabat, deiecto oculos, dextraque sepulchrū
 Exiguum, l'evaue faces, atque ossa ferebat.
 Obstupui, vocemque trahens, qualem ne Deārum
 Te memorē Nympha? an tāto se se æquora iactāt
 Numine? frondentis ne huius te vallis honores?
 Promeruerē? poli vel te plaga lucida terris
 Demissam expectat, & spem redeuntis adorat?
 Quæ te cunque tenēt orbis loca, prodidit ipse
 Aspectusque, habitusque altum genus esse Deorū.
 Illa: adsum Pietas, cælum mihi patria, origoque
 AEterno deducta Deo, mihi mortua cordi
 Corpora, & exangues artus mandare sepulchris,
 Atque face, & præcibus miserorum facta pi re.
 Utque tibi factum egregium, cinerique solitas
 Ingrato lachrymas, tumuliq; hos ductor honores
 Gratarer venio; nunquam moritura sub imo
 Corde mihi tua facta manēt; pro munere magnū
 Iam nūc Oceano in medio tibi magne sepulchrū
 Limiades, socijsque paro; sed quæ petit vsus
 Nunc præsto, teque ignota regione viarum
 Errantem, dubiumque locis, in certa reducam
 Compita; dexter abi, montē hac cōtēde, sub illis
 Rupibus, & lato montis sub vertice ditis
 Agricolaæ stant recta domus, vbi naufragus omne
 Auxilium inuenies: cælum non defuit olli,
 Qui terram indulget miseris, tumuloque recōdit.
 Hæc ait, & subito tenues euasit in auras;
 Ipse Deæ pedibus terram, passuque notatam
 Perfundo lachrymis, venerorq; & pectora pronus
 Osculor

Osculor, ac Divæ dictis montana capessô,
 Paulatim euincens, donec fumantia longè
 Montibus elatis pastorum culmina lætus
 Conspexi, ac tandem fessus magalia prendi.
 Cornigeras tunc forte senex, cui nomen Alosus,
 Traxerat ad mulctram depressas lacte capellas,
 Circumstant lætæque nurus, charique nepotes,
 Ille niuis cogit fluiuos, hi vasa ministrant,
 Atque impleta domum coniux longæua ferebat.
 Meque vbi progressû, madidaq; in veste grauatû
 Conspiciunt, properè accedût, capreisq; relictis,
 Me cuncti accipiunt hilares, dant vestibus ignes
 Siccandis, bubulamque, suis cum tergo, coctâ
 Apponunt, mensamque fabis agrestibus ornant;
 Pocula feruenti fumant spumantia lacte.
 Hinc veni Cami ad fines, terrisque Sacai
 Confedi; hic Fidei cæpit florere propago,
 Atque Deo innumeræ passim se adiungere gêtês,
 His monitus, & iura dabam, rectasque docebam
 Ad Cælum affectare viâs, & demere cæcam
 Ex oculis nubem, tenebras ex mente, nefandos
 Ex animo ritus, & iussa beata Tonantis
 Accipere, æthereamque Fidem sub corde locare.
 Has quoque deserui sedes, iterumque per altum
 Fluctiuagus mittor Sinarum ad regna, Machai
 Ut regerem imperio socios, clauoque federem
 Tractando, succedo oneri, Camum que relinquo.
 Tertia vix rapido cursu se voluerat æstas,
 Horrentemque gelu laxarat tertius annum
 Phæbus, & in terras radiorû inspererat aurû,
 Cum me iam ventî, & maiorum iussa vocabant

*Recto-
 ré actû
 rus na-
 uigat
 ad Ma
 chaum.*

Hæc

Has iterum in terras; tunc Sinæ é littore funem
 Deripiunt, proramque damus lapponis ad oras.
 Non me præteriti casus, non humida ponti
 Gens toties nostros exertis dentibus artus
 Expectans, non vnda ferox, non terruit austris
 AEolus, aut passim mors intentata profundo,
 Ne cursus iterum, fluctusque remensus eisdem,
 Hos tandem portus, atque ostia lata subirem.

*Redit
 in Iap-
 onia.*

*Episco-
 po Cer-
 quero
 comes
 datur.*

Vix nani egredior, me cum Cerquerius aula
 Inuitat, precibusque pijs impellit, vt urbem
 Nangasaqui habitem, atque ipsi sub limine eodẽ
 Me comitem præstare velim, partemque laboris
 Accipiam, socioque feram cum præfule curas,
 Hæc iubet antistes, nec fas obfistere contra,
 Cedo lubens, magnoque inuat seruire parati.

Iamque annos aliquot fida statione manebã,
 Inuigilans Fidei sacris, operumque labori,

Cum se se nobis nullum monstrata per æuum
 Irati portenta Dei, visusque tremendi
 Obijciunt, gentesque alta formidine terrent.
 Namque agris Obama tuis bonus arboris altæ
 Agricola, ærata dum findit ligua securi,

*Prodi-
 giis Per-
 secutio
 denūci-
 atur.*

Inque rogos aptat, tædasque accommodat igni,
 Sub ferro scidente cruces, passimque recisis
 Incisæ apparent truncis, & robore secto.

*Appa-
 rêt cru-
 ces.*

Scilicet haud dubijs ostendunt omnia signis,
 Sic Fidei, ferro, darisque bipennibus omnem
 Arboris ornatum, truncosque, & robora in ignes
 Venturos, superesse cruces, sauosque tyvannos
 Christicolis, petere effusos hæc signa cruores.
 Idem alij sensere omen, Corique recisis

Arboribus

*Episco
pus Cer
queri.
us cru
cē sem
plis lo-
cat.*

Arboribus videre cruces, videre superbis
 Qui Nangasaqui resident sub menibus vrbis;
 Hęc vbi Pontificis casus præfaga futuri
 Mens vidit, signumque manu vitale salutis;
 Incisum ligno accepit, bellantibus, inquit,
 Dextra veni, signisque adsis crux fida secundis?
 An ne tuis claros venturo in Marte triumphos
 Concessura venis? quales ostensa per auras
 Constantino olim, duro in certamine palmas;
 Deuictosque hostes, captiuæque signa dedisti?
 Seu te sydereos quondam Albuquerque axes
 Cum super expressam vidit, classisque notarunt
 Lusitæ gentes, armis dum maximus heros
 Bella maris rubri ad portas inuicta gerebat?
 An ne omen sublime enses, flammæque furētes
 Promittis: lethumque affers, fusosque cruores,
 Quos Anglis quōdam, Galloque inspecta per aras,
 Pontificumque manus inter expressa notasti?
 Tunc quoque victrices palmas, & læta trophæū
 Portendis; falsum nil hęc mens augurat, ensis
 Est palma, & magnum pro te perisse trophæū est:
 Chara Deo sedes, quam nō manus vlla, nec vllus
 Arte labor finxit, fabri non protulit vsus,
 Non ferri incidere acies, sed rector Olympi
 Ostēdit populis, miseris da, poscimus, omen
 Nosse tuum, quæ iussa feras ostende, sequemur
 Vnā omnes, monitisque tuis paremus ouantes,
 Hęc ait, & ligni sacris altaribus omen
 Imponit, supplexque aras, & numen adorans;
 Vrit odoratum thuris subeuntis honorem.

Hęc nimium pauidam visu præfagia plebem

Terruerant;

Terruerant, cum grande maiũ, gētiq; paratur
 Christiadam suprema lues, & fædus omen;
 Nam se monstriferi subitò furialibus Orci
 Faucibus effundens tenebrarum maximus hostis,
 Insiliens, iuuenem oppressit, fususque per artus
 Exagitat, miserũ intorquens, nec pectori anhelò
 Dat requiẽ; fera corda tument, hirtusq; capillum
 Bacchatur, voluitque oculos; atque in sua morsu
 Membra furit, sæuũ infrédens, atq; ore remagit.
 Attonitæ circum turbæ mirantur. Auerni
 Insideat quantus misero Deus? inde sacerdos
 Rore sacro aspergens, Genium solennibus arcẽs
 Tartareum verbis, luctantem impellit, & vrget.
 Dic age Tænaridum peior mens omnibus vna,
 Quid iuuenem vexas? quo vis animosa recedit?
 Quo virtus antiqua? throno detrudere ab alto
 Cum regẽ astrorum, superisque expellere regnis
 Optasti: proh quantus ades: quæ roboras? quales
 Ostendis vires? nullum memorabile factum
 Humana in pœna est, nec habet victoria palmam.
 Ergo age, & hinc cogente Deo vel cede, iacētisq;
 Egredere, aduentus ve tui redde improbe causas.
 Tũc ille intorquere oculos, rabidosq; per artus
 Ire reluctando, (miserum?) prostratus in ipsã
 Se terram voluitque, trahitque, atque ore retorto
 Spumasque, sanieque vomit, de pectore donec
 Concessere minæ, corpusque, atque ora quierũt.
 Tunc, ait, en adsum Plutonis grandior hæres,
 Tænaríos inter cines mihi palma nocendi est:
 Hac dextra, hac miseros, nostrorũq; artibus Angles
 E cælo euerti, Fidei te nota Charybdis,

Bollena obtestor, Furiarum quarta, Bara: lro
 Quæ solium regina tenes, subterque ministrat
 Henriqus flammæ, nec non tua pronuba quodâ
 Volseus, vicijs partum tibi grande colubris,
 Incensumque rogis sceptrum per tempora quassat
 Ictibus, inque aures, faucesque immittere tentat,
 Ut tibi regnandi satierar dira libido,
 Inferretque oculis, cæcus quibus arte Cupido
 Abdidit ignitas spectantium in corda pharetras;
 Attamen hos liquit, quò te Bollena videres,
 Supplicium infandum, pœnarûque vltima pœna;
 Teque etiam huic matri, patriq; simillima proles
 Elisabeth testor, tot funera seua, tumultus,
 Præliaque, & casus pateris quos Angliâ nostræ
 Facta manus: non vlla tui Romane sacerdos
 Cura manet, non vlla sacris reuerentia iussis;
 Cum templis euersæ aræ; iam, iam Angliâ tandē
 Victa iaces, vestrisque Fides procul exulat oris.
 Nunc artem, atque omnes in te conuertimus iras
 O lappon? bellum horrendum, Plutonia castra,
 Effusasque Erebo gentes, atque arma minamur:
 Quanta viris, & quanta aris incendia? quantus
 Sanguis? io quantum crudele rubebitis omnes
 Christigenæ? iam cuncta fero, iam sedera rûpo.
 Talia Tartareo vates demissus ab Orco
 Augurijs responsa dabat, miserique reficens
 Ora solo, exanimés artus, & membra reliquit.
 Hinc fera tempestas passim se effûdere Auerno
 Incepit, sæuosque dolos, fraudesque videre:
 Intendi, scelerum cumulos, & criminis omnem
 In nos inuidiam Bonzos inuertere, vulgusque
Intensû,